Tertia pars[1]

Tertia pars continet, De electione et consecratione pape[2], archiepiscoporum, episcoporum [3]. De ordinibus. De clericis et laicis ordinandis et de non ordinandis[4]. De mutatione episcoporum. De ordinatis non reordinandis. De continentia ordinatorum. De simoniace ordinatis et ordinatoribus, qui omnino sunt[5] deponendi et qui misericorditer[6] reconciliandi. De professione hereticorum. De lapsis in sacris ordinibus qui non debeant ministrare et qui misericorditer ad ministrandum possunt accedere. De clericis homicidis qui non debeant et qui debeant ministrare. De usurariis. De servis per ignorantiam ordinatis, qui debeant manere in ordine, qui non. De clericis ebriosis scurrulatoribus. De monachis. De etate qua possint parentes contradicere religioni filiorum et qua non possunt. De viduis et virginibus velatis. De abbatissis.[7]

Incipit liber tertius[8]

---

[1] Tertia pars Tb; *om.* Vm
[2] et *add.* Vm, *om.* Tb
[3] episcoporum Tb; *om.* Vm
[4] et de non ord. Tb; *om.* Vm
[5] sunt Vm; *om.* Tb
[6] sunt *add.* Vm, *om.* Tb
[7] Tertia - abbatissis TbVm; *om.* AdBdBeCaCbCcDbEaEgFcLcLdLfLgLjMfMgMhMjMkMmMoMqOaObOdOeOfPdPfPkPtPwRaSgSl TcVpVqWc. Vo *has here a complete list of rubrics, numbered from c* i *to the end at c.* ccviiii
[8] Inc. lib. tert. BePfPk(*after insc. to c 1)*TbVo; Incipit tertius de electione et consecratione pape Db; Incipit tertius de electione et consecratione pape et archiepiscoporum (et episcoporum Of) OfTc; Incipit tertius AdBdCaCbEaFcLdLjMgMkMqOaObOdRaSl; Incipit tertia pars EgMfVmWc; Tertius Lc *mg.* Incipit tertia pars de electione et consecratione summi pontificis Lm; Liber tertius OePt; *om* Pw, *which does not break here,*Vp; Incipit quartus Sg

1[1]

[Quomodo et a quibus personis facienda sit electio summi[2] pontificis][3]. Ex decretis Nicolai pape [4], cap. i[5]

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri[6] Iesu Christi[7], anno ab Incarnatione eius MLIX[8], mense Aprili[9], indictione xii, prepositis[10] sacrosanctis evangeliis,

---

[1] *om.* EaLc
[2] *ss after* pont. Ad[2]
[3] Quomodo – pont. *in text* DbMq(*before* Expl. lib. ii)Vm; *in mg.* AdBeMgMPf; *as heading to whole book* Pk; Quomodo et a quibus personis electio summi pontificis facienda sit Ca(*mg*)Tb *text;* De electione pape, archiepiscoporum, episcoporum *in mg.* Bd; De electione et consecratione pape et archiepiscoporum et episcoporum Mg *mg;* De electione et consecratione pape Oe(*head of leaf*)Sg *mg.*; De electione pape quomodo fiat Pt; Qualiter Romanus pontifex eligendus sit Vo; *om.* TcWc. i *add. in mg.* Be[2]
[4]decr. Nicholai pape PfVo; decr. Nich. AdCa; Nich. pape decr. FcCb; decr. pape Pt; dictis Leonis Tc; Nicholai dec. Vm; In nomine Domini. Nicholai pape decr. Vp
[5] cap. i BeOaPfPtTcVmVoVp; cap. ii Ca; Ex - i *om.* MgMqPwTb
[6] Dei Salv. nost. PfTcVmVo; nost. Dei Salv. BeCaMgVp; nost. Oa; Salv. nost. Tb
[7] I. Chr. CaMgPfTcVmVp; *om.* Tb

presidente quoque reverendissimo ac beatissimo Nicolao apostolico[11] papa, in basilica Lateranensi[12] patriarchii[13] que cognominatur[14] Constantiniana[15], considentibus etiam reverendissimis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, seu venerabilibus presbiteris atque[16] diaconibus, isdem[17] venerabilis pontifex, auctoritate apostolica decernens, de electione summi pontificis inquit, Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres et coepiscopi, inferiora quoque membra non latuit, defuncto pie memorie domino Stephano decessore[18] nostro, hec apostolica sedes cui, auctore Deo deservio, quot[19] adversa pertulerit, quot[20] denique per Simoniace heresis trapezitas[21] malleis crebrisque tunsionibus subiacuerit, adeo ut columna Dei viventis iam iam[22] pene videretur nutare[23], et sagena summi piscatoris procellis intumescentibus cogeretur in naufragii profunda submergi. Unde, si placet fraternitati vestre, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus prudenter occurrere[24], et ecclesiastico statui ne rediviva quod absit mala prevaleant[25], in posterum previdere. Quapropter instructi predecessorum nostrorum aliorumque sanctorum patrum[26] auctoritate decernimus atque statuimus ut, obeunte huius Romane universalis ecclesie pontifice, inprimis cardinales episcopi diligentissima simul consideratione tractantes mox sibi clericos cardinales adhibeant, sicque reliquus clerus[27] et populus ad consensum nove electionis accedant, ut nimirum ne venalitatis morbus[28] qualibet occasione subripiat[29], religiosi[30] viri preduces sint in promovendi[31] pontificis electione, reliqui autem sequaces. Et certe

---

[8] MLX Vp
[9] -ili CaMgTbTc; -ilis PfVp
[10] prep- AdBeCaPfTc; prop- MgTbVmVp
[11] ap. CaMgPfTbVp; *om.* Tc
[12] -anensi CaPfTbVm; -anensis MgTcVp
[13] -archii BePfVmVp; -archi AdMgVo; -archali Ca; -archiali Tc
[14] cognom- MgPfTbTcVp; nom- Ca
[15] -tiniana CaMgTbTcVmVp; -tiana Pf
[16] atque MgPfTbTc; ac Ca; *om.* Vp
[17] isdem BeCaMgPfVo; idem TbTc; eiusdem, id est Vp
[18] dec- CaPfTb; predec- MgTcVp
[19] quot CaPfTbTc; quod Mg
[20] quot CaPfTbTc; quod Mg
[21] trap- BeCaMgPfTcVmVo; tap- Tb; *om.* Ad; repetitis *add.* AdBeCaMgTcVp, *om.* PfTbVo
[22] iam PfTbVoVp; *om.* CaMg; iamque Tc
[23] nutare MgPfTbTc; militare Ca
[24] occ- CaMgPfTc; conc- Tb
[25] preleant Tc
[26] patrum CaMgTbTc; *lacuna* Pf
[27] rel. cl. MgPfTbTc; cl. rel. Ca
[28] morbus CaMgPfTc; moribus Tb
[29] -ipiat PfTb; -epat CaMgTcVp
[30]-iosi PfTb; -iosissimi CaMgTcVp
[31] -endi CaPfTb; -enda MgTcVp. summi *add.* Tc, *om.* CaMgPfTb

rectus[32] atque legitimus hic electionis[33] ordo perpenditur, si perspectis diversorum patrum regulis sive gestis, etiam illa[34] beati predecessoris[35] Leonis sententia recolatur. Nulla, inquit, ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi[36], nec a plebibus expetiti[37] nec a comprovincialibus[38] episcopis[39], cum metropolitani iudicio consecrati. Quia vero sedes[40] apostolica cunctis in orbe terrarum prefertur ecclesiis, atque ideo super se metropolitanum habere non potest[41], cardinales episcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum antistitem[42], ad apostolici culminis apicem provehunt[43]. Eligatur autem de ipsius ecclesie gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur ex alia assumatur, salvo debito honore et reverentia[44] dilecti filii[45] nostri Henrici[46]qui inpresentiarum rex habetur et futurus imperator, Deo concedente, speratur, sicut iam sibi concessimus et successoribus illius qui ab hac apostolica sede personaliter hoc ius impetraverint[47]. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera atque gratuita electio[48] fieri in urbe non possit, cardinales episcopi cum religiosis clericis catholicisque[49] laicis[50], licet paucis, ius potestatis obtineant eligere apostolice sedis pontificem, ubi congruentius iudicaverint. Plane postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus, malignitatis studio restiterit, ut is[51] qui electus est, in apostolica sede iuxta consuetudinem intronizari non valeat, electus tamen sicut papa auctoritatem obtineat regendi sanctam Romanam ecclesiam, et disponendi omnes facultates illius, quod beatum Gregorium ante suam consecrationem[52] fecisse cognoscimus[53]. Quod si quis contra hoc[54] nostrum

---

[32] certe rectus CaMgPfTc; certus Tb
[33] ele- CaMgPfTc; le- Tb
[34] illa MgPfTbTc; *om.* Ca
[35] nostri *add.* TcVp, *om.* CaMgPfTb
[36] sunt el. CaMgPfTb; el. sunt Tc
[37] expet- MgPfTb?Tc; exped- Ca
[38] compr- CaMgPfTc; pr- Tb
[39] -opis MgPfTbTc; -opi Ca
[40] sedes MgPfTbTc; sede Ca
[41] hab. non pot. PfTbTc; non pot. hab. CaMgVp
[42] el. ant. CaPf; ant. el. MgTbTc
[43] -unt PfTb; -ant CaMgTc
[44] rev. *after* Henrici Tc
[45] *obsc. corr.* Ca
[46] *corr. fr.* eHen- Tb
[47] -int CaMgPfTcVm; -unt Tb. Hinc usque ad alium titulum *add. in mg.* Cb
[48] elictio Tc
[49] catholicisque CaPfTbTc; et catholicis Mg
[50] *obsc. corr.* Ca
[51] is MgTbTc; his CaPfVp
[52] suam cons. CaMgPfTcVm; ordinationem suam Tb

decretum[55] sinodali sententia promulgatum per seditionem vel presumptionem aut quodlibet ingenium electus, aut etiam ordinatus seu intronizatus fuerit, auctoritate divina, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli[56] perpetuo anathemate cum suis auctoribus[57], fautoribus, sequacibus, a liminibus sancte Dei ecclesie separatus subiiciatur, sicut antichristus et invasor atque[58] destructor totius christianitatis, nec aliqua super hoc audientia aliquando ei[59] reservetur, sed ab omni ecclesiastico gradu in quocumque prius fuerat, sine retractatione deponatur. Cui quisquis[60] adheserit, vel qualemcumque tanquam pontifici reverentiam[61] exhibuerit, aut in aliquo illum[62] defendere presumpserit, pari sententia sit mancipatus. Quisquis huius nostre decretalis sententie temerator extiterit, et Romanam ecclesiam sua presumptione confundere et perturbare contra hoc statutum tentaverit, perpetuo anathemate atque excommunicatione dampnetur, et cum impiis qui non resurgent[63] in iudicio reputetur. Omnipotentis scilicet[64] Dei Patris et Filii et Spiritus sancti contra se iram sentiat, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, quorum presumit confundere ecclesiam, in hac vita et in futura furorem sentiat. Fiat habitatio eius deserta, et in tabernaculis eius non sit qui inhabitet. Fiant filii eius orphani et uxor eius vidua. Commotus amoveatur[65] ipse atque eius filii[66], et mendicent[67] et eiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius et diripiant[68] alieni[69] labores eius. Orbis terrarum pugnet contra eum, et cuncta elementa sint ei contraria et omnia[70] sanctorum quiescentium merita illum confundant, et in hac vita super eum apertam[71] vindictam ostendant. Observatores autem huius nostri decreti[72] Omnipotentis gratia protegat, et

---

[53] -oscimus PfTbVm; -ovimus CaMgTc
[54] hoc MgPfTbTc; *om.* Ca
[55] nost. dec. CaMgPfTb; dec. nost. Tc
[56] et *add.* Tc, *om.* CaMgPfTb
[57] auct- CaMgPfTc; act- Tb. et *add.* Ca, *om.* MgPfTbTc
[58] atque CaMgPfTc; et TbVp
[59] *ss* Tb
[60] quisquis CaMgPfTb; si quis Tc
[61] -iam CaMgTbTc, -ia Pf
[62] illum CaMgPfTc; ipsum Tb
[63] ad vitam *add.* Tc, *om.* CaMgPfTb
[64] scilicet CaMgPfTb; *om.* Tc
[65] Comm. am. CaMgPfTc; Commoveatur Tb
[66] eius filii MgPf; fil. eius CaTbTc
[67] -ent CaPfTbTc; -et Mg
[68] -iant PfTb; -ient Mg; d. CaTc
[69] omnes *add.* MgVp, *om.* CaPfTbTc
[70] omnia CaMgPfTb; omnium BeTcVp
[71] *corr. fr.* op- Mg
[72] nostri dec. CaPfTcVoVp; modi dec. Mg; dec. nostri Dei Tb

auctoritate[73] beatorum apostolorum[74] Petri et Pauli ab omnium peccatorum[75] vinculis absolvat[76].

---

73 -tate] –tas Vp
74 apost. CaMgPfTb; *om.* Tc
75 pecc. CaMgPfTb; delictorum Tc
76 -at CaMgPfTb; -atur Tc

[1]Nicolaus episcopus sancte catholice et apostolice Romane ecclesie[2] huic decreto a nobis promulgato sicut superius legitur subscripsi[3]. [4]Bonifacius Dei gratia Albanensis episcopus subscripsi[5]. [6]Humbertus[7] sancte[8] ecclesie[9] Silve Candide subscripsi[10]. [11]Petrus Ostiensis ecclesie episcopus[12] subscripsi. Et ceteri episcopi numero lxxvi[13] cum presbiteris et diaconibus subscripserunt.

---

1 Item *add.* Tb, *om.* CaMgPfTcVp
2 eccl. *before* cath. Tb; et Rom. eccl. Be; Rom. eccl. MgPfTcVp; eccl. Rom. Ca; Rom. Vm
3 -ipsi CaMgPfTb; -ipsit Tc
4 Item *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
5 -si CaPfMg; -sit TbTc
6 Item *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
7 Humb- CaMgVp; Himb- Be; Amb- Mq; Hinb- Oa; Ymb- Pf; Umb- Tb; Hump- Tc; Gunb- Vm; Gumb- Vo
8 Dei *add.* Mg, *om.* CaPfTbTc
9 Dei *add.* Vp
10 -si CaPfMg; -sit TbTc
11 Item *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
1212 eccl. ep. PfTbTc; ep. eccl. CaMgVp
13 lxxvi CaMgPfTc; lxxvii Tb

[1]*Stephanus papa*[2]

Quia sancta Romana ecclesia cui Deo auctore[3] presidemus a plurimis[4] patitur violentias, pontifice obeunte, que ob hoc inferuntur[5] quia absque imperiali notitia et suorum legatorum presentia pontificis fit consecratio nec[6] canonico ritu et consuetudine ab imperatore directi intersunt nuntii, qui scandala vetent fieri, volumus ut cum instituendus est[7] pontifex, convenientibus episcopis et universo clero eligatur,

---

1 Stephanus – minuatur *om.* PkOa
2 Stephanus papa AdCaCbCcMgOdPtTb(*mg.*)Tc; Ex decr. Steph. Pf; De eadem re (Steph. papa *as first words of text)* Vo
3 *ss* Ra[2]
4 plurimis CaMgPfTc; pluribus Tb
5 inf-] off- Vp
6 nec CaMgPf[2]Tc; necnon PfTb
7 est CaMgPfTc; sit Tb

ex[8] presente[9] senatu et populo, qui ordinandus est, et sic electus[10] ab omnibus[11] presentibus legatis imperialibus consecretur, nullusque sine sui[12] periculo iuramenta vel promissiones[13] aliquas, nova adinventione audeat extorquere, nisi que antiqua exigit consuetudo, ne vel ecclesia scandalizetur vel[14] imperialis honorificentia minuatur.

D 23 c 1 to vinculis peccatorum absolvat, *D 63 c 28*: Stephanus papa. Quia sancta *to end*

---

[8] ex CaPfTb; *om.* MgTc
[9] -ente CaMgPfTc; -enti Tb
[10] *corr. fr.* elatus Ra[2]
[11] vel hominibus *in mg.* Ra[2]
[12] sui CaMgPfTc; sive Tc
[13] promisissiones Tc
[14] vel MgPfTbTc; ex Ca; et Vp

2[1]

[Quorum vota debeant prevalere in electione Romani[2] pontificis][3]. In decretis Simmachi[4], cap. iii

Si quod absit transitus pape inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris non possit[5] ante decernere[6], siquidem in unum se[7] totius inclinaverit ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si tamen, ut fieri solet, studia ceperint esse diversa, eorum de quibus certamen emerserit convincat[8] sententia plurimorum, sic tamen ut sacerdotio careat qui captus promissione non recto iudicio de electione decreverit.

4L 2.3] D 79 c 10

---

[1] *om.* Ea
[2] Romani BeLcMgPfVm; summi Tc
[3] *in mg.* BePfTc; *in text* MgMqVmVo; Quorum vota in electione Romani pontificis debeant prevalere *in mg.* Ca; *om.* OaPtTbVp
[4] pape *add.* CaMgTbVo, *om.* BePfTcVmVp
[5] possit BeCaPfTbTc; possint MgVp
[6] -ernere CaCbCcMgPfVm; -erni Tc; ut super placuit *add. Brant*
[7] se MgPfTbTc; *om.* Ca
[8] convincat OaPfTbTcVmVoVp; vincat CaMg

3[1]

[2]Ex libro Romanorum[3] pontificum qui dicitur diurnus[4]

---

[1] *om.* EaLcOa
[2] Professio apostolici consecrati *add. in mg.* Ca; Quid profiteri debeat apostolicus vel episcopus in consecratione *add. as rubric in text* Vm
[3] *corr. fr.* regum Ra[2]

Profiteor diligentius et vivacius[5] omnia decreta canonica predecessorum apostolorum[6] nostrorum[7] pontificum, que vel sinodaliter statuerunt et probata[8] sunt confirmare[9], et indiminuta conservare, et sicut ab eis statuta sunt in sui vigoris stabilitate custodire. Queque vel quosque condempnaverunt vel[10] abdicaverunt, simili sententia condempnare et abdicare.

Ars. 713 fo. 139v] C 25 q 1 c 12 widely var.

---

[4] (regum *add.* Vp) Ex - Romanorum pont. qui dicitur diurnus (divernus Vp) CaTcVmVpA; Ex - Rom. pont. BeCbFcPf Ra[2]Tb; Ex - Romanorum episcoporum Mg; Ex libris Rom. pont. Mq; Ex libro Ro. pontificis Pt; De professione Romani pontificis Vo
[5] firmius Vp
[6] -lorum BePfTbTcVm; -olicorum CaMg; *om.* Vp
[7] ap. nost. CaMgPfTbA; nost. ap. Tc
[8] -ata CaMgPfTbA; -ati Tc
[9] confirmare CaMgPfTcVmA; firmare Tb
[10] vel BeCaMgTbTcVmVoA; et RfPfQa

4[1]

[2]Ex libro pontificum qui dicitur diurnus[3]

Nihil de traditione quam a probatissimis predecessoribus[4] meis traditam et[5] servatam[6] reperi, diminuere vel mutare aut[7] aliquam novitatem admittere, sed ferventer ut eorum vere discipulus et sequipeda totis[8] mentis mee[9] conatibus que tradita canonice comperio[10], observare[11] ac venerari profiteor.

ID 4.197]

---

[1] *om.* EaLcOa
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Ex - diurnus *BeCbMgPfPtPwTbVmVo; Ex libro Romanorum pont.- diurnus Ca; Ex libris pont. Mq; Item ex eodem Ra; Item in eodem Tc; Ex libro pont. Vp. Urbanus papa cap. i *(cf c.5) add. in text* Ca, *in mg.* Mg; Urbanus papa capit. i *in mg.* Ra[2]
[4] viris *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[5] vel Vp
[6] serv- *CaMgPfTbVo; observ- Tc; conserv- Vp
[7] aut *PfTb; vel BeCaMgTc; ad Vm; an Vo
[8] totis *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] mee *CaCbMgPfVm; *om.* Tb; mee totius Tc
[10] -erio *CaPfTbTc; -erior Mg
[11] observatione Ca (observare *in mg.* Ca[3])

5[1]

[In quibus ordinibus debeant eligi quilibet episcopi][2]. Ex Beneventana[3] sinodo, Urbanus papa[4] cap. i[5]

---

[1] *om.* AaEa; ii *add. in mg.* Be
[2] *in mg.* BeCaLdLjMgPfTc, *in text* LmMqVmVo (*adding* v); *om.* CbLcLfOaPtTbVp
[3] -ana *BeMgOaPfTbTcVm; -ano CaLd

Nullus in episcopatum[6] eligatur[7], nisi qui in sacris ordinibus religiose vivens inventus est. Sacros autem ordines dicimus, diaconatus, presbiteratus. Hos siquidem[8] solos primitiva legitur ecclesia[9] habuisse. Super his solis preceptum apostoli habemus[10]. Subdiacones vero quia[11] et ipsi altaribus administrant[12], opportunitate exigente, concedimus, sed rarissime si tamen spectate sint religionis et scientie. Quod ipsum non sine Romani pontificis vel metropolitani licentia[13].

ID 5.72b] D 60 c 4

---

[4] Urb. papa (II *add.* Vp) BeCbLdLfLjLmPfTbVmVoVp; Urbani pape MqPt; *om.* Tc
[5] Ex - i CbMqOaPfPtRaTbTcVmVp; *om.* CaCcMg*(cf c 4)*; Ex - sin. Ca; Ex Ben. - papa BeLd. ii *add. in mg.* Be[2]
[6] episcopum CaVp; vel episcopum *add. interlined* Mg[2]
[7] eli- *BeCaCbCcLdLfLjMgPtTcVmVoVp; deli- LmPfTb
[8] siquidem *BeCaCbMgPfPtTbTcVmVp; quidem Lf
[9] prim. leg. eccl. *BeCaCbLdLfLjLmMgPfPtTbVmVo; prim. eccl. Cc; leg. prim. eccl. Tc; prim. et leg. Vp
[10] ap. hab. *BeCaCbCcLdLjLfLmMgPfTbVm; hab. ap. Tc
[11] *ss* Cc
[12] administrant *CaCbMgPfPtTbTcVo; ministrant BeLfVp
[13] vel met. lic. BdCaCbEgLgMgOaPfPkPwSeSlTcVmVoVp; lic. vel met. Tb; vel met. lic. fiat BePt; vel met. fiat lic. Ra; firmiter fieri permittimus *add. Brant, cf Grat.,*

6[1]

[Si plures eligantur, quis cui[2] debeat preponi][3]. In decretis Leonis pape[4], cap. v

Cum de summi sacerdotis[5] electione tractabitur, ille omnibus preponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postularint[6], ita ut si in alium fortasse partium[7] se vota diviserint, metropolitani iudicio, is alteri preferatur qui maioribus et[8] studiis iuvatur et meritis, tantum[9] ut nullus invitis et non petentibus ordinetur, ne plebs invita episcopum non optatum aut contempnat aut oderit et fiat minus religiosa quam convenit, cui non licet habere quem[10] voluit.

4L 2.27; ID 5.347] D 63 c 36 begins Si forte quod nec reprehensibile nec inreligiosum iudicamus vota *and ends at* aut oderit.

---

[1] *om.* EaLcOa
[2] cui CaPfTc; *om.* Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo; *om.* PtTb
[4] pape CaPfRfVo; *om.* BeCbMgTbTcVm
[5] sacerdotis *PfTbTcVm; pontificis BeCaMg
[6] -arint *PfTc; -averint BeCaVmVo; -averit MgTb
[7] alium fort. partium BeCbMgMqPfRa[2]TcVo; alium partium Ca; aliam fort. partem Tb; aliam forte partium RaVm; aliam fort. personam *ID*
[8] et *PfTb; *om.* CaMgTc
[9] tantum *PfTbTc; tamen CaMg
[10] quem CaMgPfTcVm; quod Tb

7[1]

[Quod[2] clerus episcopum sibi[3] non de altera, sed de sua eligat ecclesia, nisi dignus in sua[4] non inveniatur][5]. In decretis Celestini, cap. v[6]

Nullus invitis detur episcopus, cleri, plebis et ordinis consensus et desiderium requiratur. Tunc alter de[7] altera eligatur ecclesia si de civitatis ipsius[8] clero cui[9] est episcopus ordinandus[10] nullus dignus, quod evenire non credimus, potuerit[11] reperiri. Primum[12] enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis[13] ecclesiis merito[14] preferantur. Habeat unusquisque sue fructum militie in ecclesia, in[15] qua suam per omnia officia transegit etatem. In aliena stipendia minime alter obrepat, nec alii[16] debitam alter sibi[17] audeat vendicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi si se viderint pregravari, ut[18] quem sibi ingeri ex transverso cognoverint[19], non timeant refutare. Qui si[20] non debitum premium vel liberum de eo qui eos recturus est, debent habere iudicium.

4L 2.23, cf ID 5.61] D 61 c 13

---

[1] *om.* Ea
[2] De Vo
[3] sibi CaMgPfVm; *om.* Tc
[4] in sua CaPfTcVm; *om.* Be; infra Mg
[5] *in mg.* BeCaPfMgTc; *in text* MqVmVo; *om.* OaPtTbVp
[6] cap. v BeCaCbPfVmVoVp; pape cap. xvii Mg; pape cap. v OaTb; pape Tc
[7] *ss* Ca
[8] civ. ips. *MgPfTbTc; ips. civ. Ca
[9] cui *Be[2]CaPfTbTc; cuius Mg
[10] est ep. ord. TcRaVm; ep. est ord. BeCaMgPfVp; ep. ord. Oa; est ord. ep. Tb; ep. est ordinatus Vo
[11] potuerit CaMgPfTb; poterit Tc
[12] Primum *CaMgPfTc; Primo Tb
[13] alienis *CaMgPfTb; aliis Tc
[14] merito *CaMgPfTb; *om.* Tc
[15] in *MgPfTbTc; *om.* Ca
[16] alii *CaMgPfTc; alteri Tb
[17] alter sibi *MgPfTbTc; sibi alter Ca
[18] *after corr.* Mg
[19] cogn- *RaTc; agn- BeCaMgOaPf Ra[2]TbVmVoVp
[20] in ecclesia sua *add.* Vp

8[1]

[Quod laica persona nullam habeat vocem in electione[2] episcopi][3]. Ex[4] canone apostolorum[5], octava[6] sinodus, cap. xi

Promotiones et consecrationes[7] episcoporum concordans prioribus conciliis clericorum electione ac decreto et episcoporum collegio fieri hec sancta et universalis sinodus definivit et statuit atque iure promulgavit, neminem laicorum principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni[8] patriarche vel metropolitani aut[9] cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata et incongrua hinc fiat contentio vel confusio, presertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum[10] vel ceterorum laicorum habere conveniat sed silere et attendere sibi usquequo regulariter a collegio ecclesie[11] suscipiat finem electio futuri pontificis. Si vero quis[12] laicorum ad concertandum et cooperandum invitatur ab ecclesia, licet huiusmodi cum reverentia, si forte voluerit obtemperare se asciscentibus. Taliter enim dignum pastorem[13] sibi regulariter ad suam ecclesie salutem promovet[14]. Quisquis autem secularium principum vel potentum, vel alterius dignitatis laicus adversus communem ac[15] consonantem atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere temptaverit, anathema sit, donec obediat et consentiat quod ecclesia de electione et ordinatione proprii presulis[16] se velle monstraverit.

ID 5.122] D 63 c 2b to salutem promovet, *c 1b from* Quisquis secularium principum *to end*

---

[1] *om.* Ea
[2] -ione CaMgPfTc; -ionem Vm
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MgVmVo; *om.* OaPtTbVp
[4] Ex CaMgPfTcVm; *om.* Tb
[5] Ex can ap. *is the inscr. to ID 5. 119; om.* Vp
[6] octava *BeCaCbFcOaPfPtPwRfTbVmVo; septima MgTc
[7] congreg- Vp
[8] *corr. fr.* -ione Mg
[9] aut *MgPfTbTc; vel Ca
[10] potestativorum *CaPfTbTc; potestivorum Mg
[11] coll. eccl. *CaFcMgPfTb; *om.* Tc
[12] vero quis *CaMgPfTb; quis vero Tc
[13] pastorem *TbVp*Brant*, *om.* CaMgPfTc
[14] ad suam (sue CaMg) ecclesie (-siam Tb) salutem prom. CaMgPfTb; prom. ad salutem sue ecclesie Tc
[15] ac CaMgPfTb; et Tc
[16] presulis *CaMgPfTc; episcopi Tb

9[1]

[Quod[2] quilibet[3] electus regia vi[4] vel potestate careat episcopi dignitate][5]. Canones Parisiaci[6] sub Ludovico imperatore

Si per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate presumpserit a comprovincialibus loci ipsius[7] episcopis recipi penitus nullatenus mereatur, quem indebite[8] ordinatum agnoscunt[9]. Si quis[10] de comprovincialibus[11] recipere contra interdicta presumpserit sit a fratribus omnibus segregatus, et[12] ab ipsorum omnium caritate semotus.

ID 5.123 med.] +D 63 c 5

---

[1] *om.* EaOa; *in* Vp *the insc. and text are largely as in Gratian.*
[2] Quod CaMgPfTc; *om.* Vm
[3] *corr. fr.* libet Mg
[4] reg. vi CaMgPfVm; vi reg. Tc
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo(*adding* viii); *om.* PtTbVp
[6] -iaci *CaMgPfTc; -isii Tb
[7] ipsius BePfTbVmVo; illius CaMgTc
[8] honoratum vel *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTcVm
[9] agn- *CaMgPfTcVm; cogn- Tb
[10] talem *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[11] comprov- *BeCaMg; prov- PfTbTcVmVo
[12] et *CaMgTbTc; etiam Pf

10[1]

[Quo ordine et[2] a quibus vel quot[3] personis sit consecrandus archiepiscopus[4]][5] . In decretis Annicii[6], cap. i[7]

Anicius episcopus omnibus episcopis[8]. Si archiepiscopus obierit[9], et alter ordinandus archiepiscopus[10] electus fuerit, omnes[11] eiusdem provincie episcopi ad sedem metropolitanam[12] conveniant, ut ab omnibus ipse ordinetur. Oportet autem ut

---

[1] *om.* EaLc
[2] et CaMgTcVm; *om.* Pf
[3] vel quot MgPfTcVm; *om.* Ca
[4] archiep. Be[2]MgMqPfTcVm; episcopus BeCaVo
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo (*adding* x); A quot episcopis episcipus debeat ordinari Vp; *om.* OaPtTb
[6] pape *add.* Oa
[7] *no insc.* Pt
[8] omn. ep. PfTcVmVo[2]; ep. omn. CaMgTbVo
[9] arch. ob. *BeCaMgRaTcVp; archiepiscopi dies obitus evenerit Tb; arch. diem ob. OaPfVmVo
[10] arch. *CaMgPfTb; *om.* Tc
[11] quidem *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
[12] -itanam *Tc; -im BeCaMgPfTbVm; -ani RaVp

ipse qui[13] illis omnibus preesse debet ab omnibus illis eligatur et ordinetur[14]. Reliqui vero comprovinciales episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus a tribus iussu archiepiscopi consecrari possunt episcopi[15]. Sed melius est si ipse[16] cum omnibus eum qui dignus est elegerit, et eum pariter consecraverit[17] pontificem. Et licet[18] istud necessitate cogente concessum sit, illud autem quod de archiepiscopi[19] consecratione[20] preceptum atque predictum est[21], id est ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet, quia qui[22] illis preest, ab omnibus episcopis quibus preest debet constitui. Sin autem aliter presumptum fuerit[23], viribus carere non dubium est, quia irrita erit eius[24] secus acta ordinatio.

4L 1.113; ID 5.139b] D 64 c 4 has Comprovinciales episcopi si – consecrari possunt *only; D 66 c 1 has short paraph. at beginning, then more or less as here from* autem quod de archiepiscopi

---

[13] ut ipse qui BeCaMgOaVmVp; qui in Pf; ut ipse qui in Tb; qui Tc*Brant*
[14] Oportet - ordinetur *is in IDm, but not in IDcpbd*
[15] -opi CaMgPfTcVm; -opis Tb
[16] *om.* Ca, *add. in mg.* Ca[3]
[17] cons. *TbTc; sacraverit CaMgPfVm
[18] licet *MgPfTbTc; libet Ca
[19] -opi CaMgPfTbTc; -opis Vm
[20] cons. *MgPfTb; sacratione Ca; *om.* Tc
[21] atque pred. est MgPfTbVm; est atque pred. Ca; et pred. est Tc
[22] in *add.* CaMg, *om.* *PfTbTcVm
[23] fuerit *CaMgTbTc; *om.* Pf
[24] eius *CaMgPfTb; *om.* Tc

11[1]

[Quod archiepiscopus post suam consecrationem ab[2] apostolico[3] pallium debeat[4] suscipere, et fidem suam ibidem exponere][5]. Ex[6] decretis Damasi pape, cap. i[7]

Quoniam quidam metropolitanorum fidem suam secundum priscam consuetudinem sancte sedi apostolice exponere[8] detrectantes, usum pallii neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc episcoporum consecratio viduatis ecclesiis non sine periculo protelatur, placuit ut quisquis metropolitanus ultra tres menses consecrationis sue[9] ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum ad apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque licentia

---

[1] *om.* EaLc
[2] *ss* Mg
[3] apostolico CaMgPfVo; apostolica sede BeMqTcVm
[4] pal. deb. CaPfTcVm; deb. pal. Mg
[5] Quod – exponere ibidem (ib. exp. Vo)*in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo; *om.* OaPtTbVp
[6] Ex *CaMgPfTbVm; In Tc
[7] i *CaPfTbTcVm; ii Mg
[8] sed. ap. exp. *CaMgPfTb; apostolice sedis Tc

metropolitanis aliis post secundam et tertiam commonitionem[10] viduatis ecclesiis cum consilio[11] Romani pontificis[12] ordinando episcopos[13] subvenire. Si vero consecrandi episcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menses ecclesia viduata[14] consistat, communione privetur quousque aut loco cedat, aut se consecrandum prebere non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, neque ibi neque alicubi consecrationis donum percipiat, immo metropolitani sui iudicio cedat.

ID 5.136] D 100 c 1

---

[9] cons. sue *CaMgPfTb; sue cons. Tc
[10] comm- CaPfTcVm; amm- Mg; admon<it>ionem Tb
[11] -ilio *CaMgPfTb; -iliis Tc
[12] in *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[13] -opos BeMg[2]PfTbVmVo; -opus Ca; -opis Mg; -opo RaTc
[14] eccl. vid. *CaMgPfTb; vid. eccl. Tc

12[1]

[Quo[2] die, qua[3] hora, quo ritu fieri debeat consecratio[4] non archiepiscopi sed episcopi][5]. In decretis Anacleti[6], cap. i[7]

Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica, ab omnibus qui in eadem fuerint provincia[8] episcopis sunt celebrande, qui simul convenientes, scrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum convenientibus[9] precibus celebrent, et manus cum sanctis evangeliis que predicaturi sunt imponentes, dominica die, hora tertia[10] orantes, sacraque unctione more prophetarum et regum capita eorum more apostolorum[11] et Moisi ungentes[12], quia omnis sanctificatio constat in Spiritu sancto, cuius virtus invisibilis sancto est chrismati permixta, et hoc ritu solempnem celebrent ordinem[13].

4L 1.112a; ID 5.69a] D 75 c 1

---

[1] *om.* EaLc
[2] *corr. fr.* Quada *to* Qua Ca
[3] qua CaMgPfTcVo; vel Vm
[4] cons. *here* BeFcPfVmVo, *after* episcopi CaMgTc
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* VmVo; *part in text, part ss* Mq; *om.* OaPtPwTbVp
[6] pape *add.* BeTc, episcopi *add.*Vm, *om.* CaMgPfTb
[7] i *CaPfTbTcVm; ix MgVp
[8] fuer. prov. *CaMgPfTb; prov. fuer. Tc
[9] conv. *MgTcVp; omnibus BeCaOaPfTbVmVo
[10] hor. tert. *CaMgTbTc; tert. hor. Pf
[11] *obsc. corr.* Ca
[12] unge- PfTbTc; ungue- CaMg
[13] sollempnem celebrent ordinem (ordinationem *ID)* CaMgPfTbVm; celebrent sollempne consecrationem Tc

13[1]

[Qua auctoritate pontificum[2] benedictio die dominico fieri debeat.[3] Ut in die Resurrectionis levitica et sacerdotalis fiat ordinatio][4]. Ex epistola Leonis[5] ad Dioscorum

Quod die dominico ordinationes sacerdotum celebrantur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex apostolica novimus venire doctrina, scriptura manifestante, quod[6] cum apostoli Paulum et Barnabam ex Spiritus sancti precepto ad evangelium gentibus[7] mitterent predicandum[8], ieiunantes et orantes imposuerunt eis manus, ut intelligamus quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne[9] tante benedictionis sacramentum negligenter videatur[10] impletum. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris[11] institutis. Si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias quibus Dominus preesse te voluit[12] etiam ipse reservaveris[13], ut his qui consecrandi sunt, nunquam benedictio nisi in die resurrectionis dominice tribuatur. Cui a vespere Sabbati initium[14] constat[15] ascribi que tantis divinarum dispensationum misteriis est consecrata, ut quicquid a Domino est insignius constitutum[16], in huius diei dignitate sit gestum. In hoc mundus sumpsit exordium, in hac[17] per resurrectionem[18] Christi et mors interitum et vita accepit principium.

ID 6.71] +D 75 c 5

---

[1] *om.* Ea
[2] -icum CaMgTc; -icis Pf
[3] Qua – debeat *in mg. here* CaMgPfTcWc, *against* Et ideo pie *below* Vo; *in text* MqVm; Qua auct. pont. benedictio fieri debeat die dominico Be *mg.*; *om.* BdOaPtTbVp
[4] Ut in die Resurrectionis (Res. die Tb) levitica et sacerdotalis fiat (sit Tb) ordinatio *BdCaCbMgMq(*after insc.*)OaRfTbVmVoWc; *om.* BePfVp; Tc *here repeats in text marg. rubr. from c. 12:* Quo die – episcopi; *for* Vo *see later in cap.*
[5] pape *add.* TcVp, *om.* *BeCaCbMgPfTb
[6] quod *CaMgPfTb; quia Tc
[7] *in mg.* Ra
[8] mitt. pred. CaMgPfTc; pred. mitt. Tb
[9] ne *CaPfTbTc; nec Mg
[10] neg. vid. *CaMgTbTc; vid. neg. Pf
[11] mor. gess. CaMgPfTb; gess. mor. Tc
[12] voluit *MgPfTbTc; voluerit Ca; noluit Oa
[13] etiam ipse reservaveris CaMgPfTcVmVo; etiam ipse serv- OaRa; etiam te serv. TbVp; et ipse serv. *ID*
[14] usque hic *add. in mg.* Cb[2]
[15] Cc *ends c. here, then leaves half blank line (for rubric) and begins 4.65* Statuimus
[16] const- *CaMgPfTb; inst- Tc
[17] hac *Mg; hoc CaPfTbTc
[18] et *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc

14[1]

[Quid[2] pontifex[3], quid diaconus, quid notarius facere debeant[4] in ordinatione episcopi[5]. Item idem[6]]

Ordinando episcopo pontifex manum imponit, evangelicam vero lectionem minister legit, confirmationis vero epistolam notarius scribit.

ID 5.109 med.] +C 1 q 2 c 3b, Palea

---

[1] *om.* EaLc; *add. in outer mg* Mq[2]
[2] De Vo
[3] et *add.* Db
[4] -eant CaPfTbVo; -eat MgTcVm
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* DbRaVmVo. Quid - ordinatione, *in mg* FcOe, *in text* Tb; Tc *also has* Quid - debeant *in text before insc.; om.* OaOePtPwVp
[6] Item idem Pf; Gregorius de eodem Tc; Ex concilio Aurelianensi, cap. v LdLf(*marked for moving to c. 15)*Pt, *cf c. 15*; Idem Vp; *om.* BdBeCa(*with lacuna*)DbFcMgOaPwRaTbVmVo

15[1]

[Quod nullum episcopum metropolitanus consecret[2] sine tribus episcopis, ad minus, aliis episcopis[3] assensum dantibus][4]. Ex concilio Aurelianensi, cap. v[5]

Nullus episcopus sine metropolitani permissu[6], nec episcopum[7] metropolitanus, sine tribus episcopis comprovincialibus presumat episcopum[8] ordinare, ita ut alii comprovinciales episcopi[9] admoneantur, ut se suo responso consensisse significent. Quod si inter partes aliqua fuerit dubitatio, maiori[10] numero metropolitanus in electione consentiat[11].

ID 5.138] X 1.11.7

---

[1] *om.* EaLc
[2] *corr. fr.* ordinet Be[2], *ss* Vm
[3] ad minus - episcopis BeCaPfTcVm; *om.* Mg
[4] *in mg.* BeCaLdMgPfTc, *in text* DbLmMqVmVo (*adding* xvi); *om.* CbLfLjMjMoOaPtTbVp
[5] Ex - v CaDbMgMjPfTbTcVmVo; In decretis Gregorii, cap. vi Ld *(cf cc 14, 16)*; Item Pt
[6] *corr. fr.* iussu Be[2]
[7] -pum BeCaCbLdLjLmMfMhMkMoPdPfPtRaTbVm; -pus Ld[2]MgPtTcVoVp
[8] episcopum *BeMfMgMhMjMkMoPdPfPtTcVmVo; *om.* CaLfRaTb
[9] com. ep. *BeCaPfPtTbVo; ep. com. LfVp; com. ep. epistolis MgTc
[10] maiori *BeCaLdLfLgLjLmMgObOfPtVm*Brant*; a maiori Tb; maiorum Tc
[11] Quod - consentiat (cons. in el. Oa) Bd(in el. cons. *in mg.*)BeCaCbLdLfLgLjLmMgOaObOdOfPtPwSgTbTcVmVpWc; Quod - dubitatio *in mg. to c. 16, rest om.* Pf; *om. all* FcOe; Vo *has the text twice, first as a rubric and then as a separate canon*

16[1]

[2]In decretis Gregorii pape[3], cap.vi[4]

Gregorius papa Augustino Anglorum episcopo[5]. Fraternitatem tuam[6] ita volumus episcopos ordinare, ut ipsi sibi[7] episcopi longo intervallo minime[8] disiungantur, quatenus nulla sit necessitas ut in ordinatione episcopi convenire non possint. Nam episcoporum[9] ordinatio sine aggregatis tribus aut quatuor episcopis fieri nullatenus debet.

4L 1.115] +D 80 c 6

---

1 *om.* EaLc
2 De eodem *add.* Vo
3 pape RfTbTcVmVp; *om.* BeCaMgOaPfVo
4 v Pt
5 Greg. - episcopo BeCaMgOePfTbTcVm*Brant*; Gregorius Cb; *om. Migne*
6 -itatem tuam CaPfTbTc; -itate tua Mg
7 ipsi sibi CaMgPfTb; sibi ipsi Tc
8 minime CaMgPfTb; non Tc
9 episc. CaMgPfTb; ipsorum Tc

17[1]

[2]In decretis Anacleti[3], cap. i[4]

Si omnes simul convenire non potuerint[5] assensum[6] tamen suis precibus prebeant ut ab ipsa ordinatione animo[7] non desint. Porro et[8] Hierosolimitarum primus episcopus beatus Iacobus, qui iustus dicebatur et[9] secundum[10] carnem Domini[11] nuncupatus est frater, a Petro, Iacobo et Iohanne apostolis est ordinatus, successoribus[12] videlicet dantes formam eorum, ut[13] minus quam[14] a tribus episcopis, reliquisque omnibus assensum prebentibus, nullatenus ordinetur, et communi voto ordinatio celebretur[15].

---

1 *om.* EaLc; *in mg* Pd[2]
2 De eodem *add.* Vo
3 pape *add.* Tb, *om.* CaMgPfTcVm
4 xviiii *add.* Vo
5 -uerint *CaLfMg; -erint BePfTbTcVmVoVp; -uerit Oa
6 -sum *CaMgPfTc; -sus Tb
7 -imo *CaMgPfTbTc; -ima Lf
8 et *CaMgPfTbTcVm; *om.* CbLj
9 *obsc. corr.* Pf
10 *corr. fr.* scilicet Vo
11 *suppl ss* Mk
12 -ibus *MgPfTbTc; -ibusque Lf
13 non *add.* Bb[2]LdMgTc, *om.* *BbBeCaMfMjMkMkMoMqPfPtRaTbVmVo
14 ut minus quam *suppl ss* Mh; quamquam Mq
15 Tc[2] *top of leaf here adds:*

4L 1.112b; ID 5.69b] D 66 c 2 from Porro et Ierosolimitarum

Cap. v ex concilio Toletano. [C]um episcopus suam diocesim visitat nulli pre multitudine onerosus sit, nec unquam quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius quam unam die quenquam basilicam remorandi licentiam habeat. *(BD 1.86; ID 5.192)*

18[1]

[Quid faciant episcopi in ordinatione alterius episcopi][2]. Ex concilio Cartaginiensi IV, cap. ii

Episcopus, cum ordinatur[3], duo episcopi ponant et teneant evangeliorum codicem, super caput et super[4] cervicem[5] eius, et uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

ID 5.124] D 23 c 7

1 *om.* EaLc
2 *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo (*adding* xx); *om.* OaPtTbVp
3 Ep. cum ord.] Et cum ordinatus episcopus Oa
4 *ss* Mq
5 cervicem BeDbLgMfMhMkMmMq[2]OaObOfPdPfPtTbVmVoVp; verticem BbCaMgMjMoMqOdOeRaTcWc*Brant*

19[1]

[Quid ordinator et[2] quid ordinatus debeat facere[3]][4]. Ex dictis[5] Theodori archiepiscopi[6]

In ordinatione episcopi ipse qui ordinat missam celebrare debet, et qui ordinatur similiter.

ID 5.338]

1 *om.* EaLc
2 et PfVm; *om.* BeCaMgTc
3 deb. fac. CaMgPfVm; fac. deb. Tc
4 *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVmVo (*adding* xxi); *om.* OaPtTbVp
5 dictis *CaMgPfRfTbVm; decreto Tc
6 Ex – arch.] Ex concil' Arausico cap. xx Mq

20[1]

Ex concilio Arausico, cap. xx[2]

De abiectione eius quem duo presumpserint ordinare episcopi[3] in nostris[4] provinciis placuit[5] de presumptoribus ut sicubi contigerit duos episcopos tertium

1 *om.* EaLc
2 xx CaOaPfTbTcVm; iii Mg; Vis *[sic]*episcopus qui a duobus tantum ordinatus est, ipse et ipsi condempnentur xxii *add.* Vo; conc. – xx] eodem Theodori Mq

consecrare[6], et ipse et auctores dampnabuntur[7], quo cautius ea que sunt antiquitus statuta serventur.

ID 5.141] +D 64 c 3, Palea

---

[3] ord. ep. CaMgPfTbTc; ep. ord. Vm
[4] nostris CaMgPfTbTc; vestris Vm
[5] prov. plac. *CaMgPfTb; plac. prov. Tc
[6] consecrare *CaMgPfTc; ordinare Tb
[7] dampn- *CaMgPfTb; condempn- Tc

21

[Quod clerici ordinandi debeant convenire in civitate[1] quarta feria ante ordinationem][2]. Ex concilio Nannetensi[3], cap. iii[4]

Episcopus quando ordinationes[5] facere disponit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem, una cum presbiteris qui eos representare[6] debent. Et tunc episcopus e latere suo eligere debet[7] sacerdotes et alios prudentes viros[8] gnaros legis divine[9] et exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, etatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint[10] bene litterati, si in lege Domini[11] instructi, diligenter investigent, ante omnia, si fidem catholicam firmiter[12] teneant, et verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem quibus committitur, cavere debent ne aut favoris gratia, aut cuiuscumque muneris cupiditate illecti a vero devient, ut[13] indignum et minus idoneum ad sacros gradus[14] suscipiendos, episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, et ille qui indigne accesserit ab altari removebitur, et illi qui donum sancti Spiritus[15] vendere conati sunt, coram Deo iam dampnati,

---

[1] -ate CaPfTc; -atem Mg
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no inscr.)*MqVo; ii. De ordinibus *in mg.* Bd; *om.* LcOaPtTbVp
[3] Nan- *BeCaMgOaPfPwTbVm; Man- FcRfTc; Nam- Mq
[4] cap. iii *CaFcMgPfPwTb; *om.* Tc
[5] *corr. fr.* ordines Lc
[6] representare *BeEaCaMgOaPfVo; presentare TbTcVm
[7] debet *CaMgPfTc; *om.* Tb
[8] debet *add.* Tb, *om.**CaMgPfTc
[9] leg. div. *CaMgPfTc; div. leg. Tb
[10] sint *CaMgPfTb; sunt Tc
[11] bene *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[12] firmiter *CaMgPfTc; *om.* Tb
[13] ut *CaMgPfTc; aut Tb
[14] gradus *CaMgPfTc; ordinationes Tb
[15] s. Sp. *CaMgPf; Sp. s. TbTc

ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur[16] per tres continuos dies[17] diligenter examinentur, et sic[18] Sabbato qui probati inventi sunt episcopo representertur.

ID 6.21] D 24 c 5

---

[16] Igitur *CaPfTbTc; Ubi Mg
[17] tres cont. dies *CaPfTbTc; cont. dies tres Mg
[18] in *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc

22

[Quod presbiteri et diaconi debeant facere professionem castitatis cum ordinantur][1]. Ex concilio Toletano IV, cap. xxvii[2].

Quando presbiteri aut diaconi per parochias constituuntur, oportet eos professionem episcopo suo facere, ut caste et pure[3] vivant sub Dei timore, ut[4] dum eos tali professione obligaverit, sanctam disciplinam retineant[5].

ID 3.130, 6.248 less close] +D 28 c 3

---

[1] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea(*no insc.)*VmVo (*adding* xxiiii); *part in text, part in mg* Mq; *om.* OaPtTbVp
[2] IV cap. xxvii RaTc; IV cap. xxvi FcPtVo; cap. xxvii MgOa; III Mq ; xxvii Tb; Ex Toletano concilio Vp; *om.* BeCaPf. iii *add. in mg.* Be[2]
[3] pure BeCaMgPfTc; pie Tb
[4] ut *OaTc; et ut Be; et CaEaMgPfTbVoVp
[5] ret- *CaEaMgMqTbTcVo; opt- BePfRaVp

23[1]

[Quid significat liber officialis datus presbitero cum ordinatur][2]. Ex concilio Toletano IV[3], cap. xxvi[4]

Quando presbiteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a sacerdote suo[5] accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi succedant[6], ne[7] per ignorantiam etiam[8] ipsis divinis sacramentis offendant[9], ut quando ad litanias vel ad concilium venerint[10], rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium[11] celebrent vel baptizent.

---

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* CaMgPfTc; *in text* Ea(*no insc.)*MqVmVo; Que debeant necessario scire presbiteri Be *mg. (and cf c 24)*; *om.* OaPtTbVp
[3] conc. Tol. IV *BeCaFcMgPfTbVm; eodem IV Pw; eod. conc. Tol. Tc; *no insc. no break* Oa; Item Pt
[4] xxxvi Vo. cap. xxvi *om.* Pt
[5] suo *CaMgPfTb; *om.* Tc
[6] succ- *CaMgPfTb; acc- Tc
[7] ne *MgPfTbTc; et Ca
[8] etiam BeCaEaMgOaPfRaTbVm; in FcTc; etiam in Ra[2]*ID*; de *Brant*
[9] -dant *CaPfTbTc; -derat Mg
[10] venerint *MgPfTbTc; venit Ca

ID 3.129] +D 38 c 2

---

[11] sus. off. *CaMgPfTc; off. sus. Tb

24

[Que debeant necessario scire presbiteri][1]. Ex dictis[2] Augustini[3]

Que[4] ipsis sacerdotibus necessaria sunt[5] ad discendum, id est liber sacramentorum, lectionarius, baptisterium, compotus, canon penitentialis, psalterium, homilie per circulum anni, dominicis diebus et singulis festivitatibus apte. Ex quibus omnibus, si unum defuerit, sacerdotis nomen vix in eo constabit, quia valde periculose sunt mine evangelice quibus dicitur. Si cecus ceco ducatum prestet, ambo in foveam cadunt[6].

ID 6.22] D 38 c 5

---

[1] *in mg.* BeCaLdLjMgPfTc, *in text* Ea(*after insc.)*LmMqVmVo (*adding* xxvi); *om.* CbLfOaPtTbVp; omelia, id est popularis sermo Bb *mg*
[2] sancti *add.* Cb, *om.* *MgPfTbTc
[3] Ex - Aug. *CbEaMgPfTbTc; Aug. xviiii Pt; *om.* CaMq
[4] [ ]t Oa
[5] sunt *LmMhMjTc; sint BeCaCbEaLdLfLjMfMgMkMmPdPfTbVoVp
[6] Tc[2] *at head of leaf adds:*
Ex concilio Triburario presente Arnulfo rege, cap. xxvi. [R]elata est coram sancta sinodo querimonia plebium eo quod sint quidam episcopi nolentes ad predicandum vel ad confirmandum suas per annum parrochias circumire, qui tamen exigant ut mansiones quibus in profectioni uti debuerant alio pretio redimant qui parare debent. Que duplex infamia et negligentia et avaritia sancte sinodi horrori fuit magno, et statuerunt ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium. *(BD 1.119, ID 5.341)*

25[1]

[Quibus temporibus ordinandi sint presbiteri et[2] diaconi][3]. Ex decr' Gelasii pape, cap. xiii[4]

Ordinationes[5] etiam[6] presbiterorum et diaconorum, nisi certis temporibus et diebus exerceri non debent[7], id est quarti mensis ieiunio[8], septimi et decimi, sed etiam quadragesimalis initii, ac[9] mediane[10] Quadragesime die[11] Sabbati ieiunia circa

---

[1] *om.* Lc
[2] et BeCaEaPf; *om.* MgMqVo; vel Tc
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* EaMqVo (*adding* xxvii); *om.* OaPtTbVp
[4] Ex dec. (conc. Vm) - xiii *CaMgPfTbVm; *om.* EaTb
[5] Ordinationes *Mo[2]MqOaPtTbTcVmVo; Ordines AdBbBdBeCaEaDbMgMoObOdOfPfVpVq*Brant*
[6] etiam MgPfRaTbTc*Brant*; vero [enim *canc.*] Pt; *om.* MhMmMq
[7] diebus ex. non deb. *BeEaPfTbVmVo; ex. non deb. Ca; ex. non deb. et diebus Mg; diebus ex. deb. Tc
[8] ieiunio *CaEaPfTbVp; ieiunii DbMg; ieiunio et Tc
[9] ac *CaMgPfTc; aut Tb
[10] -iane *MgPfRaTbTc; -iate Ca; -iante Ra[2]
[11] Quad. die *CaEaMgPfTbTc*Brant*; hebdomade et *Migne*

vesperam[12] noverint celebranda[13] nec cuiuslibet utilitatis[14], seu presbiterum seu diaconum his[15] preferre qui ante ipsos fuerint[16] ordinati.

ID 6.74] D 75 c 7

---

[12] iei. circa vesp. *CaMgPfTc; circa vesp. iei. Tb
[13] *corr. to* celebrandas Mm[2]
[14] gratia *add.* CaMoPtTc, causa *add.* Mm[2]*IDm, Migne*; *om.* BbBeDbLgMfMgMhMjOaObOdOeOfPfTbVmVoVp*IDcpdBrant*
[15] qui *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[16] -erint *CaMgPfTb; -erunt Tc

26

[Quod certis locis ordinandi sunt[1] presbiteri][2]. Ex concilio Meldensi, cap. vi[3]

Si qui ordinari petunt nullatenus ordinentur, nisi in loco certo et religioso, vel etiam[4] in civitate, saltem uno anno immorentur, ut de vita et[5] conversatione atque doctrina illorum certitudo possit agnosci.

ID 6.24]

---

[1] sunt CaEaPfTc; sint MgMq
[2] Quod - presb. BeCaEaMgMqPfTcVo(*adding* xxviii); De ordinandis et non ordinandis Vp; *om.* OaPtTb
[3] iiiii Vo; Ex – vi *om* EaVp
[4] etiam *CaPfTbTc; *om.* Mg
[5] et *CaMgTb; *om.* Pf; *add.* Tc

27[1]

Ex concilio Chalcedonensi, cap. xi[2]

Nullum absolute ordinari debere[3] presbiterum, aut diaconum, nec quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter[4] ecclesie civitatis aut possessionis, aut martirii, aut monasterii cui ordinandus est pronuntietur[5]. Qui vero absolute ordinantur, decrevit sinodus irritam haberi[6] huiuscemodi[7] manus impositionem, et nusquam[8] posse ministrare ad ordinantis iniuriam.

ID 6.26] D 70 c 1a, widely var.

---

[1] *om.* Lc
[2] Ex - xi *om.* CaEa, Ca *with* Quod ante xxx annos non ordinatur presbiter *in mg.*; De eodem *add.* Vo
[3] deb. *CaMgPfTb; posse Tc
[4] specialiter *PfTbTc (?); spiritualiter CaMg
[5] cui ord. est (*om.* Oa) pronuntietur (pronuntiet Pt, nuncietur MhMmMq) *AaAbBbBdBeCaCbDbEaEbEcEgFcKaLgMfMgMhMmMoMqOaObOdOeOfPdPfPkPtPwQaRaSdSeSlTbTcVmVoVpWaWbWcZa; cui ord. est nomen pronuntietur MjVo; nomen cui ordinandus est titulus pron. Sg; hic qui ordinetur mereatur ordinationis publice vocabulum *Brant*
[6] *corr. fr.* -ere Mg
[7] huiuscem. *CaMgPfTb; huiusm. Tc
[8] nusq- *MgPfTbTc; numq- Ca

28[1]

[Quod ante triginta annos non ordinetur presbiter][2]. Ex concilio Laodicensi[3]

[4]Episcopum[5] vero vel presbiterum ante triginta annos, id est antequam ad viri perfecti etatem perveniat[6], nullus metropolitanorum ordinare presumat, ne per etatem quod aliquando evenit aliquo errore[7] detineantur.

ID 6.29] +D 77 c 6b

---

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* BeMgPfTc; *in text* EaMqVo(*adding* xxx); *om.* CaOaPtTbVp
[3] Ex - Laod. BeCaPfRaTbTcVm; Ex concilio Agatensi cap. vii (xvi *Migne*, cap. vii *om. Brant*)) MgVp*Brant*; Ex conc. Lavodicensi Vo; *om.* Ea
[4] Rf *omits whole canon, placing text of c.29 below insc. to c. 28*
[5] Cpm Pf
[6] -iat *EaMgPfTc; -iant CaTb
[7] al. err. *CaMgPfTc; err. al. Tb

29

[Qua auctoritate presbiteri sint ordinandi[1] in hac etate][2]. Ex decreto Fabiani[3] pape orientalibus missis

Si quis triginta etatis sue[4] non[5] impleverit annos, nullomodo presbiter ordinetur, etiam si valde sit dignus[6], quia et[7] ipse Dominus triginta annorum baptizatus est, et sic cepit docere. Non oportet ergo eum[8] qui ordinandus est, usque ad hanc etatem legitimam consecrari.

ID 6.30] +D 78 c 1 to valde sit dignus

---

[1] pres. sint (sunt Be) ord. BeCaEaPf; ord. sint pres. Mg; ord. pres. Tc
[2] *in mg.* BeCaEa(*no insc.*)MgPfTc; *in text* MqVo(*adding* xxx); *om.* OaPtTbVp
[3] Fabiani *CaMgPfPwTb; Damasi Tc
[4] trig. et. sue *CaMgPfTc; et sue trig. Tb
[5] non *CaPfTbTc; *obsc. corr.* Mg
[6] sit dig. *CaMgPfTc; dig. sit Tb
[7] et *CaMgPfTc; *om.* Tb
[8] op. ergo eum *OaRaTbTcVmVp; op. ergo CaEaMgVo; ergo op. Pf

30

[[1]Quod ante viginti quinque annos non ordinetur diaconus][2]. Ex concilio Cartaginensi, cap. xvi[3]

Placuit ut ante viginti quinque annos etatis[4] nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, et ut lector populum non salutet.

ID 6.31] +D 77 c 5, +C 20 q 1 c 14

---

[1] Placuit *add.* Mg, *om.* CaPfTc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xxii); *om.* OaPtTbVp
[3] Cart. cap. xvi BeCaMgPfTbVo; Cart. episcopi Mq; Cart. IV. Huic interfuit August' Tc; decr' Cartag. cap. xvi Vp
[4] sue *add.* Tb, *om.* *CaEaMgPfTc

31[1]

[Qua auctoritate diaconi ordinandi sunt[2] in[3] supradicta etate][4]. Ex concilio Toletano V[5], cap. xx[6]

In veteri lege ab anno vigesimo quinto levite in tabernaculo servire precipiuntur, cuius auctoritatem in canonibus sancti patres secuti sunt. Nos et divine legis et conciliorum precepti[7] immemores, infantes et pueros levitas facimus ante legitimam etatem et ante experientiam vite. Ideoque ne ulterius[8] fiat a nobis[9] et divine legis et canonum admonemur sententiis, sed viginti quinque annorum diaconi ordinentur[10], ita ut secundum apostolicum preceptum probentur primum, et sic ministrent, nullum crimen habentes.

ID 6.32] +D 77 c 7, end widely var.

---

[1] *om.* Lc
[2] diac. ord. sunt PfTc; ord. sint diac. Ca; diac. ord. sint Mg
[3] *om.* Vo
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xxxiii); *om.* PtTbVp
[5] V CaMgVo*Brant*; episcopo Mq; *om.* BeOaPfRaTbTcVp
[6] cap. xx *om.* Be
[7] conc. prec. *CaEaMgPfTb; preceptorum con. Tc
[8] ulterius *CaMgPfTc; ultra Tb
[9] fiat a nobis *CaMgPfTc; a nobis fiat Tb
[10] diac. ord. CaFcMgPfPwTb; etatis vite levite consecrentur Tc

32[1]

[Qua etate[2] ordinandi sunt[3] subdiaconi][4]. In[5] decretis Nicolai[6], cap. v

De ordinatis[7] infra annos grave nobis periculum imminet, quia prius se de victoria iactitant[8] quam bellare viderint[9] aut sciant, id est, prius officia sacre castitatis conscia[10] per cupiditatem arripiunt quam iacula incentiva nature experiri possint[11]. Idcirco sacri canones sanxerunt ut subdiaconus non ordinetur ante quatuordecim annos, nec diaconus ante viginti quinque, nec presbiter ante triginta annos[12]. Deinde si dignus fuerit, ad episcopatum[13] eligi potest. Quod nos quoque pari modo servari iubemus[14].

4L 2.76b]

---

[1] *om.* Lc
[2] auctorite Ca
[3] sint EaMq
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xxxiiii); *om.* OaPtTbVp
[5] In BeCaMgPtRfTbTc; Ex RaPfVoVp
[6] episcopi *add.* Mq, pape *add.* PtTb, *om.* CaMgPfTc
[7] -atis CaMgPfRa[2]Tb; -andis RaTc
[8] iactitant PfTbVo; iactant CaMgOaTcVp
[9] *corr. fr.* vidant Ca
[10] conscia CaPfTbTc; conscientia Mg
[11] -int MgPfTbTc; -unt ?Ca
[12] annos Pf; *om.* CaMgTbTc
[13] fuerit ad ep. EaMgPfTb; fuerit in episcopatum Ca; ad episcopum fuerit Tc
[14] Quod nos - iubemus CaEaFcMgPfPtPwTbVp; *om.* Tc

33[1]

[Quod presbiteri manus suas[2] debeant ponere super caput[3] alterius presbiteri cum[4] ordinatur[5]][6]. Ex concilio Cartaginensi IV[7], huic[8] interfuit Augustinus[9]

Presbiter cum ordinatur, episcopo eum benedicente et manum super caput eius tenente, etiam omnes presbiteri qui presentes sunt, manus suas iuxta manum[10] episcopi super caput illius teneant.

ID 6.12] D 23 c 8

---

[1] *om.* Lc
[2] suas CaPfTc; *om.* Mg
[3] *om.* Vo
[4] cum CaMgTc; dum Pf
[5] -atur MgPfTc; -etur Ca; -antur Mq
[6] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* MqVo(*adding* xxxvi); *om.* EaOaPtTbVp
[7] *om.* Ea
[8] huic BeCaFcMgTbTc; cui Pf
[9] Augustinus *BeCaFcPfTb; sanctus Augustinus Ea; Mg *obsc.*; Augustus Tc
[10] -num *BeCaMgTbTc; -nus EaPf

34[1]

[Quod solus episcopus[2] manum suam ponat super caput[3] diaconi cum ordinatur][4].

Ex eodem, cap. iiii[5]

Diaconus cum ordinatur, solus episcopus qui eum benedicit manus super caput illius[6] ponat, quia non ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

ID 6.13] D 23 c 11

---

[1] *om.* Lc
[2] *om.* Vo
[3] pon. sup. cap. BeCaMgMqPfVo; sup. cap. pon. Ea
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xxxvi); Quemadmodum diacones constituantur Ra *mg*; *om.* OaPtTbVp
[5] Ex eodem cap. iiii OaPfRaTb; De eodem cp iiii Be; In decretis Nicholai, cap. v CaMg *(cf c 35)*; Ex eodem Tc; Ex eodem iiii cap. Vo; cap. v in decretis Nicholay Vp
[6] cap. ill. *CaMgPfTb; eius cap. Tc

35[1]

[Quid[2] subdiaconus debeat[3] accipere[4] de manu episcopi, quid[5] de manu archidiaconi[6] cum ordinatur[7]][8]. Ex eodem, cap. v[9]

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam et calicem vacuum. De manu vero archidiaconi accipiat urceolum[10] cum aqua, et aquamanile ac[11] manutergium.

ID 6.14] D 23 c 15

---

[1] *om.* Lc
[2] Quid BeCaEaPfTc; Quod Mg
[3] subdiaconus debeat BeEaMgTc; subdiaconi debeant CaVo
[4] deb. acc. *here* BeCaEaMgTc, *after* ordinatur Pf
[5] quid BeCaEaPfTc; quod Mg
[6] archidiaconi BeMgVo; archid' Ca; archidiac' Ea; arcidicani Pf; archiep' Tc
[7] -atur MgPfTc; -antur Ca
[8] Quid – ordinatur *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* EaMq; Quemadmodum subdiaconi ordinentur MqOaRa(*mg.*); Quemadmodum – ord. Quid – cum ordinatur xxxvii Vo; *om.* PtTbVp
[9] Ex - v PfRaTbTcVp; *om.* BeCaEaMqOaPtVo; Concilium vi Mg
[10] acc. urc. *PfTb; urc. acc. EaMg; urc. CaTc
[11] ac CaMgPfTb; et Tc

36[1]

[Quid acolithus accipiat de manu archidiaconi cum ordinatur][2]. Item cap. vi[3]

Acolithus cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda luminaria ecclesie mancipari. Accipiat et urceolum[4] vacuum ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi.

ID 6.15] D 23 c 16

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc; Quid - arch. *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xxxviii); *om.* OaPtTbVp
[3] Item cap. vi CaPfTbTc; Ex eodem cap. vi BePtVp; cap. vi Ca; Item vii Mg; Ex eodem cap. vii Ra; De eodem cap. vi TbTc; Ex eodem cap. Vo
[4] urceolum *CaMgPfTb; urceum Tc

37[1]

[Quid exorcista accipiat de manu episcopi[2] *cum ordinatur*[3]*]*[4]*. De eodem*[5]*, cap. vii*[6]

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo, Accipe et commenda memorie, et habeto potestatem imponendi manus super inerguminum[7] sive baptizatum, sive catechumenum.

ID 6.16] D 23 c 17

[1] *om.* Lc
[2] acc. de manu ep. MgTc; de man. ep. acc. BeCaEaLmMq; de manu acc. Ld; de manu ep. Pf
[3] cum ordinatur BeLmMgTc; *om.* Pf
[4] *in mg.* BeCaLdMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*LmMqVo(*adding* xxxviiii); *om.* CbLfLjOaPtTbVp
[5] De eodem BeCaCbLjLmOaPtRaMgTcVp; De eodem concilio LdTb; Ex eadem Lf; Ex eodem MqVo; Rursus Pf
[6] cap. vii BeCaLfLmMgMqOaPfPtRaTbVo; *om.* Ld; vii cap. CbLj; cap. viii Tc
[7] *corr. fr.* erguminum Lm²Mh². id est demonio arreptum, quam potestatem habebant filii Iudeorum *ss* Ca²; id est insanum, Grecum est *add.* Pf, id est arreptici, id est a demonibus possessi *add. ss* Fc²; id est insanum *add. ss.* Vo; id est obsessum Vp; *om.* *AdBbBeCbEaLmMfMgMhMjMkMmMoMqOaPdPtRaTbTcVm

38[1]

[Quid lector de manu episcopi accipiat cum ordinatur[2]*]*[3]*. De eodem*[4] *cap. viii*[5]

Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam atque ingenium. Post hec spectante plebe tradat ei codicem de quo

[1] *om.* Lc
[2] de manu episcopi (*om.* Vo) accipiat cum ordinatur BeCaFcMgMqTc; *om.* Pf
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xl); *om.* OaPtTbVp
[4] De eodem BeCaFcOaPtPwTbTc; *om.* Mg; Ex eodem MqVo; Iterum Pf
[5] viii *BeMgMqPfPtTbTc; v Vp; *om.* Ca

lecturus est dicens: Accipe, et esto relator[6] verbi Dei, habiturus, si fideliter et utiliter impleveris officium, partem cum eis qui verbum Dei[7] ministraverint[8].

ID 6.17] D 23 c 18

---

[6] lector (vel relator in mg Ra[2]) Ra
[7] verb. Dei *ss* Be
[8] ministraverint *BeCaMgOaPf; ministraverunt EaTc; ministrant Tb

39[1]

[Quid hostiarius accipiat de manu episcopi cum ordinatur [2]][3]. De eodem[4], cap. viiii

Hostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit qualiter in domo Dei[5] debeat conversari, ad suggestionem archidiaconi tradit ei episcopus claves ecclesie de altario[6] dicens ei, Sic age quasi redditurus Deo[7] rationem, pro his rebus que istis clavibus recluduntur[8].

ID 6.18] D 23 c 19

---

[1] *om.* Lc
[2] accipiat - ordinatur CaMgTc, de mau ep. accipiat cum ord. Be; *om.* Pf
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea*(no insc.)*MqVo(*adding* xli); *om.* OaPtTbVp
[4] De eodem BeCaTbTc; *om.* Mg; Ex eodem MqVo; Item Pf
[5] habent *add. and canc.* Mg
[6] *corr. to* altari Mg
[7] Deo *BeMgPfTbTc; *om.* Ca
[8] recl- *CaMqOaPfTbVo; incl- BeMgTc

40[1]

[2]De eodem[3], cap. x [4]

Psalmista, id est cantor, potest absque scientia episcopi, sola iussione presbiteri, officium suscipere cantandi, dicente sibi presbitero: Vide ut quod ore cantas, corde credas, et quod corde credis operibus probes.

ID 6.19] D 23 c 20

---

[1] *om.* Lc
[2] Quid psalmista *in mg.* Pf; Quid sit officium hostiarii, psalmiste, exorciste, lectoris, acoliti, subdic’, diac’, presbiteri xlii Vo; *om.* BeCaEaFcMgMqOaTbTcVp
[3] De eodem BeDeCaEaFcMqPtPwTbTc; *om.* Mg; rursus Pf; De eodem capitulo Tb; Ex eodem Vo
[4] cap. x *BeCaPfPtTbTc; *om.* Ea; x Mg

41[1]

[Que sint eorum officia][2]*. Incipit epistola Isidori episcopi Hispalensis*[3] *ad Ludefridum Cordubensem episcopum directa*[4]

Perlectis sanctitatis tue litteris, gavisus sum quod optatam salutem tuam earum relatu cognovi. De his autem que in consequentibus insinuare eloquii tui[5] sermo studuit, gratias ago[6] Deo[7] quod sollicitudinem officii pastoralis[8] impendis, qualiterque ecclesiastica officia ordinentur perquiris. Et licet omnia prudentie vestre sint cognita[9], tamen quia affectu fraterno me consulis, ex parte qua valeo expediam, et de omnibus ecclesie gradibus, quid ad quem pertineat, eloquar. [10]Ad ostiarium namque pertinent claves ecclesie, ut claudat et aperiat[11] templum Dei, et omnia que sunt intus extraque[12] custodiat, fideles recipiat, excommunicatos et infideles[13] excipiat. [14]Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos[15] et catechumenos in exorcizando imponere. [16]Ad acolithum pertinet preparatio luminariorum[17] in sacrario, ipse cereum portat, ipse suggesta pro eucharistia calicis[18] preparat. [19]Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones[20], laudes, sacrificium, responsoria et quicquid pertinet ad cantandi peritiam. [21]Ad lectorem pertinet lectiones pronuntiare, et ea que prophete vaticinaverunt[22] populis[23] predicare. [24]Ad subdiaconum pertinet calicem et patenam ad[25] altare Christi deferre, et levitis

---

1 *om.* Lc
2 Que - off. MgPf*mg.*; Quid sit officium ostiarii, psalmiste, exorciste, lectoris, accoliti, subdiaconi, diaconi, presbiteri *in mg.* BeCaTc, *in text* EaMq; *om.* OaPtTbVoVp
3 ep. Hispalensis BeCaMgOaPf; Hispalensis ep. Tb; ep. Hispanensis RfTc; ep. Hispalanensis Vo; ep. Ispanensi Vp
4 Hisp. - directa *om.* Ea
5 tui *EaMgTbTcVp; *om.* BeCaOaPf
6 ago *Be[2]CaMgTbTc; *om.* BePf
7 meo *add.* BeCaPfTc, *om.* *MgTb
8 tibi *add.* MgTc, *om.* *CaPfTb
9 vest. sint cog. CaMgPfTc; tue cog. sint Tb
10 De hostiario *in mg.* Be
11 cl. et ap. *CaMgPfTc; ap. et cl. Tb
12 extraque *CaMgPfTc; et extra Tb
13 non *add.* Pf[2], *om.* *CaMgPfTbTc
14 De exorcista *in mg.* Be
15 et exorcizandos *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
16 De acolito *in mg.* Be
17 -ariorum *CaMbPfTb; -arium Tc
18 -icis *CaMgPfTc; -ici Tb
19 De psalmista *in mg.* Be
20 -iones *MgPfTbTc; -ionem Ca
21 De lectore *in mg.* Be
22 vatic- *CaMgPfTb; predicaverunt Tc
23 Dei *add.* MgTc, *om.* *CaPfTb
24 De subdiacono *in mg.* Be

tradere, eisque ministrare, urceolum quoque et aquamanile et manutergium[26] tenere, episcopo et presbitero et levitis pro lavandis ante altare manibus aquam prebere. [27]Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus et ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis[28] Christi in baptismo scilicet in chrismate, in patena et[29] calice. Oblationes quoque inferre[30] et disponere in altare[31], componere etiam mensam Domini atque vestire, crucem ferre, et predicare evangelium et apostolum. Nam sicut[32] lectoribus vetus testamentum, ita diaconibus novum predicare preceptum est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum[33] et recitatio nominum. Ipse premonet aures ad Dominum[34], ipse hortatur orare, ipse clamat, et pacem ipse annuntiat[35]. [36]Ad presbiterum pertinet sacramentum corporis et sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere et benedicere dona Dei. [37]Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris et confectio chrismatis. Ipse predicta officia et ordines ecclesiasticos distribuit, ipse sacras virgines benedicit, et dum precessit[38] unusquisque in singulis, iste tamen est preordinator[39] in cunctis. Hi sunt ordines et ministeria clericorum[40], que tamen auctoritate pontificali in archidiaconi cura, et primicerii ac[41] thesaurarii sollicitudine dividuntur. [42]Archidiaconus enim imperat subdiaconis[43] et levitis, ad quem ista pertinent[44] ministeria: ordinatio vestiendi altaris a levitis, cura incensi et sacrificii necessaria sollicitudo. Quis levitarum apostolum et evangelium[45] legat, quis preces dicat, seu[46] responsorium in dominicis diebus aut

---

[25] ad *CaMgTbTc; *om.* Pf
[26] manuterium Mg
[27] De diacono *in mg.* Be
[28] -tis *CaMgPfTc; -to Tb
[29]in *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[30] inferre *BeMgPf; inferri Ca; offerre TbTc
[31] -are CaMgPfTb; -ari Tc
[32] *ss* Tc
[33] precum CaMgPfTc; preconii Tb
[34] Dominum *CaMgPfTb; Deum Tc
[35] pac. ipse ann. *BePfTbVo; pac. ann. Ca; ipse pac. ann. Mg; denuntiat Tc
[36] De presbitero *in mg.* Be
[37] De episcopo *in mg.* Be
[38] precessit *BeCaMgPfTc; preceps sit Tb
[39] est pr. BePfTc; cum pr. Ca; pr. est Mg; pr. Tb
[40] clericorum *CaMgPfTc; angelorum Tb
[41] ac CaMgPfTb; et Tc
[42] De archidiacono *in mg.* Be
[43] -nis *CaMgTc; -nibus PfTb
[44] ista pert. CaMgPfTb; pert. ista Tc
[45] Ap. et Ev. *CaMgPfTc; Ev. et Ap. Tb
[46] seu *CaMgPfTb; quis Tc

solempnitate[47] decantet. Sollicitudo quoque parochiarum[48] et ordinatio, et iurgia ad eius pertinent curam, pro reparandis diocesianis basilicis ipse suggeret sacerdoti. Ipse ambit[49] parochias cum iussione episcopi, et ornamenta vel res basilicarum vel parochiarum[50], gesta libertatum ecclesiasticarum episcopo idem refert[51]. Collectam pecuniam de communione ipse accipit et episcopo defert, et clericis partes[52] proprias idem[53] distribuit. Ab archidiacono episcopo nuntiantur[54] excessus diaconorum[55], ipse denuntiat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies atque[56] solempnitatum, et ab ipso in ecclesia publice predicantur[57]. Quando vero archidiaconus absens est, vicem eius diaconus sequens adimplet. [58]Ad primicerium pertinent acolithi, exorciste, psalmiste, atque[59] lectores. Signum quoque dandum pro officio clericorum, pro vite honestate et officium cantandi, et peragendi sollicite lectiones, benedictiones[60], psalmum, laudes, offertorium, responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque et modus psallendi in choro pro solempnitate et tempore, ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid[61] etiam necessarium est pro reparatione basilicarum que sunt in urbe, ipse denuntiet sacerdoti. Epistolas episcopi pro diebus ieiuniorum parochianis per ostiarios ipse dirigat, clericos quos delinquere cognoscit, ipse distringat, quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat, basilicarios ipse constituat, et matriculas ipse disponat. Quando autem primicerius absens est, ea que predicta sunt ipse[62] exquirat qui ei aut lege[63] est proximus[64], aut eruditione his exemplis certus. [65]Ad thesaurarium pertinet ostiarii basilicarum ordinatio, incensi

---

[47] -nitate BePfTc; -nitatibus Ca; -tatum Mg; -nitatum Tb
[48] -iarum *CaPfTbTc; -ianorum Mg
[49] ambit CaMgPfTc; ambiat Tb
[50] -iarum *PfTbTc; -ianorum CaMg
[51] ep. idem refert *PfVoVp; ep. idem referet CaMg; ep. id referat Tb; idem refert ep. Tc
[52] partes *CaMgPfTc; *om.* Tb
[53] idem *CaPfTbTc; ipse Mg
[54] ep. nunt. CaMgPfTc; nunt. ep. *Tb
[55] et *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[56] iei. dies atque *CaPfTb; iei. dies et Mg; dies iei. et Tc
[57] publ. pred. *BeMgTbTc; pred. publ. Ca;.pred. Pf
[58] De primicerio *add.* Be
[59] atque *CaMgPfTb; et Tc
[60] benedictiones *Tb; *om.* CaMgPfTcVo
[61] quid *CaMgTbTc; quidem Pf
[62] ipse *Tc; iste CaPfTcVp; ille Mg
[63] lege CaMgTc; longe Pf; non longe Tb
[64] est pr. *CaMgPfTc; pr. est Tb
[65] De thesaurario *in mg.* Be

preparatio, cura chrismatis conficiendi, cura[66] baptisterii ordinandi[67], preparatio luminariorum[68] in sacrificio[69] et sacrificii[70].

ID 6.20] D 25 c 1

---

[66] chrism. conf. cura *MgPfTbTc; *om.* Ca
[67] ordinanandi Tb
[68] -ariorum *CaMgPfTb; -arium Tc
[69] sacrificio *CaPfTbTc; sacrario Ca[2]Mg
[70] et sacr.] sanctuarii Vp

42

[1]Ex concilio Hilerdensi[2], cap. xx[3]

Si quis in infirmitate positus clericus in medicorum incisione claudus efficitur, promoveri eum[4] ad sacros ordines non denegamus.

ID 6.34] +D 55 c 10

---

[1] Hic incipit de illis qui ordinandi sunt, de clericis qui a medicorum incisione claudi efficiuntur quod debeant promoveri Be(*mg*)Ca(*pt in mg.*)MgSl(*mg.*)Vm(*pt in mg.)*Vo(*adding* xliii); iii. De ordinandis *in mg.* Bd; De clericis *in mg.* Db[2]; De clericis qui a medicorum incisione claudi efficiuntur quod debeant ordinari. Qui non sponte sed casu membrum amputaverit promoveri ad ordines non denegatur *in text (no insc. cf c. 43)* Ea; De ordinandis et non ordinandis Mj (*mg.*); Hic incipit de illis qui ordinandi sunt Oa(*text*)Tc *mg. (cf c. 43)*; De clericis qui medicorum incisione claudi fiunt ut promoveantur Pf(*mg.*); De clericis – efficiuntur quod debeant promoveri Wc *mg*; om. BbLcMoMqPtRaTbVp
[2] conc. Hil. *CaMgPfTb; Hil. conc. Tc
[3] xx *om.* Mk
[4] prom. eum *BbMhMkMmOaTbTcVm; prom. CaDbMgPfVoVp; eum prom. MfMj

43

[Qui non sponte sed casu membrum sibi amputaverint promoveri ad ordines non denegentur][1]. Innocentius[2] Felici episcopo Nucerino salutem[3]

Qui igitur partem cuiuslibet[4] digiti sibi[5] ipse volens abscidit[6], hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero[7] casu aliquo[8] contigit, dum aut[9] operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canonos precipiunt et

---

[1] Qui non (*ss* Ca) – amp. promoveri ad ordines non denegentur (-etur BeVo) BeCaMg *mg,* Vo *text, adding* xliiii; Qui – amp. promoveantur Pf *mg*; De clericis qui medicorum incisione claudi fiunt quod debeant promoveri Tc *mg.*; *om.* MqPtTbVp
[2] papa *add.* OaTb; episcopus *add.* Tc, *om.* BeCaMgPf; Innocentius papa (*only*) Ea
[3] Nucerino salutem Be[2]CaFcMgPwTbVoVp; ad Felicem ep. Nucerinum Oa; Nucelino Pf; salutem Tc
[4] partem cuiusl. *CaFcMgPfPwTb; cuiusl. partem Tc
[5] sibi *CaMgTbTc; sui Pf
[6] -dit *CaPfTc; -derit MgTb
[7] vero *CaMgTbTc; ergo Pf
[8] hoc *add.* MgTc, *om.* *BeCaPfTb
[9] aut *CaMgPfTc; adhuc Tb

clericos fieri, et si in clero fuerint reperti[10], non abici. In illis enim voluntas est[11] iudicata, que sibi causa fuit[12] ferrum inicere[13] quod scilicet et alii id facere dubitare non possit. In istis vero casus veniam meruit.[14]

4L 2.63; ID 6.58] D 55 c 6

[10] fu. rep. CaPfTbTc; rep. fu. Mg
[11] vol. est *CaMgPfTb; est vol. Tc
[12] causa fuit CaMgPfTb; fuit causa Tc
[13] inicere *CaTbTc; incidere MgPf
[14] In istis – meruit *om.* Lc

44[1]

[De eodem][2]. Stephanus Roberto[3] Metensi episcopo

Lator[4] presentium, Flavinius[5] scilicet[6] clericus ad sanctam sedem apostolicam veniens, detulit a te nobis directam[7] epistolam qua indagare[8] studuisti, eum[9] a Northmannis nuperrime captum sinistre manus digitum[10] habere abscissum, sciscitans si hic ad ecclesiasticum ordinem valeat promoveri, an non. Quod etiam nos reperientes, quia solertia tua[11] magis super hoc sollicita a sede apostolica doceri flagitat, normam iustitie semper sequi[12] exoptans studium tue sanctitatis[13] merito collaudamus, reverentiam tuam scire volentes[14] quoniam si ita est, quod a Northmannis digitum ipsum habeat abscissum[15], ad promovendum, si alias dignus fuerit, non ei nocebit, eo quod quid[16] de his qui a dominis sive[17] medicis vel a paganis non sponte[18] tale quid[19] patiuntur sacri censeant canones[20], dilectionem tuam latere non credimus, quod ei obviare debere, si ita est minime reperimus monentes

[1] *om.* EaLc
[2] De eod. BeCaMgOaRa(*after* episcopo)Tc; De non abiciendo clerico ab ordinatione cuius digitus per vim abscisus est xlv Vo; *om.* MqPfPtTbVp
[3] Roberto *CaPfTbTc; Ruperto Mg; Deberto Pt
[4] Dator Oa; vero *add.* BdMqPfVp, *om.* *BeCaMgOaTbTcVo
[5] -inius BeMgPfTb; -imus Ca; -ianus Tc
[6] scil. *CaMgPfTb; *om.* Tc
[7] nob. dir. *CaMgPfTb; dir. nob. Tc
[8] indagare *CaPfTbTc; indicare Mg
[9] eum CaPfTb; cum MgTc
[10] digitum *CaMgPfTb; abscisum Tc
[11] tua *BeTbTc; *om.* CaMgPf
[12] semp. seq. *CaMgPfTb; seq. semp. Tc
[13] tue sanct. *CaMgPfTb; sanct. sue Tc
[14] vol- *CaMgPfTb; nol- Tc
[15] dig. ipsum hab. absc. CaMgPfTb; absc. dig. hab. Tc
[16] quid *BeCaTbTc; *om.* Mg; quidem Pf
[17] *corr. fr.* suis Vo; a *add.* BeCaMgTc, *om.* *PfTbVo
[18] sed *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
[19] tale quid *BeTbTcVo; quid CaMg; quidem Pf

religionem tuam, ut circa illum ita peragat, quatenus et mercedem pro eo magnam incurrat, et desiderium istius canonica auctoritate ei in aliis non obviante, Deo[21] adiuvante, perficiat.

ID 6.118] D 55 c 11 to latere non credimus *only*

---

[20] *corr. fr.* -ores Mg
[21] Deo *MgPfTbTc; eo Ca

45[1]

Qui[2] laici debeant ordinari[3]

Laici vero qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt ut opinio eorum[4] in nullo vacillet, ut[5] aut clericis iuncti sint[6] aut monasteriis ex quo baptizati sunt heserint, si non[7] concubinam, non[8] pellicem norint, si in omnibus operibus vigilaverint non prohibentur huiusmodi[9] ad clericatus sortem assumi, ita sane ut in eis tempora a maioribus constituta serventur[10], ne cito quilibet lector[11], ne cito acolithus, cito diaconus, cito sacerdos fiat[12].

4L 2.65a; ID 6.95b] D 33 c 6 to sortem assumi

---

[1] *om.* Lc; MkVc *reverse cc 45-6*
[2] Quod BeMq
[3] Qui - ord. *in mg.* BeCaFcMgPf; *in text* EaMqOaTc; De laicis ordinandis *in text and mg.* Db; Idem. Qui – ord. Ra; Quod laici debeant baptizari *in text* Tb; Idem. Qui – ordinari xlvi Vo; *om.* BdEgPw. Innocentius Felici episcopo Nucerino *add.* Eg, Idem *add.* Pf, Innocentius papa Lucrino episcopo *add.* Tc, *om.* BdCa(*with lacuna*)EaFcMgPtPwTb. Idem (*only*) Oa
[4] eorum *MgPfTbTc; illorum Ca
[5] ut *BeOaPfTbVo; qui CaEaEg(vel ut *ss*)MgRaTc
[6] sint *Be²PfTb; sunt BeCaEgMgTc
[7] non *CaMgPfTc; *om.* Tb
[8] non CaMgPfTc; nec Tb
[9] non prob. hui. *CaMgPfTb; hui. non prob. Tc
[10] serv. *here* *OaRaTb, *before* tempora CaMgPfTcVp
[11] ne (vel *add.* Tc) cito quil. lector *BeCaMgPfTc; *om.* Tb
[12] cito sac. fiat *OaRaTb; fiat cito sac. BeCaMgPf; cito fiat sac. Tc; cito sac. VoWc

46

[Qui liberti debeant ordinari][1]. Ex concilio Toletano cap. lxxxiiii[2]

Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt ut nullum[3] sibimet in eis obsequium patronus retentet, isti si[4] sine crimine capitali sunt[5] ad clericatus ordinem

---

[1] *in mg.* BeCaMgPfTc; *in text* Ea *(no insc.)*MqVo(*adding* xlvii); Et de non ordinandis *in text and mg.* Db; *om.* LcOaPtTbVp
[2] lxxxiiii *BeMqPfRaTb; lxx Ca; lxxxiii MgTcVp; lxxiiii Oa; lxxxxiiii Vo
[3] nullum *CaMgPfTb; *om.* Tc
[4] si MgTbTc; *om.* BeCaPf
[5] et *add.* CaPf, *om.* *BeEaMgTbTc

liberi suscipiantur quia[6] directa[7] manumissione absoluti esse noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc[8] patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus ad ecclesiasticum ordinem sunt promovendi[9], ne quando voluerint eorum Domini, fiant ex clericis servi[10].

ID 6.126] D 54 c 5

---

[6] quia *BeMgTbTc; qui Ca; si *after obsc. corr.* Pf
[7] directa *MgPfTbTc; recta Ca
[8] adhuc *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] sunt prom. CaMgTbTc; prom. sunt Pf
[10] vel salvi *add. ss* Vo

47

[Qui nullatenus sint ordinandi][1]. Ex epistola[2] Gelasii pape, cap. xvi

Illitteratos[3] quoque, aut aliqua parte corporis imminutos[4], nullus presumat ad clerum[5] promovere, quia nec litteris carens sacris potest esse aptus officiis, et vitiosum nihil Deo[6] prorsus offerri legalia precepta sanxerunt. Similiter[7] qui seipsos abscidunt.[8]

ID 6.37, cf 4L 2.75] D 36 c 1

---

[1] *in text* Ea(*after* Hic - ord.)MkPtTcVo, *mg.* BePf; *om.* BbMjMoTb. Hic (*om.* Pt) incipit de non ordinandis *in mg.* BeCaMgRa, *in text* EaMkMmMqPtVo(*adding* xlviii); iiii. De non ordinandis *in mg.* Bd; Hic incipit de non ordinandis qui nullatenus sint ordinandi Mh
[2] -olam Ca
[3] Illustratos Lc
[4] immin- *OaRaTbTc; min- BeCaEaMgPfVp; inmundos Vo
[5] pres. ad clerum CaMgPfTb; ad clerum audeat Tc
[6] nihil Deo *CaMgPfTc; Deo nihil Tb
[7] eos *add.* Tb, *om.* *CaEaMgPfTc
[8] Similter – abscidunt *om.* Pt

48

[1]Ex concilio Triburiensi[2], cap. v[3]

Ut[4] nulli de servili conditione ad sacros ordines promoveantur[5], nisi prius a dominis legitimis propriam[6] libertatem consequantur. Cuius libertatis carta ante

---

[1] Qui nullatenus sint ordinandi *add. in mg.* CaMgTc, *cf c.47*; De non ordinandis servis nisi concessa libertate a dominis suis xlviiii Vo
[2] Tribur- *CaPfTc; Triburnensi Mg; Tiber- Tb; Tibur- Vo; Tribulensi Vp
[3] cap. v *om.* Ea; cap. vi Oa
[4] Et Oa
[5] proveantur Mg
[6] prius a dominis legitimis propriam Tb; prius a dominis propriis legitimam Be; a dominis legitimis propriam CaMqPfRaVoVp; a dominis propriis legitimam prius EaMgTc; prius a propriis dominis Oa

ordinationem in ambone[7] publice legatur[8], et si nullus contradixerit, rite[9] consecrabuntur. Porro servus non canonice consecratus, postquam de gradu deciderit[10], eius conditionis sit cuius fuerat ante gradum.

ID 6.41] D 54 c 2

---

[7] ambone *MgMoPfRaTbTc; ambitione Ca; locus predicationis *add ss.* Mo[2]; id est pulpita *add. in mg.* Ra[2]
[8] pub. leg. *CaMgPfTc; leg. pub. Tb
[9] rite *CaMgTbTc; *om.* Pf
[10] dec- *CaMgTbTc; cec- Pf

49[1]

[Quod bigami non sint[2] ordinandi][3]. In decretis Leonis, cap. iii[4]

Leo urbis Rome episcopus omnibus episcopis. Quicumque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa coniugia promoti fuerint, ab omnibus ecclesiasticis officiis et sacerdotali nomine apostolice sedis auctoritate iubemus arceri[5].

4L 2.69]

---

[1] *om.* Lc
[2] sint] sunt Ea
[3] *in mg.* BeCaMgPf; *in text after insc*. EaVo(*adding* l); *om.* MqPtTbTcVp
[4] cap. iii] pape Ea; pape cap. iii OaRa. Capitulum tertium de bigamis *as insc.* Pt
[5] iub. arc. CaOaPfRaTbTc; arc. iub. EaMg

50

[1]In decr' Hilarii[2], cap. ii[3]

Hilarius[4] Romane ecclesie episcopus sinodo residens dixit, Cavendum est in primis ne ad sacratos[5] gradus[6] qui uxorem virginem non duxit aspiret. Repellendi sunt etiam quique[7] in secunde uxoris nuptias contra apostolica convenerint[8] precepta.

4L 2.70] D 34 c 9 var. to aspiret *only*

---

[1] De eodem *in mg.* Ca, Quod liberti debeant ordinari *in mg.* Tc, De his non ordinandis qui uxorem non virginem duxerint lii Vo; *om.* EaMgMqOaPfTbVp
[2] pape *add.* Mg, *om.* CaPfTbTc
[3] cap. ii] *om.* Ea
[4] Hilarius BeCaEaFcMgOaPfPwTbTcVo; Nicholaus Rf; Hylarus Vp
[5] sacratos PfTbVo; sacros BeCaEaMgOaTcVp
[6] ordines (*with* gradus *in mg.*) Mq
[7] quique BeEaPfVo; qui Mg; quicumque CaRaTbTc
[8] -erint BeCaEaPfTc; -erunt Mg; -iunt Tb

51

[Quod filii presbiterorum non sint ordinandi nisi probabilis vite fuerint][1]. Ex[2] decretis Gregorii VII et Urbani II de filiis sacerdotum[3]

Presbiterorum filios a sacris altaris ministeriis[4] removendos[5] decernimus[6], nisi aut in cenobiis aut in canonicis regularibus religiose probati fuerint conversari.[7]

ID 6.410] D 56 c 1, here as enlarged in later version.

---

[1] Quod – fuerint (sint Be) *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text after insc.* Ea; De filiis sacerdotum. De filiis presb. – fuerint lii Vo; *om.* MqPtTbVp
[2] Ex BeCbRaPf; In MgTc; *om.* *CaEaMqOaTb
[3] II – sac. *om.* Ea, de filiis sac. *om.* Pt
[4] alt. min. *CaMgPfTb; min. alt. Tc
[5] *corr. fr.* promov- Ca[2]
[6] decern-*BeEaMgPfTb; decrev- CaOaTc
[7] Sed hoc intelligendum est de illis – fieri possunt (*D 56 dp c 1*) *add.* Vp

52[1]

[Exemplum][2]. Ex libro pontificatus[3]

Felix[4] tertius[5], natione Romanus ex patre Felice presbitero fuit, a temporibus Odoacri[6] regis usque ad tempora Theodorici regis[7]. Item. Gelasius natione Afer[8], ex patre Valerio[9] episcopo[10], sedit annos quatuor, menses viii, dies xix[11]. Item. Agapitus natione Romanus ex patre Gordiano presbitero, sedit menses xi, dies xviii[12]. Item. Silverius[13] natione Campanus, episcopo Romano[14] ex patre Ormisda[15], sedit annum unum[16], menses v, dies ix[17]. Item[18]. Deusdedit natione Romanus ex patre Stephano subdiacono, sedit annos iii[19] et dies xxiii. Item. Iohannes IV, natione Dalmata[20], ex

---

[1] *om.* EaVp (*cf conspectus)*
[2] Exemplum BeCaMgMhPf, *after* pont. PtVoWc; *om.* MjMoMqOaPdRaTbVp; Quod filii presbiterorum et clericorum ordinentur si fuerint bone vite Tc *mg.*
[3] -atus BeCaMgPfTbVoA; -um Tc; De libro pontificali Mj; In libro pontificali Ra
[4] episcopus *add.* MgMoPtRa(*after* terius)TcVoVp, *om.* BbBeCaMfMhMjMkMmMqOaPdPfTbA
[5] tertius] *om.* PtVo
[6] Odoacri MgOaPfA; Odoagri BeCaTb; Odogarii Ra; Odogari TcVo
[7] Exemplum *add in text* Vm, *in mg* Mk
[8] Afer BeMgOaTcA; vafer CaPfTb
[9] -erio CaPfTbTcA; -eriano Mg
[10] ep. CaMgPfTcA; fuit et Tb
[11] xix RaTbA; xxx BeMgTc; xxix CaPf
[12] xviii Pf; xx BeMgTc; xxx Ca; xxii RaTb; iixx A
[13] Silverius CaMgPfTbA; Silvestrius Tc
[14] episcopo Romano BeOaPfVo(*after* Ormisda)A; episcopus Romanus CaMgTbTc
[15] Ormisda MgPfTbA; *om.* Ca; Orm. episcopo Tc
[16] unum CaPfTbTcA; *om.* Mg
[17] ix BeCaMg[2]PfRaTbTc; xx Mg; xi A
[18] Item BeCaMgPfTbA; *om.* Tc
[19] iii CaMgPfTbA; iiii Tc
[20] -ata CaPfTbA; -atica MgTc

patre Venantio scholastico, sedit annum[21] unum, menses novem, dies xix[22]. Item. Theodorus natione Grecus, ex patre Theodoro episcopo de[23] civitate Hierosolima, sedit annos sex, menses quinque, dies x et viii[24].

Ars. 713 fo.132v] +D 56 c 2, Palea, is remote.

---

[21] annum CaPfTc; anno Tb; ann' A
[22] xix PfTbTc; x et ix CaMgA
[23] de CaPfTbTcA; ex Mg
[24] et viii CaMgPfA; viii Tc; *om.*Tb

53[1]

[2]Bartholomeo Turonensi[3] archiepiscopo[4]

Cenomanensem[5] electum, pro eo quod filius sacerdotis[6] dicitur, si cetere in eum virtutes[7] conveniunt, pro tempore non reicimus, sed[8] suffragantibus meritis patienter[9] suscipimus, non tamen ut pro regula in posterum assumatur sed ad tempus ecclesie periculo consulatur[10].

Ars. 713 fo. 132v] D 56 c 13

---

[1] *For* Vp *see conspectus*
[2] Urbanus *add.* Pt; De eodem *add.* Vo
[3] Turonensi CaEaMgTbTcA; Tulonensi Pf
[4] archiep. CaEaMgPfTbA; ep. MqTc. liii *add.* Vo
[5] Cenomanensem BeCaOaTbTcVo; Cenomagensem Ea; Cenomagnensem BdMqPf; Celomagnensem Mg; Cenomansem A
[6] fil. sac. CaMgPfTbA; sac. fil. Tc
[7] in eum virt. CaMgOaPfA; virt. in eum TbTc
[8] sed CaMgTbTcA; *om.* Pf
[9] patienter CaMgPfTcA; *om.* Tb
[10] -atur CaPfTbTcA; -itur EaMg; -etur Wc

54[1]

[Quod non debeat ordinari qui natus est ex adulterio sed tamen ordinatus si bene vixerit maneat[2] in officio][3]. Urbanus II Petroni Legionensi[4] episcopo[5]

Quia simpliciter[6] ad sedem apostolicam veniens peccatum humiliter confessus es, quod pontificii tui videbatur officium impedire, videlicet quod ex matre non

---

[1] *om.* Lc
[2] maneat Pf; manere debeat (*corr. fr.* -ent Ca) CaMgWc
[3] *in mg.* CaMgPfWc; *in text* Ea(*no insc.*)Vo(*adding* liiii); Quod - tamen si ordinatus manere debet in officio si bene vixerit Be *mg.*; *om.* MqPtTbTcVp
[4] Legionensi BeCaFcMqOaPfPt[2]Ra[2]TbA; Legiensi Ra; religionensi Rf; Lingonensi Tc; Legidonensi Vo
[5] Urb. - ep. BeCaPfTbTcA; Legionensi episcopo patroni Urbanus secundus Mg
[6] simpl- AdBdBeCaCbEaFcMgPtQaTbTcVmVo; suppl- OaPfA

legitima procreatus[7] sis, quam vivente propria uxore pater tuus cognovisse cognoscitur, nos apostolice mansuetudinis gratia immunem te[8] a ceteris que sacerdotium impediunt criminibus tam tui professione[9] quam fratrum qui tecum sunt testimonium[10] agnoscentes, et vitam tuam religiosam audientes, ab huius te peccati vinculo[11] absolutum, in suscepti sacerdotii officio confirmamus.

Ars. 713 fo. 132v] D 56 c 14

---

[7] procreatus CaFcMgPfTbA; natus Tc
[8] immunem te CaMgPfTcA; imminente Tb
[9] -one CaMgPfTbA; -onem Tc
[10] -ium CaMgPfTb; -io Tc; -iis A
[11] pecc. vin. CaMgPfTcA; vin. pec. Tb

55[1]

[2]*Gelasius Palladio episcopo*[3]

Precepta canonum quibus ecclesiastica[4] regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles corpore non patiuntur[5] venire[6], ita et si quis in eo[7] actu[8] fuerit constitutus ac[9] fuerit sauciatus, amittere non potest quod tempore[10] sue sinceritatis accepit[11]. Stephanus siquidem presbiter pretorio[12] nobis deflevit, ablato quod habebatur in subditis[13]. Olim sibi ante annos plurimos collatam presbiterii dignitatem, quam revera immaculati corporis suscepit[14] iudicio[15]. Sed nuper propter provincie vastitatem quam Tuscie pre omnibus[16] barbarorum[17] diversa sectantium, et ambiguitas

---

[1] *om.* Lc
[2] De eo quod sicut ad sacerdotium ecclesiastica disciplina (doctrina Ca) *add. in mg.* CaMg, De eo – eeclesiastica disciplina debiles corpore non recipit, sic in sacerdotio constitutus aliquaque parte corporis imminutus ab offcio non reic’ *in mg.* Ln; *om.* BeMoMqOaPfPtTbTcVp
[3] Pall. ep. *om.* Ea; Ut si quis post ordinationem suam presbiter corporaliter fuerit imminutus ab officio non repellatur lv *add.* Vo
[4] *ss* Be[2]
[5] -iuntur BbBeEaMfMgMjMoPtTbTcVo; -itur CaLgMhMkMmObOdOeOfPdPfVm; -imur *Brant*
[6] pervenire Of
[7] in eo *om. Brant*
[8] autu Ca; actus Pt
[9] ac *OaVmVo; ac te Tc; aut BeCaDbEaMfMgMhMjMmObOdOeOfPf; ut Tb; in eo aut *Brant*
[10] quod temp. *CaMgPfTb; *om.* Tc
[11] Ea *ends cap. here*
[12] pretorio BbBeCaDbFcLgMfMgMhMkMmMoOaOb[2]OdOeOfPdPfPwRaTbVm*Brant*; preto Ob; petitorio Pt[2]*ID,Migne*; peticiorio Vo; *om.* Tc
[13] ab. quod hab. in subd. *CaFcMgPfPwTb; *om.* Tc
[14] suscepit *CaPfTb; suscepisset MgTc
[15] iud- *MgPfTbTc; ind- Ca
[16] pre omnibus *CaMgPfTc; partibus Tb
[17] rabies *add.* BbCaMgTbVp(*after* diversa), feritas *add.* Tc*Migne*, *om.* *BeDbMfMhMjMkMmMoOaPdPfPtRaVmVo*Brant*

invexit animorum[18], cum imminentes gladios evadere fuge presidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores partes corporis inseruisse suggessit, que vix adhibita curatione biennio potuisset abstergi[19]. Et ideo, frater carissime, supradicto locum suum dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta misteria sicut[20] consuevit exerceat. Nec enim convenit ob hoc auferri ante susceptum ordinem in quo postmodum[21] invaletudinem corporis casu probatur faciente collapsus[22].

ID 6.107] D 55 c 12

---

[18] animorum *CaMgPfTb; annorum Tc
[19] biennio potuisset abstergi *CaOaPfTb; potuissent abstergi biennio Mg; biennio potuissent astringi Tc
[20] sicut *MgPfTbTc; *om.* Ca
[21] in *add.* DbTbTc, *om.* *BeCaMgPf
[22] *corr. fr.* prolapsus Ra

56[1]

[Quod eunuchi ad clericatum possint accedere][2]. Ex concilio Martini pape, cap. xxi[3]

Si quis per egritudinem naturalia[4] a medicis habuerit[5] secta, similiter et qui a[6] barbaris aut dominis stultis fuerint castrati, et moribus digni fuerint visi[7], hos[8] canon admittit ad clericatus officium promoveri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis et abstinentie, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis existimans posse a se carnales concupiscentias[9] amputari, castraverit se, non eum admitti decernimus[10] ad aliquod clericatus officium. Quod si iam ante [11] fuerat promotus ad clerum, prohibitus a suo ministerio deponatur.

ID 6.374] D 55 c 9

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod – accedere *in mg.* BeCaMgPfTc, Qui – accedere *in text with no insc.* Ea, Qui –accedere, qui non Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[3] xx Ra; xii Vo
[4] -uralia *CaPfTbTc; -alitia Mg
[5] -erit *CaMgPfTb; -erint Tc
[6] qui a *CaPfTbTc; quia Mg
[7] dign. fu. visi CaMgPfTc; dignis fu. usi Tb
[8] *corr. fr.* hoc Ca
[9] concup. *MgPfTbTc; passiones Ca
[10] decern- *CaMgPfTc; decrev- Tb
[11] iam ante *BeCaMgTc; ante iam Pf; ante Tb

57[1]

[Que sit natura quorundam eunuchorum][2]. Isidorus Ethimologiarum libro X, cap. v[3]

Eunuchus Grecum nomen[4] est, quod est spado. Horum quidam coeunt, sed tamen virtus in semine nulla[5] est. Liquorem enim habent et emittunt semen, sed ad gignendum inane atque[6] invalidum.

Ars. 713 fo. 171]

---

[1] *om.* EaLc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo; *om.*MqOaPtTb
[3] lib. – v] l' xcc.v Vp
[4] Gr. nom. CaMgPfTbA; nom. Gr. Tc
[5] virt. in sem. nulla CaMgPfTbA; in sem. nulla virt. Tc
[6] atque CaMgPfTbA; et Tc

58[1]

[Quod ab hereticis baptizati non sunt[2] ordinandi][3]. Innocentius papa ad Felicem episcopum Nucerinum[4], cap. iiii[5]

Nostre[6] lex est ecclesie[7] venientibus ab hereticis qui tamen ibi baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

ID 6.60b] +C I q 1 c 18b is remote

---

[1] *om.* Lc
[2] non sunt CaEaPfTc; sint <non> Be; non sint Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPf, *in text* Ea(*no insc.*)TcVo(*adding* lviii); *om.* MqOaPtTbVp
[4] Micernium Ca
[5] iiii *CaMgPfTc; iii Tb (?)
[6] vel gratie *add ss* Vq[2]
[7] Nostre lex est ecclesie *CaEaMgPfTcVo; Gratie lex est Tb

59[1]

[Quod penitentes nec[2] repudiatorum mariti[3] sunt promovendi ad sacerdotium[4] nec inergumini ad clericatum][5]. Ex concilio Arelatensi III[6], cap. iii[7]

Ut[8] digami vel[9] penitentes vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non promoveantur[10]. Energumeni non solum assumendi non sunt ad clerum[11], sed inventi ab officio removendi.

ID 6.134, 135 rubric]

---

[1] *om.* Lc; CaLfLn *reverse cc. 59-60 with their rubrics, but* Ca *leaves inscriptions as here*
[2] nec CaEaMgTc; et Pf
[3] non *add.* Pf *om.* BeCaEaMgTc
[4] prom. ad sac. BeCaMgPf; ad sac. prom. Tc
[5] Quod – clericatum *in mg.* BeCaMgPf, *in text* Ea(*no insc.)*Tc; Quod –mariti ad sac. promoveantur nec – clerum lviiii Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[6] Arel. III *BeCaMgPw(*which reverses inscs. of cc. 59-60)*RaTb; Arelatensi FcOaPf; Aurel' III Mq; Arel. IIII PtVo; Aurelianensi Tc; Relatensi III Vp
[7] viii Vo. III – iii *corr. fr.* lccxviii Oa
[8] Et Oa
[9] vel *BeCaPfTbTc; et EaMg
[10] -eantur *BeMgPfTbTc; -eatur Ca. Vo *treats rest as separate cap. with insc.* Ex concil' Aurasico cp. vi, *and widely variant text*: Energumini non solum non assumendi sunt ad ullum clericatus ordinem sed etiam illi qui ordinati sunt ab imposito officio repellendi sunt.
[11] -um *CaMgTbTc; -icatum Pf

60[1]

[Quod penitens per ignorantiam episcopi ordinatus sit deponendus][2]. Ex concilio Cartaginensi cap. lxxviii[3]

Ex[4] penitentibus quamvis bonus clericus non ordinetur. [5]Si per ignorantiam episcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinis tempore non prodidit fuisse in penitentia.

ID 6.136] D 50 c 55a

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod – sit deponendus *in mg.* CaMgPfTc, *in text (no insc.)* Ea; Quod – ordinatus deponatur BeVo(*adding* lx); *om.* MqOaPtTb
[3] lxxviii] lccxviii Oa; lxxvi Vp
[4] Ex *BeOaMgPfPtTbTc; De AdRaVo; [ ]e Ca
[5] sed *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb

61[1]

[Determinatio quod[2] penitentes non debeant ordinari][3]. Ex concilio Toletano, cap. i[4]

Placuit ut penitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum[5] si necessitas aut usus exegerit[6] inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut evangelia et[7] apostolum non legant. Si qui autem[8] ante ordinati sunt[9], inter subdiaconos[10] habeantur, ita ut manum non imponant aut sacra contingant. Eum[11] vero penitentem dicimus[12] qui post baptismum aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus gravissimisque[13] peccatis, publicam penitentiam gerens sub cilicio[14], divino fuerit reconciliatus altario.

ID 6.138] D 50 c 68

---

[1] *om.* Lc
[2] quod MgPfTc; qui Ca
[3] Determinatio – ordinari *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Ra; Determinatis qua penitentes – ordinari lxi Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[4] i BeCaPfTcVo*;* ii MgVp*IDm*; iiii Tb(?); i *IDp.* Ex – i] Item (*no break*) Oa; *insc. in mg.* Ra[2]
[5] nisi tantum *BeCaOaPfTbVp; nisi tamen EaMg; sed tamen Tc
[6] exeg- *BeMgTbTc; exig- Be[2]CaPf
[7] et *CaPfTbTc; vel Mg
[8] autem *MgPfTbTc; *om.* CaOa
[9] subdiacones *add.* EaMgTbVp, subdiaconi *add.* Tc, *om.* *BeCaOaPf
[10] subdiaconos *BeCa[2]MgOaPfTc; diaconos Ca; subdiacones TbVp
[11] Eum *MgPfTbTc; Cum Ca
[12] pen. dic. *Tb; dic. pen. CaEaMgPfTcVp
[13] -que BeEaMgOaTc; qui CaPf; qui et Pf[2]; -que pro <vel qui> Tb
[14] cilicio CaMgPfTc; concilio <vel cilicio> Tb

62

[Quod[1] laici non sint[2] ordinandi][3]. Ex concilio Aurelianensi, cap. viii

Si quis de laicis post uxorem[4] aliam cuiuscumque[5] conditionis cognoverit mulierem, in clerum[6] nullatenus admittatur.

ID 6.139] +D 34 c 8

---

[1] Quod BeCaMgTc; Qui EaPf
[2] non sint BeCaMgTc; sint non Pf
[3] *in mg.* CaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* lxii); *om.* MqOaPtTbVp
[4] suam *add.* Tc, *om.* *BeCaMgPfTb
[5] cuiuscumque EaMgTbTc; cuiusque BeCaPf
[6] clerum *BeCa[2]MgPfTb; clerem Ca; clericatum Tc

63[1]

[Quod transmarini et incogniti homines[2] non ordinentur nisi testimonio suorum episcoporum[3]][4]. In decretis Anastasii[5], cap. i

Anastasius Romanus[6] episcopus universis[7] episcopis[8]. Transmarinos vel[9] incognitos homines in clericatus honorem nolite suscipere[10], nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis sint designati, quia multa per subreptionem solent evenire. Ideo et hec summopore sunt cavenda.

4L 2.79] D 98 c 2 to solent evenire

---

[1] *om.* EaLc
[2] trans. et incog. homines BeCaMgVo; trans. et incog. Pf; ignoti homines et trans. Tc
[3] suorum epp. BeCaMgPf; epp. suorum Tc
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text (no insc.)* EaVo(*adding* lxiii); *om.* MqOaPtTbVp
[5] pape *add.* Tc, *om.* CaMgPfRfTb
[6] Romanus CaMgPfTc; Romane ecclesie Tb
[7] universis CaMgPfRfTb; omnibus Tc
[8] Anast. Rom. - epp. CaMgPfTbTc*Brant*; *om.* Pt*Migne*
[9] vel CaMgPfTb; et Tc
[10] susc- CaPfTbTc; rec- Mg

64

[Quod episcopus clericum[1] de aliena ecclesia ordinare non debeat][2]. In decretis Innocentii[3], cap. vii

Innocentius urbis Rome episcopus Victorico[4] Rothomagensi episcopo. De aliena ecclesia clericum ordinare aut[5] iudicare, nullus usurpet, nisi eius episcopi precibus exoratus concedere voluerit, quod etiam Nicena sinodus videtur continere. Abiectus a sua ecclesia clericus ab altera non suscipiatur ecclesia[6].

4L 2.81] +D 71 c 2 to concedere voluerit

---

[1] clericos Vo
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text (no insc.)* Ea; Quod – non presumat lxiiii Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[3] Innocii Vp; pape *add.* CaCbTc, *om.* BeMgOaPfTb
[4] -ico CaMgPfTc; -ino Tb
[5] aut CaPfTbTc; ac Mg
[6] eccl. CaCbMgPfTb; *om.* Tc

65

[Quod nec clericus nec laicus[1] in altera civitate recipiatur[2] preter commendatitias epistolas[3]][4]. Ex canone apostolorum

Ut[5] si quis clericus vel[6] laicus ad alteram properat civitatem et suscipitur preter commendatitias epistolas[7], et qui susceperit[8] et qui susceptus est communione privetur[9].

ID 6.210]

---

[1] nec laic.] *om.* EaLc
[2] -iatur BeMgPfTc; -iantur Ca; non recipiatur Vo
[3] litteras Vo
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text (no insc.)* EaVo; *om.* MqOaPtTbVp
[5] Et MqOaSl
[6] vel CaMgPfTb; aut Tc
[7] preter comm. (-dantias Mg) epistolas CaMgPfTc; absque commendatitiis literis Tb
[8] -eperit *CaMgTbTc; -epit Pf
[9] -etur *CaPfTbTc; -entur Mg

66[1]

[2]Ex[3] concilio Aurelianensi, cap. viii[4]

In concilio Antiocheno, similiter et in[5] Chalcedonensi precipitur, ut fugitivi clerici et peregrini a nullo recipiantur[6] nec ordinentur, nisi cum commendatitiis[7] litteris, et sui episcopi vel abbatis licentia[8].

ID 6.212]

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add. in mg.* Ca
[3] Ex *CaMgOaPfTb; In Tc
[4] De eodem lxvii *add.* Vo. Ex - viii] Item de eodem Ea
[5] in *CaMgPfTb; *om.* Tc
[6] rec- CaLgObOdOeOfPfTcVm*Brant*; susc- Tb
[7] -datitiis (-tii *ss* Pf) CaEaPfTbTc; -dantiis Mg
[8] vel ab. lic. *CaPfTbTc; lic. vel ab. Mg

67[1]

Ex concilio Cartaginensi, cap. xxxvi[2]

Clericis vel monachis sine[3] commendatitiis epistolis[4] licentia non pateat evagandi[5].

---

[1] *om.* Lc
[2] conc. - xxxvi (xxvi Be, xxxv Mg, viii Pt) *BeCaMgOaPfPtTbVo; conc. Cart. Ea; eodem cap. xxiiii Tc; De eodem lxvii *add.* Vo
[3] sine *MgPfTbTc; nisi Ca
[4] comm. (-ti *ss* Pf) ep. CaPfTbTc; ep. commendantiis Mg
[5] lic. non pat. ev. *CaOaPfTbTc; non pat. ev. lic. Ea; non pat. lic. ev. Mg

ID 6.214] +C 20 q 4 c 3 med. from C. Agde

68[1]

[Quod mutatio episcoporum debeat fieri utilitate aut[2] necessitate non[3] ambitione][4]. In decretis Calixti[5], cap. ii[6]

Calixtus urbis Rome episcopus episcopis omnibus[7]. Si episcopus utilitatis causa fuerit mutandus, non per se hoc agat sed fratribus invitantibus et auctoritate huius sancte sedis faciat, non ambitus causa sed utilitatis vel necessitatis.

4L 1.126b] C 7 q 1 c 39b var.

---

[1] *om.* Lc
[2] aut CaMgPf; vel BeTc
[3] alia *add.* Be
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text after insc.* EaVo(*adding* lxviii); (v. Bd) De mutatione episcoporum *in mg.* BdDb, Db *also in text*; De mutatione episcopi *in mg.* Vp; *om.* MqOaPtTb
[5] pape *add.* CaEaTbTc, *om.* MgPf
[6] In - ii (iii Ca) BeCaMgPfTbTcVo; In - Cal. pape Ea; In decretis Anterii cap. i Ld (*cf c 68).* iiii *add. in mg.* Be[2]
[7] ep. omn. BeCaOaPfTb; omn. ep. EaMgTc; omn. Mq. Calixtus – omnibus *om.* Pt

69[1]

[Quod mutatio episcoporum[2] possit fieri][3]. In decretis Anterii[4], cap. i[5]

Anterius[6] presul Romanus episcopis omnibus[7]. Mutationem[8] episcoporum scitote communi utilitate vel necessitate fieri licere, sed non libitu cuiusquam aut dominatione[9]. Petrus sanctus magister noster et princeps apostolorum de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere[10] posset. Eusebius quoque de quadam parva[11] civitate apostolica auctoritate mutatus est in[12] Alexandriam. Similiter Felix de[13] civitate qua ordinatus erat electione civium propter doctrinam et bonam vitam[14] quam habebat, communi episcoporum[15] et reliquorum

---

[1] *om.* AaEaLc
[2] episc. mut. Be
[3] *in mg.* BeCaLdLjMgPfTc, *in text* Lm; De eodem lxviiii Vo; *om.* CbLfMkMoMqOaPtTbVp
[4] episcopi *add.* Lf, pape *add.* CbLjTb, *om.* BdBeCaMgMKMoOaPfTcVp; In – Ant. *om.* Pt
[5] cap. i BdBeCaMgOaPfPtTbTc; cap. l Vo; *om.* Lf; *insc. attached to c 68* Ld, *omitted* Qa; Exemplum *add* MfPt(*in large script), lower down mg.* Be
[6] Int- Qa
[7] ep. omn. CaOaPfTbTc; omn. ep. LfMg
[8] -ionem CaPfMgTbTc; -ione Lf
[9] ambitione (vel dominatione *ss*) Bb. Exemplum *as rubric to new text add.* PtSl
[10] potius prof. BdBeCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Ca; positus prof. Tc
[11] parva BeCaCbLdLfLjMgPwTbTc; prava FcPf
[12] in BeCaDbLdLfMgTbTc; *om.* CbLjPf
[13] parva civitate - Felix de CaMgPfTbTc; *om.* Lm
[14] doct. et bon. vit. CaMgPfTbTc; bon. vit et doct. Ld

sacerdotum ac populorum[16] consilio[17] translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate in civitatem qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut[18] necessitate aliorum hortatu et consilio potiorum transfertur. Nec etiam transfertur de minori civitate ad maiorem qui hoc non[19] ambitu nec propria voluntate facit, sed aut vi a[20] propria sede pulsus[21], aut necessitate coactus aut utilitate loci aut populi non superbe sed humiliter ab aliis cum huius sancte sedis auctoritate translatus[22] et intronizatus[23]. Alia[24] est enim[25] causa utilitatis et necessitatis, et[26] alia avaritie et[27] presumptionis et proprie voluntatis.

4L 1.127 (74T 188) nearer than ID 5.183] C 7 q 1 c 34

---

15 communi ep. BeMgOaPfTcVoVp; coepiscoporum BdCaLj; communi consilio ep. Tb
16 populorum BeCaFcLd²LjMgMoOaPdPw²Ra²TbVoVp; apostolorum BdCbDbLmMfMhMkMjMmMqPfWc; plurimorum LdRa; populorum communi Lf; ac populorum Mj²; episcoporum Pt; et reliquorum - populorum *om.* Tc
17 consilio CaMgPfTcVo; *om.* Tb
18 quadam aut CaCbLdLfLjLmMgPfTb; vel Tc
19 hoc non CaMgPfTbTc; non hoc Lf
20 a CaMgPf²Tc; aut BdBeLdLfLjTb; *om.* Lm
21 pulsus BdMgPfTbTc; depulsus BeCaLf
22 est *add.* CbLjMoTc, *om.* BeCaLdLgLfLmMgPfTbVo
23 est *add.* BbBeCaLd²LgLmMfMgMmOaOdPdPkPtRaTbVmVo, *om.* BbDbMkMhMjMmMoMqObOeOfPfSeTcWc. *ID and BD 1.77 (the source for ID) end here.* Nam sicut episcopi habent potestatem regulariter ordinare episcopos et reliquos sacerdotes, quotiens utilitas aut necessitas coegerit supradicto modo et mutari et intronizare potestatem habet, non tamen sine auctoritate sacrosancte Romane sedis *add. Brant, 74T*; *om.* AbBdBeCaCbDbEcEgFcLbLdLfLgLjLmKaMgMoMqOaObOdOeOfPdPfPkPtPwQaRaRfSdSlTbTcVmVoVpWaWbWcZa. *74T also has the last sentence,* Alia - voluntatis *as here, but BD, ID lack it.*
24 *ss* Lf²
25 est enim CaMgPfSeTc; enim <est> Tb; est Vo
26 et CaCbFcLdLfLjLmMgPfSe; *om.* TbTc
27 et CaMgPfSeTbTc; *om.* Lm

70[1]

[Quod mutatio episcoporum non debeat fieri nisi in presentia sinodi, mutatio vero[2] clericorum consilio suorum[3] episcoporum][4]. Ex concilio Cartaginensi IV, cap. xxvii[5]

Ut episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec[6] quisquam inferioris ordinis clericus. Sane si pro utilitate[7] ecclesie faciendum

---

1 *om.* EaLc
2 aliorum *add.* BeCaMg; *om.* Pf
3 suorum BeMgPf; aliorum Ca
4 *in mg.* BeCaMgPf, *in text* Vo(*adding* lxx); *om.* MqOaPtTbTcVp
5 xxvii *BeCaMgPfTb; xvii Tc
6 *ss* Ca
7 pro util. BbBeCaDbLgMfMgMhMjMkMmObOdOeOfPdPfPtRaTbVmVoVpWc*IDcp*; id utilitas MoTc*IDm*; utilitas *Brant*

poposcerit, decreto[8] pro eo[9] clericorum et laicorum episcopis porrecto[10], in presentiam[11] sinodi transferatur, nihilominus alio in loco eius[12] episcopo[13] subrogato. Inferioris vero gradus sacerdotes vel[14] alii clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

ID 5.125] +C 7 q 1 c 37

---

[8] -eto *BeCaPfTbTc; -eti Mg
[9] aliquorum *add.* Mg, *om.* *BeCaPfTbTc
[10] ep. porr.] porr. ep. Be
[11] -tiam BbBeCaDbLgMfMhMjMkMmMoObOdOeOfPdPfPtVmVo*IDcp Brant*; -tia MgTbTc*IDm*; poenitentiam *Migne*
[12] alio in loco eius OaTb*IDcp*; alio eius loco BbBeCaEaMjMmMoObOdOeOfPdRaVp*Brant*; alio eis Db; alio eius LgMfMkMqVo[2]; alio loco eius MgMhTc; alio eius conloco Mm[2]; alio ei Pf; alio eius in loco Vm; alio in locum eius *IDm*
[13] *om.* Bb; *before* loco Pt
[14] vel *BeMgPfTbTc; et Ca

71

[Quod nec presbiter nec[1] clericus[2] relicta cura ecclesie sue debeat proficisci ad orationes[3] inconsulto[4] episcopo suo[5]][6]. Ex dictis[7] Augustini

Interdicendum est ut nullus ordinatus migret de sua parochia[8] ad[9] aliam, nec ad limina[10] apostolorum causa orationis, sue ecclesie[11] cura derelicta, nec ad palatium causa[12] interpellandi. Quod si fecerit, nihil valet huiusmodi[13] aut ordinatio aut[14] demigratio, et hoc omnibus denuntiandum[15], ut qui causa orationis ad limina beatorum apostolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, et sic proficiscantur, quia a proprio episcopo suo aut[16] sacerdote ligandi aut solvendi[17] sunt, non ab extraneo.

ID 6.170]

---

[1] presbiter nec BeCaEaMgTc; clericus nec Vo; *om.* Pf
[2] laicus Vo. nec laicus *add.* Pf, *om.* BeCaEaMgOaTc
[3] -ones CaPfMg; -onem Tc
[4] -to CaMgTc; -tu Pf
[5] suo epis. Be
[6] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text after* Aug. EaVo; *om.* MqPtTbVp
[7] Ex dictis *BeCaPfTc; *om.* Ea; Ex decretis Tb
[8] sua par. *CaMgPfTb; par. sua Tc
[9] ad *Mg; in CaPfTbTc
[10] ad limina CaMgPfTc; in limino Tb
[11] sue eccl. *CaMgTc; eccl. sue PfTb
[12] causa *CaPfTbTc; cura Mg
[13] huiusmodi *EaOaPfTc; huiuscemodi BeCaEa[2]MgTb
[14] aut ord. (orditiario Ea) aut CaEaMgPfTbTc; *om. Brant*
[15] demandandum *Brant*; est *add.* Tb, *om.* *BeCaEaMgPfTc
[16] aut CaPfTbTc; vel Mg
[17] -endi *CaMgPfTc; -andi Tb

72[1]

[Quid faciendum sit de presbiteris et diaconibus sua loca relinquentibus et ad alia[2] se transferentibus][3]. Ex concilio Arelatensi[4], cap. ii

De presbiteris aut[5] diaconibus qui[6] solent dimittere loca sua in quibus ordinati sunt, et ad alia loca se[7] transferunt, placuit ut isdem[8] locis[9] ministrent, quod si derelictis locis suis ad alium se locum[10] transferre voluerint, deponantur.

ID 6.172]

---

[1] *om.* Lc
[2] alia BeCaEaPfTc; aliam Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo; *om.* OaMqPtTbVp
[4] Arel. *CaCbMgPfTb; Aurelianensi Tc
[5] aut *CaMgTb; et PfTc
[6] qui *MgPfTbTc; que Ca
[7] loca se *CaPfTbTc; se loca Mg
[8] isdem CaLgOdOfPfTc*(obsc. corr.)*Vm; hisdem BeObOeTb; his in *Brant*
[9] quibus pref. sunt *add.* Tc, *om.* CaEaLgMgObOdOeOfPfTbVm*Brant*
[10] se loc. *CaMgPf; loc. se TbTc

73[1]

[Quod clericus non debeat conscribi simul[2] in ecclesiis duarum[3] civitatum][4]. Ex concilio Chalcedonensi, cap. x[5]

Non licere[6] clericum in duarum civitatum conscribi simul ecclesiis sed in qua ab initio ordinatus est ministret, nec ad aliam confugiat quasi ad potiorem ob inanis glorie cupiditatem. Hoc autem faciens revocari debet ad suam ecclesiam in qua primitus[7] ordinatus est, et ibi tantummodo[8] ministrare.

ID 6.173]

---

[1] *om.* Lc
[2] simul CaEaMgTc; *om.* Pf. simul *before* consc. Be
[3] secundarum Vo
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* lxxiii); *om.* MqOaPtTb
[5] x] xxxxi Vp
[6] -ere *OaTb; -et AdBeCaEaEgMgPfTcVoVp
[7] prim. *CaMgPfTb; primum Tc
[8] tantummodo *CaMgPfTc; tantum Tb

74

[Ut presbiteri[1] non mutentur per diversa loca nisi cum magna discretione][2]. Ex concilio Arelatensi, cap. iii

Statutum est ut presbiteri sicut hactenus factum est indiscrete per diversa non mutentur loca[3], nec ab episcopis nec a prelatis, ne forte propter eorum absentiam et animarum pericula et ecclesiarum in quibus constituti[4] sunt, negligantur officia.

ID 6.176]

---

[1] episcopi Be
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text (no insc.)* EaVo(*adding* lxxiiii); *om.* MqOaPtTbVp
[3] diversa non mutentur loca BeCaOaPfTb; diversa loca non mutentur EaMgVp; singula loca non mutentur Tc
[4] -uti *CaMgTbTc; -ute Pf

75[1]

[Quod alienus presbiter non debet[2] recipi nisi legitimam causam sue migrationis[3] ostenderit et litteras episcopi sui inde[4] habuerit][5]. Ex concilio Cabilonensi, cap. xli[6]

Presbiter proprio[7] loco dimisso[8] ad alium migrans[9] nequaquam recipiatur, nisi sue migrationis causam dixerit, et se innocenter[10] vixisse in parochia in qua ordinatus est sub testibus probaverit. Litteras etiam habebit[11] in quibus sint nomina episcopi[12] et civitatis plumbo impressa. Quibus cognitis et talibus inventis quibus fides adhiberi possit, recipiatur.

ID 6.270]

---

[1] *om.* EaLc
[2] -et MgTc; -eat BeCaPf
[3] transmig- Be
[4] inde CaMgPf; *om.* Tc
[5] Quod – habuerit (habeat Be) *in mg.* BeCaMgPfTc; Quod presb. al. non debeat – habuerit lxxv Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[6] *no insc.* Pt
[7] proprio] suo Ad
[8] prop. loc. dim.] dim. prop. loc. Db
[9] ad al. mig. *CaMgPfTb; mig. ad al. Tc
[10] -ter *CaMgPfTc; -tem Tb
[11] -ebit *CaMgPfTc; -uerit Tb
[12] sint nom. ep. *CaOaPfTb; nom. sint ep. Mg; ep. sit nom. Tc

76

[1]Gregorius Iohanni episcopo[2] Ravennati[3]

Illud quod dicitis ut ille qui ordinatus est iterum ordinetur valde ridiculosum[4] est. Sicut enim baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel in eodem ordine iterum non valet consecrari[5]. Sed si quis cum levi forsitan[6] culpa ad sacerdotium venit, pro culpa indici penitentia debet, et tamen ordo servari[7].

ID 6.82] D 68 c 1 var

---

[1] vi. De ordinatis non reordinandis *in mg.* Bd; Quod nec ordinatio nec baptismus debeat iterari *add. in mg.* Ca; De ordinatis non reordinandis *in text and mg.* Db; De ordinatis et non reordinandis Mj *mg*; Quod ordinatus reordinari non potest nec baptizatus rebaptizari Vo
[2] Iohanni ep. DbMgOaOfTc; episcopus Iohanni Be; episcopo Iohanni CaEaMqVp; episcopo Iohannis LgObOdOePfVm*Brant*; papa ep. Iohanni Tb
[3] v *add. in mg.* Be[2]
[4] rid- CaMgPfTc; per- Tb
[5] it. non val. cons. BeCaLgMgObOdOePfPtTcVm; non val. it cons. OaOfRaTb; it. bapt. non debet Vo; it. cons. non val. *Brant.* Ea *here continues directly to first two lines of c. 77, with no break, but* Aug. *in mg*
[6] cum levi for. *CaMgPfTc; for. cum levi Tb
[7] serv- *BeCaMgPfTb; reserv- MqTc; observ- Oa

77[1]

[2]Aug' libro II contra epistolam Parmeniani[3]

Utrumque sacramentum est et quadam consecratione utrumque homini datur, illud[4] cum baptizatur, illud cum ordinatur[5]. Ideoque[6] in catholica utrumque non licet iterari[7]. Nam si quando ex ipsa[8] parte venientes[9] et[10] prepositi[11] bono[12] pacis correcto[13] errore schismatis suscepti sunt, etiam si visum[14] est opus esse ut eadem officia agerent que[15] gerebant, non sunt rursus[16] ordinati[17], sed[18] sicut baptismus in

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem. Sententia huius capituli de hereticis tenenda est *add. in mg.* Ca
[3] lxxviii *add.* Vo
[4] quidem *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[5] bapt. illud cum ord. *CaMgPfTc; ord. illud cum bapt. Tb
[6] Ideoque *CaMgTc; Ideo BeTb; idemque Pf
[7] Ea *omits all from here to* Sicut non recte *below*
[8] impia Be
[9] parte ven. *CaMgPfTb; ven. parte Tc
[10] et BeCaDbLgMgObOdOeOfTbVm*IDcpBrant;* vel Pf; etiam Tc*IDm*
[11] prepositi BeCaDbMfMgMhMjMkMmMoMqPfPtTcVo*IDc*; vel proposito *add. ss* Ca; proposito BbOaOd[2]RaTb; propositi LgObOeOdPdVp*IDmBrant*
[12] bonosi *Brant*
[13] correcto *CaDbMgPfTb; correpto Tc; corrector *Brant*
[14] visum *CaPfTbTc; iussum Mg
[15] quam Vo
[16] rursus *CaMgPfTb; *om.* Tc; prorsus Vo
[17] -ati BbOeLgMfMhMjMkMmMo[2]PfPtTbVo*IDcp;* -andi BeCaDbMgMoOaObOdOfPdPtRaTc*IDmBrant*; vel ordinandi *add.* Lg[2]

eis[19] ita ordinatio mansit integra, quia in precisione fuerat vitium, quod unitatis pace correctum[20] est, non in sacramentis que ubicumque sunt ipsa, sunt. Et cum expedire ecclesie iudicatur ut prepositi eorum venientes[21] in catholicam societatem[22] honores suos ibi non administrent, non eis[23] tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed[24] super eos manent. Ideo non eis in populo[25] manus imponitur, ne non homini sed ipsi[26] sacramento fiat iniuria. De his qui ab ecclesie catholice unitate separati sunt[27], nulla iam[28] questio est quod[29] habeant[30] et dare possint, sed[31] perniciose habeant, pernicioseque tradant[32]. Extra vinculum pacis hi sunt. Neutri[33] sacramento iniuria facienda est[34]. Sicut non recte habet qui ab unitate discedit, sed tamen habet, et ideo redeunti non redditur, sic etiam non recte dat qui ab unitate discedit, sed tamen dat et ideo quod ab eo accipit[35], venienti ad unitatem non iteratur.

ID 2.97 med.] C 1 q 1 c 97 med. var., and partly a later addn

---

[18] *om. Brant*
[19] bapt. in eis *CaMgPfTc; in eis bapt. Tb
[20] correctum *CaMg; correptum PfTbTc
[21] eorum venientes *Tb; convenientes Be; eorum inde venientes CaMgRaTc; etiam venientes Mq; cum venientes Pf
[22] vel unitatem *add. in mg.* Ra
[23] eis *CaPfTbTc; manus Mg
[24] sed *MgPfTbTc; *om.* Ca
[25] in pop. *CaMgPfTb; impositio Mg[2]Tc
[26] ipsi *CaMgPfTb; ipso Tc
[27] eccl. cath. un. sep. sunt *PfTbTc; eccl. un. cath. sep. sunt Be; eccl. cath. sep. sunt un. Ca; un. cath. eccl. sep. sunt Mg
[28] nulla iam *CaMgPfTb; iam nulla Tc
[29] est quod Tb; quod BePfVo; que Ca; quin Mg; est quin Tc
[30] habeant *MgPfTbTc; habuerant Ca
[31] si *add.* MgTc, *om.* CaPfTb
[32] habeant pernicioseque tradant *CaMgPfTb; habent perniciose tradunt Tc
[33] -utri *CaMgPfTb; -utro Tc
[34] in. fac. est *CaMgPfTc; fac. est in. Tb
[35] -ipit CaMgPfTb; -epit *Tc

78[1]

[2]Augustinus[3] de unico baptismo, libro II[4]

Aliud est non habere aliquid, aliud[5] non iure habere vel illicite usurpare. Non itaque ideo non sunt sacramenta Christi et ecclesie, quia eis[6] illicite utuntur non

---

[1] *om.* Lc
[2] De eadem re *add. in mg.* Ca, *text* Vo
[3] Aug. *CaMgOaTbTc; Idem Pf; Item Aug’ *only* Ea
[4] lxxviiii *add.* Vo
[5] est *add.* CaMgPfTc, *om.* *Tb
[6] eis *CaMgPfTb; eius Tc

heretici solum sed et omnes[7] iniqui et impii, sed tamen illi[8] corrigendi aut puniendi, illa vero agnoscenda[9] et veneranda[10] sunt.

ID 2.93]

---

[7] et omn. *Tc; etiam omnes BeCaEaMgVoVp; omn. etiam Pf; etiam omn. Tb
[8] set tamen illi] *corr fr.* agnoscend Vo
[9] agn- *CaMgPfTc; cogn- Tb
[10] reverenda Wc

79[1]

[2]*In decr' Gregorii*[3]*, cap. i*[4]

Augustinus in libro questionum Veteris Testamenti[5]. Dictum est a Domino in Numeris ad Moisen et Aaron, Vos ponite nomen meum super Israel, ego Dominus benedicam eos, ut gratiam traditio per ministerium ordinati[6] transfundat hominibus, [7]nec voluntas sacerdotis obesse aut prodesse possit[8], sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem sit dignitas ordinis sacerdotalis[9] hinc advertamus. Dictum est autem[10] de nequissimo Caipha interfectore Salvatoris inter cetera, Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset[11] princeps sacerdotum[12] anni illius, prophetavit, per quod ostenditur Spiritum gratiarum non personam sequi aut digni aut[13] indigni[14], sed ordinem traditionis, ut, quamvis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus, ut officium ministerii[15] exhibeat, Dei est[16] autem effectum[17] tribuere benedictionis[18].

ID 2.100] C 1 q 1 c 96

---

[1] *om.* Lc
[2] Item de eodem *add. in mg.* Ca; De eodem *add.* Vo
[3] pape *add.* MgTb, *om.* BeCaOaPfTc
[4] lxxviiii *add.* Vo
[5] Aug. - Test. *in text* BeCaMgPfTc; *in mg.* Ra; *as second insc.* Tb
[6] ordinati *MgPfTcVo; ordinantis CaTb; *ss* Ra
[7] Ea *omits inscr. and preceding text, runniing text directly on from c. 78 from here*
[8] possit *BeOaTbTc; potest MgVp; *om.* CaPf (ob. aut prod. *over erasure* Pf)Vo
[9] sacerdotalis *CaMgTbTc; sacerdotis Pf
[10] autem *CaMgPfTb; *om.* Tc
[11] pontifex *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc
[12] princ. sac. *CaMgPfTc; sacerdos Tb
[13] aut *BeMgPfTc; vel CaMqTb
[14] indigni *MgMqTc; mali Be; maligni Be[2]CaPfTb
[15] off. min. *PfTcVo; officii ministerium CaMgTb
[16] est CaMgPfTb; *om.* Tc*IDc bef. corr.*
[17] eff- *CaMgPfTc; aff- Tb
[18] est *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb

80

Ex concilio Toletano IV, cap. xxviii[1]

Episcopus presbiter aut[2] diaconus, si a gradu suo iniuste[3] deiectus, in secunda sinodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos[4] recipiat coram[5] altario de manu episcoporum: si episcopus est, horarium, anulum[6] et[7] baculum, si presbiter horarium et planetam[8], si diaconus horarium et albam, si subdiaconus patenam et calicem. Sic et reliqui gradus eam reparationem sui recipiant, quam cum ordinarentur perceperunt.

ID 6.237] C 11 q 3 c 65

---

[1] IV cap. viii] *om.* Ea ???; Quomodo hi qui iniuste degradati sunt gradus suos recipiant lxxx *add.* Vo
[2] aut *BeCaMgOaPf; *om.* TbTc; an Vo
[3] iniuste *CaMgPfTc; non iuste Tb
[4] amissos *CaMgTbTc; admissos Pf
[5] Mf *breaks off here and resumes at* c. 86 - ? *missing leaf*
[6] *in mg.* Ea
[7] et *corr. to* ut Mo[2]
[8] et planetam CaMqTb; et patenam BeEaPfTcVo; patenam MgMo[2]; et casulam Ra; patenam et planetam Wc. baculum – patenam *in mg with tie mark* Mo[2] . Mo *main hand adds:* ut beati Innocentii pape sentencia constat declaratum.

81[1]

Urbanus II Petro Pistoriensi episcopo et Rustico[2] *Vallis Umbrose*[3]

Daibertum[4] a Gnezelone[5], licet simoniaco non[6] simoniace eiusdem[7] confessione[8] comperimus[9] in diaconum ordinatum, et beati[10] Innocentii pape constat sententia declaratum[11] quod[12] Guezelon[13] hereticus constat[14] ab hereticis ordinatus,

---

[1] *om.* EaLc
[2] Urb. II Petro. Pist. ep. et Rustio (Rustico Vo) LmPtVoA; Titulus viii a Petro Pistor. ep. et Rust. Vallis Umb. Be; Pius papa VII a Petro Rustico Pistoriensi episcopo CbLj; VII a (*om.* Oa) Petro Pist. (hist- Se) ep. et (*om.* AdBdFcMmOeOf) R. AdBbBdFcMjMmMoMqOaOdOeOfPfPwSeSlWc; Gregorius VII (a *add.* LdMg) Petro Pist. ep. et (*om.* Ld) Rustico CaLdLfMgObOd[2]Pt; Thelesphorus VII a Petro Rustico Pistoriensi ep. Vallisumbrose (*om.* Tc) EgTc; VII Petro (Petrus Tb) Pist. ep. et Rustico (Rustio Oa) OaTbVm; Gregorius Petro Pastoriensi ep. Qa: Systus Petro Pistoriensi ep. Ra; Sextus a Petro Pist. ep. et Rust. Vp
[3] *om.* Mk. Quod qui ordinatus est ab heretico, si iterum ordinatur a catholico, non <est> iteratio sed integra ordinis datio *add.* Vo
[4] Daiab- Mg
[5] Gnezelone LdLjLmMq[2]OaPfPtPwVoA; Gnezolene Ad; Gnezolone BeVp; Gnezo locie Ca; Nezelone CbLfMq; Negelone Mg; Guezelone Oa; Negzelone RaVm; gne et Zolone Sl; Neszolone Tb; Gezelone Tc
[6] non CaCbLdLfLjLmMgPfTbA; *lacuna* Tc
[7] eiusdem CaMgPfTbTc; eius de Lm
[8] -one CaCbLdLfLjLmMgPfTbA; -onis Tc
[9] comp- CbLjPfTbVoA; rep- BeCaLdLfLmMgTcVm
[10] beati MgPfTbTc; beatum Ca
[11] const. sententia dec. BeLd[2]MgPfTcVo; const. dec. LdOaVmA; sententia const. dec. AdCaCbLfLjLm; const. dec. sententia Tb; constat <sententia> esse dec. Wc

quia[15] nihil habuit[16], dare nil potuit ei cui[17] manus imposuit. Nos igitur tanti pontificis auctoritate firmati[18], Damasi etiam pape testimonio roborati, qui ait reiterari oportere quod male actum[19] est[20], Daibertum[21] ab hereticis corpore et spiritu digressum, atque utilitati[22] ecclesie pro viribus insudantem ex integro, necessitate ecclesie ingruente[23], diaconem[24] constituimus, quod non reiterationem[25] estimari[26] censemus, sed tantum integram diaconii[27] dationem, quoniam quidem ut[28] prediximus, qui nihil habuit[29] nil dare potuit.

Ars. 713 fo. 129] C 1 q 7 c 24

---

[12] quod PfTbTcVoA; quia CaLd
[13] Guez- OaPtA; Gnez- Be; Negz- CbLdLjMgPfTbVo; AdNez- CaLfVm; Negelon Lm; Genez- Mq; Gez- Tc
[14] constat AdCaCbLdLfLjLmOaPtVmA; cum sit MgTc; constanter Mq; *om.* PfTbVo. declaratum quod Gnezelon hereticus constat *ss* Be[2].
[15] *after corr.* Ld
[16] -uit CaMgPfTbTc; -uerit Cb
[17] ei cui MgTbTcVmA; cui BeCaCbLdLfLjLmPfVo; ei qui Oa
[18] -ati CaCbLdLfLjMgLmPfTbA; -ate Tc
[19] actum BeMgPfTbTc; auctum CaLm
[20] est CaCbLdLfLjLmMgPfTbA; esset Tc
[21] Daib- MgPfTbTcA; Dahib- Ca; Diab- Lj
[22] -ati CaCbLdLfLjLmMgPfTbA; -atibus Tc
[23] *corr. fr.* -entem Ld
[24] -nem CbLdLfLjLmMgPfTbA; -ne Ca; -num Tc
[25] -onem CbLdLfLjLmMgPfTbA; -one CaTc
[26] -ari CaCbLdLjLmPfTbA; -are LfMgTc
[27] int. diac. CbLdLfLjPfTbVoA; int. diaconi CaMg; diac. int. Tc
[28] quon. quid. ut MgPfTbTcVoA; quando quod Ca; quandoquidem Lf
[29] -uit MgPfTbTcA; -uerit CaLf

82

[Quod in loco apostolorum sunt episcopi, [1]loco lxx discipulorum[2] presbiteri][3].

Anacletus in secundo decretali[4]

In Novo Testamento[5] post Christum Dominum[6], a Petro sacerdotalis cepit[7] ordo, quia ipsi primo[8] pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente Domino[9] ad eum, Tu es, inquit[10], Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte

---

[1] in *add.* MgTc, *om.* CaEaPfVo
[2] lxx disc. Tc; disc. Ca; disc. lxx EaPf; lxxii disc. Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* lxxxi); *om.* MqOaPtTbVp
[4] sec. dec. *BeCaMgPfTbVo; tertio decreto RfTc
[5] Testamento *BeCa[2]MqOaRaTbTcVo; sacramento BdCaEaEg(vel testamento *ss*)LcMgPfVpVqWc; ...mento *add. in mg.* Ra[2]
[6] nostrum *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[7] cepit *BeCaPfTb; incepit EaMg; incipit Tc
[8] primo *CaMgPfTb; primum Tc
[9] dic. Dom. *CaPfTbTc; Dom. dic. Mg
[10] inquit *CaMgPfTb; *om.* Tc

inferi non[11] prevalebunt adversus eam et tibi dabo claves regni celorum[12]. Hic[13] ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit a Domino, primusque ad fidem populum virtute sue[14] predicationis adduxit. Ceteri vero apostoli cum eodem pari[15] consortio honorem et potestatem acceperunt, ipsumque[16] principem eorum esse voluerunt. Qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi, evangelium[17] predicaverunt. Ipsis quoque decedentibus in loco eorum surrexerunt episcopi. Quorum ordinatio pretaxato[18] fieri debet ordine et modo. Quos qui recipit et verba eorum, Dominum recipit. Qui autem spernit eos[19], eum a quo missi sunt et cuius funguntur legatione spernit[20], et ipse indubitanter spernetur[21] a Domino. Videntes autem ipsi apostoli[22] messem esse multam et operarios[23] paucos, rogaverunt dominum messis ut mitteret operarios in messem[24] suam. Inde electi ab eis sunt[25] lxx[26] discipuli, quorum tipum gerunt presbiteri, atque in eorum loco constituti sunt in ecclesia.

ID 5.1] +D 21 c 2

---

[11] non *CaMgTb; isl' Pf; irl Tc
[12] e. t. d. c. r. c. *CaMgPfTb; *om.* Tc
[13] Hic *MgPfTbTc; Hoc Ca
[14] virt. sue *CaMgPfTc; sue virt. Tb
[15] pari *CaMgTbTc; Patris Pf
[16] ipsumque *MgPfTbTc; ipsum quoque Ca
[17] *corr. fr.* evangelii *to* doctrinam *in mg.* Ca
[18] pretaxato *BeCaOaPfVo; pretestato Mg; pretextato Tb; pretexato EaTc
[19] *obscurely corr.* Ca, spernit *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[20] spernit *CaMgPfTb; *om.* Tc
[21] -etur *CaMgPfTb; -untur Tc
[22] ipsi ap. *CaMgTb; ap. ipsi Pf; ap. Tc
[23] in messem suam *add. and canc.* Ca
[24] -sem *CaMgTbTc; -se Pf
[25] ab eis sunt *CaPfTc; sunt ab eis Tb *[in IDc* sunt *is in mg]*
[26] lxx CaEaPfTbTc; lxxii Mg

83[1]

[2]*Ex decretis*[3] *Clementis pape, cap. xxx*

Episcopos vero vice[4] apostolorum regere Dominum[5] docuisse dicebat[6], et reliquorum discipulorum vicem tenere presbiteros debere insinuabat, et si quis[7]

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add. in mg.* Ca, *in text* Vo
[3]-etis MgPfTb; -eto Ca; dec' Tc
[4] vice *CaCbMbPfTb; vicem BeTc
[5] regere Dominum *FcOaPwRa[2]; gr<e>gem Dominum Be; gregem Domini CaMgRaTbVp; regem Dominum Cb; gerere Dominum MqTcVo; legem Domini Pf
[6] Petrus *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[7] si quis *CaMgPfTb; quisquis Tc

aliquem ex his scandalizaret, gravissimam penam inferri[8] debere predicabat. Cunctos se invicem diligere et adiuvare debere, et neminem ab adiutorio fratris[9] se abstrahere instruebat.

ID 5.227]

---

[8] -erri PfTbVo; -erre BeCaMgTc
[9] fratris *TbVo; *om.* BeCaMgPfTc

84

[Quod in orientali ecclesia[1] presbiteri, diaconi[2], subdiaconi matrimonio copulantur[3], in occidentali ecclesia[4] omnino prohibentur[5]][6]. Actus prime[7] sinodi[8] Stephani pape cap. iii[9]

Aliter se habet[10] orientalium traditio ecclesiarum, aliter huius sancte Romane[11] ecclesie[12]. Nam eorum sacerdotes, presbiteri scilicet[13], diaconi atque[14] subdiaconi, matrimonio copulantur. Istius autem ecclesie vel occidentalium[15], nullus sacerdotum a subdiaconis usque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi.

Ars. 713 fo. 132] D 31 c 14

---

[1] sc. in Grecia *add.* CaMgTcVq, *om.* BeEaPf
[2] et *add.* Tc, *om.* CaEaMgPf
[3] qui *add.* Mg, *om.* CaPfTc
[4] *om.* Vo
[5] occ. eccl. omn. prohibentur EaTc; occ. eccl. omn. prohibetur BePf; eccl. occ. prohibentur omn. Ca; eccl. occ. prohibentur Mg
[6] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* lxxxiiii); (vii. *add.* Bd) De continentia ordinatorum *in mg.* BdPt[2](?)RaVp; *om.* MqOaTb. vi *add. in mg.* Be[2]
[7] Actus i BdBeMgPtRfTcVoVpA; Actis primi Ca; Actus Oa; Aug' prime Pf; Actus iii Ra; Actus idem Tb
[8] *om.* Pt
[9] cap. iii BeCaMgMqPfPtRaTcVoVp; tertii TbA
[10] se habet MgPfTbTcA; vero Ca
[11] Romane BeCaMgPfTbA; *om.* Tc
[12] traditio *add.* Tc, *om.* BeCaMgPfTbA
[13] scil. MgPfTbA; *om.* BeCaTc
[14] atque BeCaPfA; et MgTc; *om.* Tb
[15] -alium CaPfTbTcA; -alis Mg

85[1]

[Pasmutius[2] *confessor*[3] *episcopos*[4]*, presbiteros, diacon', subdiac' cum suis si vellent coniugibus*[5] *debere dormire rationabiliter exposuit*[6]*]*[7]*.* [8]*Tripartita Historia, libro II, cap. xviii*[9]

Nicena sinodus volens corrigere hominum vitam in ecclesiis commorantium, posuit leges quas canones vocamus, in quorum[10] tractatu videbatur aliquibus introducere legem ut episcopi, presbiteri, diaconi, subdiaconi, cum coniugibus quas ante consecrationem duxerunt, non dormirent. Surgens autem Pasnutius[11] confessor contradixit[12], honorabiles confessus nuptias, et castitatem dicens esse cum propria coniuge concubitum, suasitque[13] concilio ne talem poneret legem, gravem esse[14] asserens causam[15] que aut ipsis aut eorum[16] iugalibus occasio fornicationis existeret[17], et hec[18] quidem Pasnutius[19], licet nuptiarum esset inexpertus, exposuit, sinodusque laudavit sententiam eius, et nihil ex hac parte sancivit, sed hoc in uniuscuiusque voluntate non necessitate permisit[20].

Ars. 713 fo. 132] D 31 c 12

---

[1] *om.* Lc
[2] Pam- Vo
[3] Pasm. conf. CaPfTc; Pathnutius conf. Be; Pausinicius Mg
[4] episc. BeCaMgPf; *om.* Tc
[5] si vel. con. BeMgPfTc; con. si vel. Ca
[6] sinodus laudavit *add.* CaMg, sinodus *add.* Tc, *om.* Pf
[7] *in mg.* BeCaMgPfTcVm(*against* Surgens *below*), *in text* Vo(*adding* Synodus laudav' *[see text below]*. lxxxv); *om.* MqOaPtTbVp; Leo primus dedit constitutum de continentia clericorum *in mg.* Ra
[8] Ex *add.* Tc, *om.* CaMgPfTbA
[9] xviii BeCaMgPfTbA; xxviii Tc. cap. xviii *om.* Oa
[10] quorum TbA; quarum BeCaMgPfTcVo
[11] Pasnut- CaOaRaTcVoA; Pannut- Be; Pausinicius Mg; Pasmut- Pf; Pasunt- Ra; Pathnut- Tc; Pausitius Vp[2]
[12] contrad. CaMgTbTcA; *om.* Pf
[13] suasitque CaMgTbTcA; suasit *with lacuna* Pf
[14] esse CaMgTbA; *om.* PfTc
[15] talem *add.* Tc, *om.* CaMgPfTbA
[16] eorum CaPfTbTcA; ipsorum Mg
[17] existeret MgPfTbTcA; assistent Ca
[18] hec CaA; hoc Pf; MgTbTc *uncertain*
[19] Pasn- TcVoA; Pann- Be; Pafn- Ca; Pausinicius Mg; Pasm- Pf; Paphn- Ra; Pathn- Tb; Pausitius Vp
[20] permisit CaMgPfTbA; posuit Tc

86[1]

[Quod presbiteri, diaconi, subdiaconi, si uxores habuerint, professionem continentie non faciant in tempore sue ordinationis sed tamen continentes sint in[2] tempore sue ministrationis][3]. Sexta[4] sinodus, cap. xiii[5]

Quoniam[6] in Romani ordine canonis[7] esse cognovimus traditum eos qui ordinati sunt diaconi vel presbiteri, confiteri quod iam suis non copulentur uxoribus, nos antiquum sequentes canonem, apostolice diligentie et constitutionis sacrorum virorum, legales nuptias, et[8] amodo valere volumus, nullo modo cum uxoribus suis eorum connubia dissolventes, aut privantes eos familiaritate ad invicem in tempore opportuno. Quicumque ergo[9] dignus fuerit inventus subdiaconali[10] ordinatione aut diaconali[11], aut sacerdotali, hi nullo modo prohibentur ad talem[12] ascendere gradum, pro uxoris sue cohabitatione, nec[13] in tempore ordinationis sue profiteri cogantur, quod abstinere debeant a legalis uxoris familiaritate. Item. Oportet eos qui altari ministrant, in tempore oblationis sanctorum continentes esse in omnibus, ut a Deo possint consequi que[14] simpliciter postulant. Si quis igitur[15] presumpserit[16], contra apostolicos canones, aliquos presbiterorum, diaconorum privare[17] a contactu et communione legalis uxoris sue, deponatur. Similiter et[18] presbiter aut[19] diaconus, qui religionis causa uxorem suam[20] expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanserit, deponatur.

Ars. 713 fo. 132] D 31 c 13

---

[1] *om.* Lc
[2] in CaMgTc, *om.* PfVo
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* VmVo; *om.* MqOaPtTbVp
[4] Sexta BeCaPfTbTcA; VII Mg
[5] cap. xiii BeCaMgPfPwTbA; cap xiii Greco sermone facta RaRfTc; Greco sermone facta cap. xiii Fc; cap. xiiii Pt; cap. xvi Vo; cap. iii Vp; Sexta – xiii *om.* Vm
[6] etiam *add.* BeCaCbMgTc, *om.* OaPfTbVmA
[7] ordine canonis BeCaMgPfTb; ordinis canone Tc; in ordine canonis A
[8] et MgPfTcA; *om.* CaTb
[9] ergo CaPfTbTcA; igitur Mg
[10] -onali MgPfTbTcA; -oni Ca
[11] ord. aut diac. CaMgPfTcA; aut diac. Tb; aut diac. ordine Tc
[12] ad talem CaPfTbTcA; *om.* Mg
[13] nec CaMgPfTbA; ne Tc
[14] que CaMgPfTbA; quod Tc
[15] igitur CaMgPfTbA; ergo Tc
[16] presum- CaMgPfTcA; sum- Tb
[17] -are PfTcA; -ari BeCaMgTb
[18] et CaMgPfTbA; *om.* Tc
[19] aut CaMgPfTb; et Tc; cui A
[20] suam CaMgTbTcA; *om.* Pf

87[1]

[Diaconus cum ordinatur si se non posse continere dixerit[2], uxorem libere sortiatur[3], si autem[4] tacuerit vel[5] professionem continentie fecerit[6] uxori postea non copuletur, copulatus a ministerio[7] removeatur][8]. Anchiranum concilium[9], cap. x[10]

Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati[11] sunt, et dixerunt[12] se velle coniugio copulari, quoniam sic manere non possunt. Hi, si postmodum uxorem duxerint, in ministerio maneant, propterea quod eis[13] episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerunt et susceperunt manus impositionem, professi[14] continentiam, et[15] postea nuptiis obligati sunt, a ministerio sane cessare[16] debent.

Ars. 713 fo. 131v] D 28 c 8

---

[1] *om.* EaLc
[2] non posse (possit Ca) continere dixerit (dux- Ca) BeCaMgTc; incontinentem Pf; cont. non posse dix. Vo
[3] ux. libere sortiatur BeCaTc; ux. lib. societur Mg; ux. sortiatur Pf
[4] autem BeCaMgTc; *om.* Pf
[5] vel BeCaMgTc; *om.* Pf
[6] fecerit BeCaMgTc; facies Pf
[7] ministerio BeMgPfTc; ministratione Ca
[8] *in mg.* BeCaMgPfTc, *text* Vo; *as separate canon, in black* RaVm; *om.*MqOaPtTbVp
[9] Anc. conc. BeCaMgPfA; Anchiranum concilium Tb; Ex Anciritano concilio Tc; Anchirane conc. Vo
[10] Anc. – x *in mg.* Mq
[11] protestati BeCaMgOaRaTcVm; prestolati Pf; postulati TbVo; pretestati Vp; protestata A
[12] -unt CaPfTbTcA; -int Mg
[13] eis RaTc; ei A; *om.* CaMgPfTb
[14] sunt *add.* MgMoTc; et *add.* Mo[2]; *om.* BbBeCaMfMhMjMkMmPdPfRaTbVoA
[15] si *add.* Mg, *om.* CaPfTbTcA
[16] sane cessare BeCaPfTbA; cessare sane Mg; sane abstinere Tc

88[1]

[2]Toletanum concilium I[3], cap. ii[4]

Placuit diaconos si vel integri vel casti sunt etiam si uxores habeant[5], in ministerio constituantur[6].

Ars. 713 fo. 131v]

---

[1] *om.* EaLcVp
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Tol. conc. I BeCaMhMkMmOaPfTb; Toletano conc. I Mg; Ex Toletano concilio Tc; Tol. conc. ... MfPtA; Toletanus conc. I Vo
[4] lxxxviii *add.* Vo
[5] ut *add.* Tb, *om.* CaMgMhMjMkMmPfPtTcA
[6] -tuantur OaMhMkMmMqTbA; -tui BeMjMoPfRaTcVo[2]; -tuti CaMgVo; studeantur Mf

89[1]

[Mos Romane ecclesie est[2] ut non ordinetur presbiter, diaconus, subdiaconus nisi professionem continentie[3] fecerit[4]][5]. Gregorius[6] Petro subdiacono Sicilie[7]

Ante triennium omnium ecclesiarum subdiaconi[8] Sicilie[9] prohibiti fuerant, ut more Romane ecclesie suis uxoribus nullatenus[10] misceantur[11], quod mihi durum atque incompetens[12] videtur, ut qui usum continentie non invenit neque castitatem promisit, compellatur a[13] sua uxore separari, atque per hoc, quod absit[14], deterius cadat[15]. Unde[16] videtur mihi[17] ut a presenti die episcopis omnibus[18] dicatur ut nullum facere subdiaconum presumant, nisi qui se victurum caste promiserit[19], quatenus et[20] preterita que[21] per[22] propositum mentis appetita non sunt, violenter[23] non exigantur, et futura caute caveantur. Qui vero post eamdem prohibitionem que ante triennium[24] facta est continenter cum suis coniugibus vixerunt, laudandi atque[25] remunerandi sunt, atque ut[26] in bono suo permaneant exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam, se a suis uxoribus continere noluerunt[27], ad sacrum ordinem nolumus promoveri, quia nullus debet ad altaris ministerium accedere[28], nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Ars. 713 fo. 131v] D 31 c 1

---

[1] *om.* EaLc
[2] Rom. eccl. est CaMgTc; est Rom. eccl. BePf
[3] *ss* Vo
[4] -erit BeMgPfTc; -erint Ca
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[6] Greg. BeTbTcA; Ier' CaMgMqPfWc; *om.* Vp
[7] Sicilie BeCaPfTbTcA; Scilicie Mg; Cilicie Oa
[8] omn. eccl. subd. CaMgPfTbA; subd. omn. eccl. Tc
[9] Sicilie CaFcPfTbTcA; Scilicie Mg
[10] *in mg.* Ra
[11] -eantur CaMgPfTbA; -erentur Tc
[12] incompotens Ca
[13] a CaMgPfTbA; ab Tc
[14] in *add.* Tc, *om.* CaMgPfTbA
[15] cadat CaMgTbTcA; *om.* Pf
[16] Unde CaTbTcA; Inde MgPf
[17] vid. mihi CaPfTcA; mihi vid. Tb
[18] ep. omn. CaPfTbTcA; omn. ep. Mg
[19] caste prom. CaFcPfTcA; caste promisit Mg; prom. caste Tb
[20] que *add.* BeCaMgPf, *om.* TbTcA
[21] que TbTcA; queque BeCaMgPf
[22] per MgPfTbTcA; *om* Ca
[23] violenter CaMgPfTbA; *om.* Tc
[24] *corr. fr.* testimonium Vo
[25] atque CaMgPfTbA; et Tc
[26] atque ut CaPfTbTcA; utque Mg
[27] -unt CaMgPfTcA; -int Tb

[28]*here* Lg *fo 40vb continues without a break with the end of 3.186 at* et religioni semper inhereat, *with partly ploughed mg. note.*

90[1]

[2]Leo IX[3] contra epistolam Nicete[4] abbatis de monasterio Studii[5]

Apud nos, nec ad subdiaconatus gradum quisquam admittitur[6], nisi perpetuam continentiam etiam[7] a propria coniuge profiteatur[8], nec post gradum cuiquam uxorem ducere[9] conceditur.

Ars. 713 fo. 149v]

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] *om.* Vp
[4] -ete BeCaMgPfTbA; -eti Tc; -eni Vp
[5] monasterio Studii (unii Oa) BeCaCbMgOaPfRfTbVo(*adding* xc)A; ab. de monaster' Studii *in mg.* Ra; monasterii Studio Tc; monasterio Studio Vp
[6] -itur BeCaMgPf²TcA; -atur PfTb
[7] etiam MgPfTbTcA; et Ca
[8] prof- CaMgPfTbA; conf- Tc
[9] ux. duc. CaPfTbTcA; duc. ux. Mg

91[1]

Neocesariense concilium[2], cap. i[3]

Presbiter si uxorem acceperit[4] ab ordine[5] deponatur. Si vero fornicatus fuerit aut adulterium perpetraverit amplius[6] pelli debet, et ad penitentiam redigi.

Ars. 713 fo.150 , ID 6.185a] D 28 c 9

[1] *om.* Aa
[2] Neoc. conc. CaEaEgOaPfPkPwQaRaSeTbA; Ex Cesariensi conc. Be; Leo Cesariensi concil' Fc; Neocesariensi conc. Mg; Leocesarense conc. Mo; Ex concilio Neocesariensi Tc; De continentia presbiterorum Vo
[3] cap. i BeCaMgMqPfTbTc; cap. ii Mo; cap. xv Vp; xci Vo; *om.* Qa
[4] acceperit *BeCaDbEaMkMmMoMqOaPfPkPtPwSeTbTcVoA; duxerit EgMfMgMjQaRa
[5] ab ord. *om.* Ra
[6] adult. - amplius *AbBdBeCaCbEaEcEgFcLbKaMfMgMjMoObOdOeOfPfPkPtPwQaRaSdSeSgTbTcVmVoVpWaWbWcA; adult. perp. eo amplius MhMkMmMq; adulterii perpetratus fuerit amplius Oa; ad alterum properaverit coniugium extra ecclesiam *Brant*

92[1]

[2]Beda super Lucam, libro I, cap. ii[3]

Sacerdotibus ut semper queant altari[4] assistere, semper ab uxoribus continendum[5] castitas observanda precipitur.

Ars. 713 fo. 149v] D 31 c 2 var.

---

1 *om.* EaLc
2 De eodem *add.* Vo
3 xcii *add.* Vo
4 semper queant alt. CaFcPfTbTcVo; queant semper (*ss* Be) alt. BeMg; super altare (-ari A) queant OaA
5 cont- CaFcMgPfTbA; abst- Tc

93[1]

Concilium II Cartaginense[2], cap. ii[3]

Episcopos[4], presbiteros, diaconos[5] ita[6] placuit[7], ut decet sacrosanctos[8] antistites aut[9] Dei sacerdotes[10] et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt[11], continentes esse[12] in omnibus[13].

Ars. 713 fo. 150] D 31 c 3 var.

---

1 *om.* EaLc
2 Conc. II Cart. BeMfOaRaTbVpA?; Ex Cart. conc. II Pf; Conc. Cartag. CaMj; Ex conc. Cart. II MgTc; Cart. conc. II MhMq; Carthag. conc. Pt
3 ii BeCaMgMfMhOaPfPtTcVoA; iii Tb. De eodem et de episcopis et diachonibus xciii *add.* Vo
4 Cpos Pf
5 presb. diac. (-es Ca) BeCaOaMfMjRaTcA; diac. pres. MgPfPtTbVo. et levitas - inserviunt *add. (from below)* Tb, *om.* CaMgPfTcA
6 ut *add.* CaMfMgMjMkMmPtVoVp, *om.* BeMoPfTbTcA
7 et *add.* Vp
8 decet sacrosanctos BeCaMfMhMjMmMoPfPtTcA; sacrosanctos decet Mg; decet sacros Tb
9 aut BeCaMfMgMjTbA; ac Pf[2]Tc
10 Dei sac. BeCaMfPfPtTbTcA; sac. Dei MgMj
11 et lev. - ins. CaMfMgPfPtTcA; *above* Tb
12 debent *add.* Oe
13 decet *add.* BeCaDbMfMgMhMjMkMmMoMqObOdOfPdPt(?)RaVoVpWc*Brant*, esse *add.* Pf, *om.* OeTbTcVmA

94[1]

[Quod[2] dispensatione in veteri lege Zacharie et aliis sacerdotibus usus uxoris relaxatus est][3]. Innocentius Victorico[4] Rothomagensi episcopo[5]

---

1 *om.* Lc
2 Quod MgTc; Qua BeCaPf
3 *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* xc et iiii); *om.* MqOaPtTbVp
4 -ico *BeCaMgOaPfVo; Victrico Tb; -ino Tc; *corr. fr.* Victroco *to* Victroci A
5 ep. *BeCaMgPfTcA; archiep. Tb

Tenere debet ecclesia omnimodo, ut sacerdotes et levite cum uxoribus suis[6] non misceantur, quia[7] ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, Sancti estote, quoniam ego[8] sanctus Dominus Deus vester. Nam[9] priscis temporibus de templo[10] Dei anno vicis sue non discedebant, sicut de Zacharia legimus[11], nec domum suam omnino tangebant[12]. Quibus utique propter sobolis successionem uxoris[13] usus fuerat relaxatus[14], quia ex alia tribu et preter ex semine[15] Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat preceptus[16] accedere[17], quanto magis hi sacerdotes vel[18] levite pudicitiam[19] ex die ordinationis sue servare[20] debent, quibus[21] vel[22] sacerdotium vel ministerium sine successione[23] est, nec preterit dies qua vel a sacrificiis divinis vel a[24] baptismatis officio vacent.

ID 6. 94 var. at beginning; Ars. 713 fo. 149v has to occupantur *only] D 31 c 4*

---

[6] ux. suis *CaPfTcA; ux. Mg; suis ux. Tb
[7] cum uxoribus – quia *in mg* Mk[2]
[8] ego *Tb; *om.* BeCaMgPfTc
[9] Nam *MgPfTbTc; Quoniam Ca
[10] de templo *CaMgTbTc; *om.* Pf
[11] -imus *CaMgPfTc; -itur Tb
[12] -ant *CaPfTbTc; -at Mg
[13] uxoris *TbTc; *om.* BeCaMgPf
[14] us. fu. rel. *CaMgPfTc; rel. us. fu. Tb
[15] ex semine *CaMgPfTb; semen Tc
[16] prec- *MgPfTc; *om.* Ca; acc- Tb
[17] nullus accedere permittebatur *add. Migne, om.* *BeCaDbEaMgOaPfTbTcVo*Brant*
[18] vel CaMgPf; et Tb; *om.* Tc
[19] -ti- *ss* Mg
[20] serv- *PfTbTc; observ- CaMg
[21] quibus *MgPfTbTc; quibusque Ca
[22] vel *CaMgPfTc; *om.* Tb
[23] sine succ. *MgPfTbTc; ante successionem Ca
[24] a CaPfTbTc; *om.* Mg

95[1]

[Sacerdos quia semper debet pro populo[2] offerre, matrimonio semper debet[3] carere][4].

Innocentius[5] Exuperio Toletano[6] episcopo

Eos[7] ad sacrificia fas sit[8] admitti qui non[9] exercent, vel[10] cum uxore carnale officium[11].

---

[1] *om.* EaLc
[2] semper deb. pro pop. CaPfRaTc; debet semper pro pop. Be; semper pro pop. deb. Mg
[3] semper deb. mat. Vo
[4] *in mg.* BeCaMgPfRaTc, *in text* Vo(*adding* xcv); *om.* MqOaPtTbVp
[5] Inn. CaMgPfTbA; Idem Tc
[6] Tol. CaMgPfTbA; *om.* Tc
[7] Eos MqOaTbTcA; < >os Ca; Hos BdBeMgPfVoVpVqWc; Nos Pk
[8] sit CaPfTbA; est Mg; *om.* Tc

Ars. 713 fo. 149v] D 31 c 6

---

[9] qui non CaMgPfTbA; non est qui Tc
[10] vel MgPfTcA; *om.* CaTb
[11] off. CaMgPfTbA; commercium Tc

96[1]

[2]Hieronimus[3] contra Iovinianum[4]

Si laicus et[5] quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali, sacerdoti cui semper pro populo offerenda sunt[6] sacrificia, semper orandum est[7]. Si semper orandum[8], ergo[9] semper carendum matrimonio.

Ars. 713 fo. 149v] D 31 c 7

---

[1] *om.* EaLc
[2] Sacerdos quia debet semper pro populo offerre matrimonio semper carere debet *add. in mg.* Be; De eodem *add.* Vo; Quando diaconus ordinatur si dixerit se non posse continere non ordinetur *add in mg.* Wc
[3] Hieron. BeCaMgTbTcA; Greg' Pf
[4] xcvi *add.* Vo; *insc. in mg.* Mq
[5] et CaMgPfRaTbA; vel Ra[2]Tc
[6] pro pop. off. (offenda Oa) sunt OaRaVmA; off. sunt BeCaMgPfTbVoVp; off. sunt pro pop. Tc
[7] est CaMgPfTcA; *om.* Tb
[8] est *add.* Tb, *om.* CaMgPfTcA
[9] ergo CaPfTbTcA; *om.* Mg

97[1]

[Quando diaconus ordinatur, si dixerit se non posse[2] continere non ordinetur][3].

[Araunicum concilium cap. xxii][4]

Diaconus qui eligitur si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, et dixerit non posse in castitate[5] permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit et ordinatus fuerit[6] et postea matrimonium desideraverit, alienus sit a ministerio, et vacet a clero.

ID 6.376] D 27 c 1

---

[1] *om.* EaLc
[2] se non posse BeMgPfTc; non possit Ca
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* xcvii); *om.* MqPtTb
[4] Araunicum (Arausicum Be) concilium cap. xxii BeCaMgPtVp; Item idem Cb; Araun. conc. Mq; Ex canone Martini Bracharensis episcopi. Quando diaconus ordinatur Tc; *om.* OaPfTbVo
[5] non posse in cast. *CaMgTb; in cast. (se *add.* Tc) non posse BePfTc
[6] ord. fu. *CaMgPfTc; fu. ord. Tb

98[1]

Araunicum concilium[2], cap. xxii[3]

Si quis[4] post acceptam benedictionem leviticam cum uxore sua incontinens invenitur, ab officio removeatur.

Ars. 713 fo. 149v] D 50 c 29a, var.

---

[1] *om.* EaLc
[2] Araunicum concilium BeCaMqOaPtTbVoA; Araunico concilio Mg; Ex Ar. concilio PfTc; Araunicum concilio Vp
[3] xxii BeCaCbMqOaPfPtTbVoVpA; xxvii Mg; xvii Tc. Item de castitate diachonorum ac subdiachonorum observanda xcviii *add.* Vo
[4] diaconus aut presbiter *add. Brant, om.* BeCaDbMgPfTbTcA

99[1]

Gregorius[2] Bonifacio episcopo Regitano[3]

Subdiaconibus tuis, hoc quod de singulis[4] statuimus decernimus observari[5] nec illam[6] diffinitionem nostram cuiusquam contumacia sinas aut temeritate corrumpi[7].

Ars. 713 fo. 149v] D 32 c 9

---

[1] *om.* EaLc
[2] *om.* Vo
[3] Regitano BeCaMgPfTbVo(*adding* xcviiii)A; Reginato Pt; Reitano Tc
[4] quod de sing.] de Sicul Oa; quod de singulis (*with* vel Siculis *in mg*) Ra
[5] statuimus decernimus (decern- Vp) observari MgTbVpA*Brant*; statuimus AdCaPfObOdOePtVo; stat. obs. decernimus Be; statuimus observari decrevimus OaRa; constituimus Of; et decernimus observari (*partly in mg.)* Sg; constituimus decrevimus observare Tc
[6] ullam Ob
[7] nec illam - corrumpi BeCaDbMgOaObOdOeOfPfSgTcVmVoA*Brant*; *om.* Tb

100[1]

Innocentius Anastasio episcopo Thessalonicensi[2]

Ad exhibendam tamen perfecte continentie puritatem nec subdiaconibus quidem carnale connubium conceditur ut[3] qui habent sint tanquam non habentes[4], et qui non habent permaneant singulares.

cf 4L 1. 124 but widely var.; ID 6.98 med.]D 32 c 1 med.

---

[1] *om.* EaLc, *inscription retained but canon om.* Pq
[2] Thess. BeCaMgPfTbVo; *om.* TcVp; c *add.* Vo. *No insc.* Pt
[3] et *add.* CaOaMgTb, *om.* BePfTc
[4] sint tanquam non hab. CaMgPfTb; tanquam non hab. sint Tc

101[1]

Urbanus II, in sinodo apud Melfiam[2]

Eos[3] qui post subdiaconatum[4] uxoribus vacare noluerint[5] ab omni sacro ordine removemus, officioque atque beneficio ecclesie carere decernimus[6]. Quod si ab episcopo commoniti non correxerint, principibus licentiam indulgemus[7], ut eorum feminas mancipent servituti. Si vero episcopi consenserint eorum pravitatibus, ipsi officii interdictione multentur.

Ars. 713 fo. 149v] D 32 c 10

---

1 *om.* Lc
2 Melfiam BeMgMqOaPfPtTbVoVpWcA; Melfiani Ca; Nicetiam Tc. Quod ultio exercenda est in subd' incontinentes ci *add.* Vo. II – Melfiam] papa Ea
3 Eos MqOaRaTbTcVpA; < >os CaPt; Hos AdBeCbEaMgPfPkVqWc; Ees Vo
4 subdiac. RaTbVoA; diac. BeCaEaMgOaPfVpWc; diaconum MqPt; diac. ab Tc
5 nol- MgOaPfPtTcVoVpWc; vol- BeCaMqRaTbA
6 decernimus BeCaMg?MqPfPtTbVoA; decrevimus OaRaTcWc
7 lic. ind. MgMqPfPtTcVoA; ind. lic. BeCaOa; ind. Tb; lic. tribuimus Wc

102[1]

[2]*Sexta*[3] *sinodus, cap. vii*[4]

Si quis eorum qui ad clerum accedunt voluerit[5] nuptiali lege mulieri copulari[6] hoc[7] ante ordinem subdiaconatus faciat.

Ars. 713 fo. 149v] D 32 c 7

---

1 *om.* EaLc
2 e eodem *add.* Vo
3 Gr' Vp
4 vii BdBeMgOaPfVo(*adding* cii)A; ii Tb; vi CaTc
5 *corr. fr.* -unt Ca
6 mul. cop. CaMgPfTbA; cop. mul. Tc
7 hoc CaMgPfTcA; *om.* Tb

103

Dominico Gradensi patriarche[1]

Erubescant impii, et aperte nos intelligant, iudicio sancti Spiritus eos qui in tribus sacris[2] gradibus presbiteratu scilicet[3], diaconatu, subdiaconatu positi, mulierculas non abiecerint[4], et caste non vixerint[5], excludere ab eorumdem[6] graduum

---

1 Grad. (Gardensi Be, -ensis Ea) pat. BeCaEaMgPfTcVoA; pat. Cartaginensi Tb; Ut hii qui in tribus gradibus presbiteratu, diaconatu, subdiaconatu positi mulieres non abiecerint ab eorum graduum dignitate excludantur *add.* Vo
2 sacris Ca[2]MgPfTbOaA; sacros Ca; *om.* Tc
3 scil. MgPfTbA; *om.* BeCaCbTc
4 -erint CaMgPfTbA; -erunt Tc

dignitate. De manifestis quidem loquimur. Secretorum[7] autem cognitor et iudex Deus est[8].

Ars 713 fo. 150v] D 32 c 11

---

[5]-erint CaMgPfTbA; -erunt Tc
[6] eorundem CaMgPfTcA; eorum Tb
[7] *lacuna follows in* Pf
[8] Deus est CaMgPfTbA; est Deus RaTc

104[1]

[2]Urbanus II[3] Melfensi[4] sinodo presidens ait[5]

Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo aut probate castitatis, et qui usque ad subdiaconatum unicam et virginem uxorem[6] habuerit.

Ars 713 fo. 152] D 32 c 12

---

[1] *om.* Lc
[2] Item de castistate clericorum *add.* Vo
[3] *om.* Oa
[4] Melfensi A; Meldensi BeMgMqPtRaTcTb; Meldenso Pf; Melfiensi Vo; Moldensi Wc
[5] pres. ait BeCaMgOaPfRfTbA; pres. dixit Mq; *om.* PtTc. Meld. – ait *om* Ea
[6] et virg. ux. BeCaEaMgOaPfPtA; virg. ux. Tb; ux. et virg. Tc

105[1]

[Quod episcopi, presbiteri[2], diaconi[3], subdiaconi a suis[4] debeant etiam[5] uxoribus abstinere aut ab officio cessare][6]. [7]Carthaginensi concilio[8], cap. iii[9]

Placuit episcopos, presbiteros, diaconos[10], subdiaconos secundum priora statuta[11], etiam ab uxoribus abstinere[12]. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros vero[13] clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscuiusque ecclesie consuetudinem observari debere.

Ars 713 fo. 149v] D 32 c 13, +D 84 c 4b

---

[1] *om.* EaLc
[2] et *add.* Tc, *om.* CaMgPf
[3] et *add.* Tc, *om.* CaMgPf
[4] a suis BeCaMgTc; *om.* Pf
[5] etiam BeMgTc; *om.* CaVo; ab Pf
[6] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* cv); *om.* MqOaPtTbVp
[7] Ex *add.* Pf, *om.* CaMgTbTcVpA
[8] Cartaginensi concilio PfTc; Cartaginense concilium BeCaOaTbVo; Cartag' conc' VII Mg; Cart' conc' A
[9] iii BeCaTcVoVpA; iiii MgPf; ? Tb
[10] diac. CaMgPfTcA; *om.* Tb
[11] priora stat. CaPfTbTcA; propiora constituta Mg
[12] ab ux. abs. MgPfTbTcA; abs. ab ux. Ca
[13] vero CaMgPfTbA; autem Tc

106[1]

[Quod[2] clerici licenter[3] possint[4]uxores ducere et filios procreare][5]. Leo[6] Rustico Narbonensi, cap. vi[7]

Lex[8] continentie eadem est altaris ministris[9] que episcopis atque[10] presbiteris, qui cum essent laici, sive lectores licite et uxores ducere et filios procreare potuerunt, sed cum ad predictos pervenerunt gradus, cepit eis[11] non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale[12] coniugium, oportet eos dimittere uxores et quasi non habeant habere, quo[13] et[14] salva sit qualitas connubiorum et[15] cessent opera nuptiarum.

ID 6.68 with var. insc., Ars. 713 fo. 149v] D 31 c 10

---

[1] *om.* EaLc; 106-7 *reversed* Vo
[2] Quod BeCaMgTcVo; Qui Pf
[3] licenter BeCaMgPfVo; qui licent Tc
[4] -int CaMgPf; -unt BeTc
[5] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[6] papa *add.* Tc, *om.* CaMgPfTbVoA
[7] vi CaOaPfTb?TcA; vii Mg
[8] Rex Vo
[9] alt. min. *MgPfTbTcA; min. alt. Ca
[10] atque CaPfTbA; et Mg; *om.* Tc
[11] eis *MgPfTbTcA; eos Ca
[12] fiat sp. CaMgPfTbA; sp. fiat Tc
[13] quo *MgPfRaTbTc; que Ca; ?A
[14] et *PfA; ut CaMgRaTbTc
[15] et *MgTbTcA, *om.* CaPf

107[1]

[Quod clerici nec viduas nec repudiatas accipiant uxores, quia post tale matrimonium non possunt provehi[2] ad subdiaconatum][3]. Leo IX[4] contra epistolam Nicete[5] abbatis de monasterio Studii[6]

Seriatim et[7] aperte prosequamur[8] quod sancta Romana ecclesia[9] in gradibus clericorum agat[10]. Clericos enim[11], ostiarios, lectores, exorcistas, acolithos, si extra votum et habitum monachi[12] inveniantur, et continentiam profiteri nolunt, uxorem

---

[1] *om.* EaLc
[2] etiam *add.* Be
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[4] XI Vo; *om.* Vp
[5] -ete CaCbMgPfTbA; -eti Tc
[6] monasterio Studii (Studui Vo) BeCaMgOaTbVoA; monasterii studio PfTc; monasterio Vp
[7] Ser. et] Veritatem SeWc
[8] -amur BeCaMgRaTc; -imur PfTb; -emus Vo; -emur A
[9] etiam *add.* Mg, *om.* CaPfTbTcA
[10] agat TbA; agit BeMgPfRaTc; ag’ Ca
[11] enim BeCaMgPfTcVo; tamen Tb; tantum A
[12] -achi CaMgPfTc; -achorum Tb; ?? A

ducere virginem cum benedictione sacerdotali permittit. Non autem viduam aut[13] repudiatam, quia propter hoc[14] deinceps nec ad subdiaconatum provehi poterunt, nec laicus non[15] virginem sortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum[16]. Quod si quis ex prefatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere[17], non potest sine consensu uxoris sue, ut fiat de carnali deinceps coniugium spirituale, nemine eos cogente. Nec permittitur[18] postea uxor iungi eidem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere[19] in vita aut post mortem illius.

Ars 713 fo. 149v] D 32 c 14

---

[13] aut CaPfTbTcA; et Mg
[14] hoc CaMgPfTbA; *om.* Tc
[15] non BeCaMgTcA; nec Pf; nisi Tb
[16] potest ascendere *add. Brant*, *om.* BeCaMgOaPfTbTcVoA
[17] ad subd. asc. CaMgPfTbA; asc. ad subd. Tc
[18] Nec permittitur MgPfTbTcA; Neque permittatur Ca
[19] nubere CaPfTbTcA; permittitur Mg

108

[Quod clerici uxorati stipendia exterius[1] accipiant][2]. Beda in historia Anglorum libro I, cap. xxix[3]

Si qui sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possint[4], sortiri uxores debent[5], et stipendia sua exterius accipiant.

Ars. 713 fo. 149, ID 6.86a] D 32 c 3a

---

[1] ext. BeCaEaPf; *om.* LcMgTc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[3] xxix BeOaPfTbTcVoA; xxviii Ca; ? Mg
[4] -int BeCaMgPfA; -unt TbTc
[5] ux. deb. CaMgPfTcA; deb. ux. Tb

109[1]

[2]Canones apostolorum, cap. xxvii[3]

Innuptis[4] qui ad clerum provecti sunt precipimus ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresque[5] tantummodo.

Ars 713 fo. 149]

---

[1] *om.* EaLc
[2] Quod clerici uxores alterius secte non accipiant (*cf c. 110) add.* Be; De eodem *add.* Vo
[3] cap. xxvii BeCaOaTbTcVo(*adding* cviiii)A; cap. xxviii MgMqVp; xxvii Pf
[4] Innuptis MgMqRa[2]TcA; In nuptiis PfRaTb
[5] cantoresque BeCaMgTbVoA*Brant*; res cantoresque Pf; et cantores Tc; *om.* Mq

110[1]

[Quod clerici uxores alterius secte non accipiant][2]*.* [3]*Calcedonensi concilio*[4]*, cap. xiv*[5]

Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psalmistis uxores ducere, constituit sancta sinodus non licere cuiquam ex his accipere secte alterius uxorem.

Ars 713 fo. 149v] D 32 c 15

[1] *om.* EaLc
[2] *in mg.* CaMgPfTc, *in text* Vo; *om.* BeMqOaPtTbVp
[3] Ex *add.* MgPf, *om.* BeCaTbTcA
[4] Calc. concilio MqPfTc; Calcedonense concilium BeCaTbVo; conc. Calcedonensi Mg; Calcedon' conc' A
[5] xiv BeCaOaPfTbVoA; xxiiii Mg; xiii Tc; xv Vp

111[1]

[2]*Ex concilio Cartaginensi IIII, cap. xix*[3]

Lectores cum ad annos pubertatis veniunt[4], cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

Ars 713 fo. 149v] D 32 c 8

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Ex conc. Cart. IIII cap. xix Mg; Cart. conc. cap. iii BeTc; Conc. Cart. iii cap. CaVp; Conc. Cart. III cap. xx Mq; Concil. Cart. III, cap. ixx OaA; Ex eodem, cap. iii Pf; Conc. Cartag. cap. iii Tb; Ex conc. Cartaginense III cp. cxi Vo. *Neither insc. nor rubr.* Ea
[4] -iunt BeMgPfTbA; -iut Ca; -erint Tc

112[1]

Niceno concilio[2]*, cap. iii*[3]

Interdixit per omnia sancta sinodus, non episcopo, non presbitero, non diacono[4], non alicui omnino qui in clero est licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem aut sororem aut amitam, aut eas etiam idoneas[5] personas que fugiunt[6] suspiciones.

Ars 713 fo. 151, cf ID 6.186] D 32 c 16

[1] *om.* Lc
[2] Niceno concilio Tc; Concilium Nic. Ca; Nic. concilium BeEaMgOaTbVo; Ex Niceno concilio Pf; ?? A
[3] cap. iii *om.* Ea. Quas mulieres liceat tantum cum clericis habitare *add.* Vo
[4] non subdiacono *add.* Be[2]MgRaVp, *om.* *BeCaEaMqPfPtTbTcVoA
[5] eas etiam id. CaPfRaTb; eas tantum id. Be; etiam eas id. EaVoVp; tantum eas Mg; eas tantum Oa Ra[2]A; tamen eas etiam id. Tc

[6] fug- CaPfTbTcA; effug- *Mg

113[1]

[Ut episcopi, presbiteri[2] proprias non relinquant uxores sustentando sed cohabitando][3]. Canones apostolorum, cap. vi[4]

Episcopus aut presbiter propriam uxorem nequaquam[5] sub obtentu religionis[6] abiciat. Si vero reiecerit[7] excommunicetur.

Ars. 713 fo. 151]

[1] *om* Ea
[2] diac. et (*om.* Be) subdiac. *add.* BeCa, d. s. *add.* Mg, *om.* Pf
[3] *in mg.* BeCaMgPf (*cf* Ea *c 114), in text* Vo; *om.* MqOaPtTbTcVp
[4] vi BeCaMgOaTcVoVpA; v PfTb
[5] Ca *uncertain*
[6] non *add.* Ca, *om.* MgPfTbTcA
[7] reiecerit CaMgTbTcA; reicit Pf

114[1]

[2]Gregorius in dialogo, libro IV[3]

Presbiter quidam commissam sibi regebat ecclesiam cum magno timore Domini, qui ex tempore accepti ordinis, presbiteram suam ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius nunquam accedere sinebat, eamque sibimet[4] propinquare[5] nulla occasionem[6] permittens[7], ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat. Habent quippe sancti viri hoc proprium, nam[8] ut semper ab illicitis longe sint, a se plerumque etiam[9] licita abscidunt. Unde idem vir nequam[10] per eam incurreret culpam, sibi per eam etiam ministrare refutabat necessaria[11].

Ars 713 fo. 151] D 32 c 18 to familiaritatis abscidit

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] IV BeCaEaOaPfTbVo(*adding* cxiiii)VpA; III MgTc. Ut episcopi, presbiteri, diaconi, subdiaconi proprias non relinquant uxores sustendando sed cohabitando *add* Ea *(cf c 113)*
[4] sibimet CaPfTbTcA; sibi BeMg
[5] appropinquare, *after* occasione Be
[6] -ionem MgPfTcA; -ione BeCaTb
[7] *corr. fr.* nul. occ. perm. Tb
[8] nam CaMgPfTbA; *om.* Tc
[9] a se pler. et CaMgPfTcA; et. a se pler. Tb
[10] nequam CaMgPfTbA; ne Tc
[11] etiam ministrare ref. nec. CaEaOaPfTbVoVpA; etiam min. nec. refut. Be; ministrari etiam ref. nec. Mg; ref. ministrari etiam nec. Ra; ministrare ref. nec. Se; ministrari ref. etiam nec Tc

115[1]

[2]Ambrosius super epistolam[3] secundam[4] ad Corintios[5]

Omnes apostoli, Iohanne excepto[6] et Paulo, habuerunt[7] uxores[8].

Ars. 713 fo. 149v]

[9]Leo IX contra epistolam Nicete[10] abbatis de monasterio Studii[11]

Omnino[12] confitemur[13] non licere episcopo, presbitero, diacono, subdiacono propriam uxorem causa[14] religionis abicere a[15] cura sua, scilicet ut[16] ei victum et vestitum[17] largiatur, sed non ut cum illa ex more carnaliter iaceat[18]. Sic[19] et sanctos apostolos legimus egisse, beato Paulo dicente. Nunquid non[20] habemus[21] potestatem sororem mulierem circumducendi[22], sicut frater[23] Domini et Cephas. Vide insipiens quia[24] non dixit[25], Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem

---

[1] *Insc. and text in mg.* Wc. Pt *has insc. but not text*
[2] De eodem *add.* Vo
[3] *expunct.* Lc. iii *in mg*
[4] ep. sec. EgLmMgPfRaTc; sec. BdBeOaPkPtSe; sec. ep. Be^{2}CaCbLjMqObPt^{2}TbVo; Amb. secundam *only* A
[5] Amb. - Cor. *after* hab. ux. Lf, *om.* Qa. Ambrosius Leo Ea. cxv *add.* Vo
[6] Ioh. exc. CaEaEgMgPfPkTbTcA; exc. Ioh. BeLmOaObOfRa
[7] hab. CaEaLd^{2}MgPf(*with lacuna*)TbTc; hab. omnes LdPkSe; omnes hab. A
[8] *In Brant* Omnes - uxores *follows* Omnino - coniugium; *as here* AaAbBdBeCaCbDbEcEgFcLbLdLfLjLmKaMgMqOaObOdOeOfPfPkPwQaRaSdSeSgSkSlTbTcVm VoVpWaWb. EaLc *omit rest of c 115.*
Explicit iii, incipit iiii *add.* Lc
[9] De eodem *add.* Vo
[10] -ete BeCaCbEgLdLfLjLmMgObSeTbA; -eti Pf; -etii Tc
[11] monasterio (*corr. fr.* -erio Tb) Studii BeCaCbLdLfLjLmMgSeTbVo(*adding* cxii)VpA; de mon. St. *om.* ObEg; monasterii studio PfTc; Ambr' super sec. ep. Qa. Lf *has* Leo - Stud. *in mg., with* Ambros. - Corint. *(above) in text here*
[12] *corr. fr.* Omnes Ld
[13] conf- CaMgObPfTbTcA; prof- Lf
[14] *ss* Cb
[15] a BeCaCbFcLd^{2}LfLjMgObTbTc; *om.* LdLmPfVo
[16] non *add.* CbLj, *om.* BeCaLdMgObPfTbTcVoA
[17] vict. et vest. BeCaMgObPfTbTcA; vestium et vict. Lf
[18] iaceat BeCaCbFcLdLfLjLmMgObPfTbA; dormiat Tc
[19] *corr. fr.* sicut Ld
[20] non CaMgObPfTbTcA; *om.* Lm
[21] habemus CaCb(*obsc. corr.*)MgObPfTbTcA; habeo Lf
[22] -ducendi CaCbLdLfLjLmObPfTbA; -cidendi Tc
[23] frater CaCbLdLfLjLmObPfTbA; fratres Tc
[24] hoc *add. ss* Vo
[25] dixit BeCaCbLfLjLmTbTcVoA; dixi LdObPf. Numquid non - dixit *om.* Mg

amplectendi[26], sed circumducendi, scilicet ut mercede predicationis sustentaretur ab eis, nec tamen deinceps foret inter eos ulterius[27] carnale coniugium[28].

Ars 713 fo. 151] D 31 c 11

---

[26] -ectendi BeMgObPfTbTcVoA; -ectectendi Ca; -ectandi CbLd
[27] dein. foret inter eos ult. BeCaCbFcLfLjLmMgObPfPwTb[2]Vo; deinde foret inter eos Ld; inter eos foret dein. Tc; foret dein. inter eos A
[28] *corr. fr.* carn. off. ult. Tb

116

[Si quis[1] pro ordinibus aliquid dederit vel[2] acceperit vel[3] promiserit[4], ordinator et ordinatus[5] ab officio deponantur[6]][7]. Ex canone[8] apostolorum, cap. xxx[9]

Si[10] quis[11] episcopus[12] aut[13] presbiter aut abbas[14] per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur ipse et ordinator eius, et a communione sancta modis omnibus[15] abscidatur, et[16] sit anathema sicut Simon magus a Petro

ID 5.78]

---

[1] Si quis BeCaEaMgPf; Qui BeTc
[2] vel BeCaEaMgTc; *om.* Pf
[3] vel BeCaEaMgTc; *om.* Pf
[4] -erit BeCaEaPfTc; -it Mg
[5] ordinator et ordinatus BeCaMgPf; ordinatus et ordinator Tc
[6] ab off. deponantur BeMgPf; deponantur ab off. Ca; ab off. deponatur Tc
[7] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* EaVo; viii. De simoniace ordinatis et eorum ordinatoribus *in mg.* Bd; De simoniace ordinatis et ordinatoribus *in text and mg.* Db; *om.* LcMqOaPtTbVp
[8] canonice Vo
[9] xxx *BeCaMgObOdOeOfPfPtTc; lxxx, lib. iiii [*cf* Ld] Vo; *om.* Tb. Explicit liber tertius, incipit quartus Ld; i Pk; Ex can. ap. *only, before rubr.* Ea. vii *add. in mg.* Be[2]
[10] Pk *has an enlarged initial and a break here.*
[11] *ss* Be
[12] vel abbas *add.* Tc[2], *om.* *BeCaMgPfTbTc
[13] aut *BeCaPfTbTc; vel Mg
[14] abbas *BeCaMgPfTb; diac’ Tc
[15] mod. omn. *BeCaMgPfTb; omn. mod. Tc
[16] et *BeCaMgPfTc; *om.* Tb

117[1]

[2]Ex concilio Bracarensi IIII[3], cap. viii[4]

Quicumque[5] pro conferendo cuiquam sacerdotii gradu, aut munus quodcumque aut promissiones muneris[6] antequam ordinetur acceperit, vel etiam

---

[1] *om.* Ea
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Ex - IV MgPf; Bracarense concil’ IIII BeMg; Bracanensi concilio CaTcVp; Bracarense conc. OaVo; VII Bracarense concilio iiii capitulo Sl; ? Tb
[4] cxiiii *add.* Vo
[5] Unicumque Oa

postquam ordinatus fuerit, in aliquo se pro hoc ipso presumpserit munerari, sive ille qui dederit, sive qui acceperit, iuxta sententiam Chalcedonensis concilii, gradus sui periculum sustinebit.

ID 5.85]

---

[6] prom. mun *BeMgOaTbVo; mun. prom. PfTc

118[1]

[2]Ex concilio Calcedonensi[3], cap. ii[4]

Si quis episcoporum, accepta pecunia ordinationem fecerit, et sub pretium[5] deduxerit impretiabilem gratiam atque ordinaverit per pecunias episcopum[6] sive[7] coepiscopum[8] sive presbiterum sive diaconum aut quemcumque alium[9] qui connumeratur inter clericos, aut accepta pecunia ordinaverit euconomum[10], id est defensorem[11] sive paramonarium[12]. Quicumque ergo hoc[13] meditatus[14] fuerit, si convictus fuerit, ipse quidem subeat gradus sui periculum. Et qui sic[15] ordinatus fuerit[16], nullum habeat fructum ex huiuscemodi[17] mercimonio et creatione probrosa, sed sit alienus et[18] dignitatis et sollicitudinis eius in quam per[19] pecunias[20] intravit[21]. Sed et ille[22] qui tam turpibus et illicitis[23] intercessor apparuit[24], si quidem clericus

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] conc. Calc. BeCaMgOaTbTc*IDp*; Calc. conc. Pf*IDm*
[4] cxv *add.* Vo. Ex – ii] Item Ea
[5] -ium *EaTb; -io BeCaMgPfTc
[6] impretiabilem (-alem Tb)- episcopum *CaMgPfTbTcVo; impreciabiliter pecunia ordinationem fecerit *Brant*
[7] sive *CaMgPfTb; *om.* Tc
[8] sive coep- MgPfTbTcVo; sive corep- CaPf[2]Vo[2] ; *om.* Be
[9] alium *MgPfTbTc; *om.* Ca
[10] Euconomus qui res interiores domus Dei dispensat, paramonarius qui res exteriores tantum ad domum Dei pertinentes procurat. Vel sec. [?] alios paramonarius quasi parans monaterium. Iconomus vero portans imaginem Dei. Icon imago. *add. in mg.* Ra
[11] defensorem *BeCaMgPfTb; dispensatorem Tc
[12] param- *BeOaPfTbTc; pamon- Ca; paxam- Mg; Parim- Vo. id est defensorem *add.* Eg[2]Tc
[13] hoc *MgTbTc; hec BeCaOaPf
[14] *obsc. corrected* Pf
[15] sic *CaPfTbTc; *om.* Mg
[16] ipse quidem subeat – ordinatus fuerit *in mg.* Be[2]
[17] huiuscemodi CaMgPfTb; huiusmodi Tc
[18] et *CaMgTb; *om.* PfTc
[19] per *MgPfTbTc; *om.* Ca
[20] -ias *MgPf; -iam BeCaTbTc
[21] -avit *CaMgPfTc; -averit Tb
[22] in *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
[23] et ill. *ss* Ra[2]
[24] -uit *CaMgPfTc; -uerit Tb

fuerit, de proprio decidat gradu[25], si vero[26] laicus sive monachus[27] fuerit[28], anathema sit.

ID 5.118] C 1 q 1 c 8 is very remote

---

[25]dec. gradu BeCaMgObOdOeOfPfTbVmVo*IDcpBrant*; gradu deiciatur Tc; gradu decidat *IDm*
[26] vero *CaMgPfTc; *om.* Tb
[27] laicus sive mon. *CaPfTb; mon. vel laicus Tc
[28] de proprio - fuerit *add. ss* Oe

119[1]

[2]Omelia XIII[3]

Vendentes et ementes e[4] templo eliminat Christus, quia vel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum Dei emere nituntur, dampnat[5]. Item. In templo vendentes sunt qui hoc quod quibusdam iure competit, ad premium largiuntur. Iustitiam enim vendere est hanc pro premii acceptione servare. Ementes vero in templo sunt, qui dum hoc quod iustum est proximo persolvere nolunt, dumque rem iure debitam facere contempnunt, dato patronis pretio emunt peccatum.

ID 5.88] +C 1 q 3 c 10

---

[1] *om.* Lc
[2] Greg' in libro x omeliarum *add.* Ca (*cf c. 120 below*)
[3] Omelia XIII *BeCaMgMqOaPf; Omel. XIIII Gr' Pt; Omel. XIII Greg. pape Tb; Ex omelia XIII Greg. Tc; Quid sit columbas vendere Ea *(cf c 120)*; Omelia Greg' XXIIII Ra; De eodem. Urbanus Herimano episcopo Metensi. Qui sint vendentes et ementes cxviii Vo (*cf below 122*); Omel' Gg' XIII Vp
[4] e PfTb; ex BeCaMgTcVo; de MqRaVp
[5] dampnat *MgPf?TbTc; *corr. fr.* dampnatum *to* dampnati Ca

120[1]

[Quid sit[2] columbas vendere][3]. Gregorius in libro omeliarum XL, omelia iiii[4]

Columbas vendere est impositionem manus qua Spiritus sanctus datur non ad vite meritum, sed ad premium dare. [**121**]. Sed sunt nonnulli qui quidem[5] nummorum premia ex ordinatione non accipiunt, et tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur atque de largitate eadem laudis solummodo retributionem querunt. Hi[6]

---

[1] *om.* Lc
[2] sit CaMgPf; est OaTc
[3] Quid – vendere *in mg.* CaMgPfTc, *in text after insc.* OaVo(*adding* cxvii); Qui sint (*corr. fr.* sunt) vendentes et ementes *in mg.* Be; De eodem Vo *before* Greg.; *in mg. to previous cap.* Wc; *om.* EaPtTbVp
[4] in libro omel. xl (xi Mg) om. iiii BeEaMgMqPfVo; *om.* Ca; Gr' Omelia IIII Pt; ... xl omeliarum, omelia IIII Tb; omelia iiii Tc
[5] quidem *CaPfTbTc; quod Mg
[6] Hi *MgPfTbTc; *om.* Ca

nimirum quod gratis[7] acceptum est gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis nummum favoris expetunt. Unde bene cum[8] virum iustum describeret propheta, ait, Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus suas a munere[9], sed adiunxit ab omni, quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus[10] a manu, aliud munus[11] a lingua. Munus quippe ab obsequio est subiectio indebite impensa. Munus a manu pecunia, munus a lingua favor[12]. Qui ergo sacros ordines tribuit[13], tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

ID 5.86] C 1 q 1 c 114 from Sunt nonnulli

---

[7] gratis *MgPfTbTc; *om.* Ca
[8] bene cum *CaMgTbTc; cum bene Pf
[9] manus - munere *CaPfTbTc; a munere manus Mg
[10] munus *CaMgPfTb; *om.* Tc
[11] munus *CaMgPfTb; *om.* Tc
[12] est *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[13] ord. trib. *CaMgPfTb; trib. ord. Tc

122[1]

[Qui sunt[2] vendentes et ementes][3]. Urbanus Herimanno[4] Metensi episcopo

Vendentes vel[5] ementes honores ecclesiasticos, et sacerdotes[6], diaconos[7] ac[8] subdiaconos[9] coniugatos, quamdiu in suo errore permanserint nullam sui[10] ordinationis[11] potestatem in ecclesia habere permittas.

Ars. 713 fo. 149v]

---

[1] *om.* Lc
[2] sint Vo
[3] *in mg.* CaMgPfTc, *in text* EaVo(*adding* cxviii); *om.* Be(*cf c. 120)*MqOaPtTbVp
[4] et Herimantio Vp
[5] vel OaPfPtTbVoA; et BeCaMgMqPkRaTcVp
[6] et sacerdotes CaPfTbVoA; ac sacerdotes ac Mg; sacerdotium Tc
[7] -nos CaMgPfA; -nes Tb; diac’ Tc
[8] ac CaMgPfTbA; *om.* Tc
[9] -nos CaMgA; -nes Tb; subd’ PfTc
[10] sui MgTcA; sue BeCa?PfTbVp
[11] ordinationis BeCaPfTbVpA; ordinis MgMqRaTc

123[1]

Ex[2] *decretis Paschasii pape, cap. xviii*[3]

Si quis autem obiecerit non consecrationes emi, sed res ipsas que ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis ecclesia aut episcopus aut abbas aut tale aliquid[4] sine rebus corporalibus et exterioribus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum haberi[5] provenit, neutrum vendere non[6] derelinquit[7]. Quam tamen obiectionem sacer penitus canon[8] exterminat, cum procuratorem vel defensorem ecclesie, vel regule subiectum, adeo per pecunias ordinari prohibeat, ut mediatores quoque huius sceleris[9] anathematis mucrone incidat.

ID 2.84 med.] C 1 q 3 c 7 to invenditum derelinquit*, then distinct.*

---

[1] *om.* Lc
[2] Ex BeCaMgPfTb; In Tc
[3] cap. cxviiii Vo, *adding:* Contra eos qui dicunt non consecrationes (*corr. fr.* obsecrationes) emi sed res que ex consecratione proveniunt.
[4] aut tale aliquid MgOaPfTb; aut aliquid tale Be; aliquid tale Ca; aut talis aliquis Tc
[5] -eri CaMgPfTb; -ere Tc
[6] non *BeCaPfTb; *om.* MgTcVm
[7] derelinquit BeCaMgOaObOd[2]PfTbVmVo*IDmp*; relinquit Ea; derelinquntque Od; derelinquid OeOf; dereliquit Tc; derelinquat *IDc*
[8] pen. can. *CaPfTbTc; can. pen. Mg
[9] scel. *RaTb; *om.* CaMgMqPfTc

124[1]

[2]*Beda in libro omeliarum XX*[3]

Non solum venditores sunt[4] columbarum et domum[5] Dei faciunt domum[6] negotiationis qui sacros ordines largiendo[7] pretium pecunie vel laudis, vel etiam[8] honoris[9] inquirunt. Verum hi quoque qui gradum vel gratiam[10] in ecclesia spiritualem quam Domino largiente percepere[11] non simplici intentione sed cuiuslibet humane causa retributionis exercent contra illud[12] Petri apostoli: Qui loquitur quasi sermones

---

[1] *om.* Lc
[2] Item de symoniacis *add.* Vo
[3] in – XX *om.* Ea; Bede - XII Pt; XX *om.* Vo
[4] sunt *CaMgPfPwTb; sed etiam emptores Tc
[5] et domum *BeCaFcMgOaPwTb; et donum Pf; domum Tc
[6] domum *CaMgPfTc; *om.* Tb
[7] -iendo *CaPfTbTc; -iando Mg
[8] etiam *BeMgPfTb; *om.* CaTc
[9] honoris *BeCaFcPfPwTbTc*Brant*; honores Mg; vel etiam laudis *add.* Tc
[10] grad. vel grat. *CaMgPf; grat. vel grad. Tb; grad. et grat. Tc
[11] *corr. fr.* -cip- Tb
[12] agunt *add.* Tc, *om.* *CaFcMgPfPwTb

Dei, qui ministrat tanquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum[13]. Quicumque ergo tales sunt, si nolunt veniente Domino de ecclesia auferri, auferant ista de actibus suis, ne faciant domum Dei domum negotiationis.

ID 5.97] +C 1 q 3 c 11

---

[13] Iesum Christum *CaMgPfTb; Christum Iesum Tc

125[1]

[Quod simoniaci sine misericordia deponantur][2]*. Nicolaus iunior sinodo presidens in ecclesia Constantiana dixit*

Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam[3] esse decernimus[4], sed iuxta canonum sanctionem, et sanctorum patrum decreta, eos omnino dampnamus, ac deponendos eos apostolica auctoritate[5] sancimus[6]. [**126**] Item[7]. De cetero si quis[8] in posterum ab eo quem simoniacum esse non[9] dubitat, se consecrari permiserit, et consecrator et consecratus non disparem dampnationis sententiam subeant, sed et uterque depositus penitentiam agat, et privatus a propria dignitate persistat.

ID 5.79] +C 1 q 1 c 110, C 1 q 1 109

---

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)*Vo(*adding* cxxi); *om.* MqOaPtTbVp
[3] -dam *MgPfTbTc; -da Ca
[4] decernimus *BeEaPfRaTbVo; decrevimus CaMg?OaTc
[5] ap. auct. *CaMgPfTc; auct. ap. Tb
[6] sancimus *BeCaPf; sanctimus MgRaTb; sentimus Tc
[7] Item *CaCbMgPfTb; Iterum Tc
[8] si quis *MgPfTbTc; quicquid Ca
[9] esse non *CaMgPfTc; nemo esse Tb

127

[Determinatio sententie qui simoniaci sunt omnino[1] deponendi, qui misericorditer reconciliandi[2]][3]. In decretis Nicolai, , cap. ii[4]

Nicolaus episcopus episcopis omnibus[5]. Statuimus decretum de simoniaca tripertita heresi, id est de simoniacis simoniace[6] ordinatoribus vel[7] ordinatis, et de simoniacis simoniace[8] a non simoniacis, et[9] simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci [10] simoniace ordinati vel ordinatores[11], secundum ecclesiasticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniace a[12] non simoniacis ordinati similiter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non simoniace a simoniacis[13] misericorditer per manus impositionem pro tempore et necessitate concedimus permanere[14] in officio.

4L (Arundel 173 vers.) fo. 98v after 2.50] C 1 q 1 c 107, widely var.

---

[1] sunt omnino CaMgTc; omn. sint BePfVo
[2] revocandi Be
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* cxxii); Qui omnino sunt deponendi et qui misericorditer reconciliandi *in text and mg.* Db; *om.* MqOaPtTbVp
[4] ii CaMgPfRfTb; iii Tc. Be *has* In decretis Silvestri pape cp. vii, *subsequently partly erased (cf next cap.).*
[5] epp. omn. CaPfTb; omn. epp. BeMgTc
[6] simoniace CaMgPfTb; *om.* Tc
[7] vel CaMgPfTb; et Tc
[8] ordinatoribus – simoniace *in mg.* Vo[2]
[9] de *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
[10] -aci CaMgPfTb; -ace Tc
[11] ordinatores CaMgPfTb; ordinantes Tc
[12] *erasure follows* Ca
[13] ordinatis *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
[14] perman- BeCaPfMgVoVp; per munere *after* officio Oa; man- TbTc

128[1]

[Quod ordinati ab hereticis omnino non sint[2] ordinati][3]. In decretis Silvestri pape, cap. vii

Silvester papa in generali residens[4] sinodo dixit, Constituimus ut presbiterum Arianum resipiscentem nemo suscipiat, nisi episcopus eiusdem loci[5] eum

---

[1] *om.* EaLc
[2] sint PfMg; sunt BeCaTcVo
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* cxxiii); ix. Qui omnino sunt deponendi et qui misericorditer reconciliandi *in mg.* Bd; *om.* MqOaPtTbVp
[4] residens sin. CaMgPf; sin. residens Tb; respondens Tc
[5] eiusd. loci CaMgPfTc; loci illius Tb

reconciliaverit, et sacrosancto chrismate per episcopalis manus[6] impositionem sancti Spiritus gratia, que ab hereticis dari non potest, confirmaverit.

4L 2.131]

---

[6] manus CaMgPfTc; *om.* Tb

129[1]

[Quod ordinati ab hereticis debeant deponi[2], quia heretici gratiam quam amiserunt dare non potuerunt][3]. In decretis Innocentii[4], cap. ii

Innocentius papa Romanus Alexandro Antiocheno episcopo. Arianos[5] ceterosque huiusmodi pestis[6], quia eorum laicos conversos ad Dominum sub imagine penitentie ac sancti Spiritus[7] sanctificatione[8] per manus impositionem suscipimus, non videtur clericos eorum cum[9] sacerdotii ac ministerii cuiuspiam suscipi[10] debere dignitate[11]. Quoniam quibus solum baptisma ratum esse[12] permittimus, quod utique in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti perficitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo[13] baptismate, illisque ministeriis arbitramur, quoniam cum a catholica fide[14] eorum auctores discederent[15], perfectionem Spiritus quam[16] acceperant amiserunt, nec dare eius plenitudinem possunt, que maxime in[17] ordinationibus operatur, quam per impietatis sue[18] perfidiam potius quam per fidem dixerim[19] perdiderunt. Quomodo fieri[20] potest ut eorum profanos sacerdotes dignos Dei honoribus arbitremur, quorum laicos[21] imperfectos ut dixi ad sancti Spiritus percipiendam[22] gratiam, cum penitentie

---

[1] *om.* EaLc
[2] debeant deponi BeEaMgPfVo; deponi debeant Ca; deponi Tc
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, Ea*(in text before c. 130)* Vo; De professione hereticorum *n mg.* Vp; *om.* MqOaPtTb
[4] in dec. Inn. BeOaPfTcVo; Inn. in dec. CaMg; *om.* Pt; in dec. Inn. pape Tb
[5] presbiteros *add.* CaMg, pravos *add.* Tc, *om.* BeOaPfRaTbVo
[6] -tis MgPfTbTc; -tes Ca
[7] s. Sp. PfTc; Sp. s. CaMgTb
[8] sanctificatione BeOaPfTbVp*Brant*; significatione CaMg; santificationem Tc
[9] cum CaMgPfTb; non Tc
[10] -ipi CaMgPfTc; -ipere Tb
[11] -ate CaMgPfTc; -atem Tb
[12] esse BeMgTbTc; est CaPf
[13] illo BePfTbTc; eo CaMg
[14] cath. fide CaMgPfTb; fide cath. Tc
[15] *after corr.* Pf
[16] quam CaMgPfTb; quem Tc
[17] in CaMgTbTc; cum Pf
[18] penam *add.* Ca, *om.* MgPfTbTc
[19] dix- CaPfTbTc; dux- Mg
[20] Quomodo fieri CaMgPfTbTc; propter quod fieri non *Brant*
[21] laicos CaMgPfTc; *om.* Tb

imagine recipiamus[23]? Gravitas[24] itaque tua[25] ad notitiam coepiscoporum, vel per sinodum, si potest, vel per nostrarum recitationem litterarum faciat pervenire, ut hoc quod ipse tam necessario percunctatus es, et nos tam eliminate[26] respondimus communi omnium[27] consensu, studioque servetur.

4L 2.132] C 1 q 1 c 73 as here to fidem domini perdiderunt, *then very different*

---

[22] percipiendam CaMgPfTc; pertinendam Tb
[23] -iamus CaPfTbTc; -imus Mg
[24] Gravitas BeMgTbTc; Gratuitas Pf; Gravimus Ca
[25] hoc *add.* TbTc, *om.* BeCaMgPf*Brant*
[26] eliminate CaMgPfTb; elimate Tc
[27] omnium BeCaOaPfTb; vel coepiscoporum omnium MgVp; omnium coepiscoporum Tc

130[1]

Item de eadem re[2]*, cap. iii*[3]

Innocentius Rufo et Eusebio episcopis. Ordinati ab hereticis vulneratum per illam[4] manus impositionem caput habent. Ubi autem[5] vulnus infixum est, medicina est adhibenda[6] qua possit recipere sanitatem. Que sanitas post vulnus secuta sine cicatrice esse non poterit, atque ubi penitentie remedium necessarium est, certum est illic[7] ordinationis honorem[8] locum habere non posse. Nam si, ut legitur, Quod[9] tetigerit immundus immundum[10] erit, quomodo ei tribuetur[11] quod munditia ac[12] puritas consuevit accipere? Sed econtra asseritur eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, neque illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat quod ille[13] posset accipere. Aquiescimus, et verum est certe, quia quod non habuit[14] quis, dare non potuit. Dampnationem utique quam[15] habuit per pravam manus impositionem dedit, et qui particeps factus est dampnati[16] quomodo debeat honorem accipere, invenire non

---

[1] *om.* Lc
[2] Item de eadem re BeCaMgOaTbVo; Idem MqPf; *om.* Pt; Idem de eodem Tc; Ea *has here rubr. to c 129, but no insc.*
[3] cxxv *add.* Vo. cap. iii *om.* Pt
[4] illam BeEaPfTbVo; illorum CaMgTc
[5] autem MgPfTbTc; habent Ca
[6] est ad. BeCaPfTc; ad. est MgTb
[7] certum est illic MgRa[2]; illic BeCaOaRaTbVo*Brant*; *om.* Pf; illic certum est Tc
[8] -rem MgPfTbTc; -re Ca
[9] Quod CaMgPfTb; Qui Tc
[10] immundus immundum CaMgPfTb; immundum immundus Tc
[11] trib- BeMgTbTc; retrib- CaPf
[12] ac BePfTbTc; aut CaMg
[13] ille CaMgPfTb; ipse Tc
[14] habuit BePfTbTc; habuerit CaMg
[15] quam CaPfTbTc; *om.* Mg
[16] fac. est dam. CaMgPfTc; dam. fac. est Tb

possum[17]. Verum[18] dicitur, vera ac iusta legitimi sacerdotis benedictio[19] auferre omne vitium quod a vitioso fuerat iniectum. Et si ita est applicentur ad ordinationem[20] sacrilegi, adulteri atque[21] omnium criminum rei. Quia per benedictionem ordinationis crimina vel vitia putantur auferri, nullus sit[22] penitentie locus[23], quia id potest prestare ordinatio, quod longa satisfactio prestare consuevit[24]. Sed nostre lex est[25] ecclesie venientibus ab hereticis, qui tamen illic baptizati sunt[26], per manus impositionem laicam tantum[27] tribuere communionem, nec ex his[28] aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

4L 2.133, cf ID 6.59-60] +C 1 q 1 c 18 begins var.

---

[17] inv. non possum PfTbTc; non possum inv. CaMg
[18] Verum PfTbTc; Unum? Be; Unde Ca; Sed Mg
[19] vera ac iusta - benedictio BeCaEaMgPfTb; veram ac iustam - benedictionem Pf[2]Tc
[20] ordinationem CaPfTbTc; ordinem Mg
[21] atque CaMgPfTb; et Tc
[22] nullus sit CaMgPfTb; ita nullus
[23] sit *add.* Tc, *om.* CaMgPfTb
[24] prest. con. CaMgPfTb; con. prest. Tc
[25] est CaMgPfTc; *om.* Tb
[26] illic bapt. sunt CaMgPfTc; ibi baptizentur Tb
[27] tantum CaMgPfTb; *om.* Tc
[28] ex his CaMgPfTb; *om.* Tc

131[1]

[Quam[2] professionem debeant facere heretici clerici si ad ecclesiam reconciliandi venerint.][3] In decretis Leonis[4], cap. vi[5]

Leo urbis Rome episcopus Ianuario episcopo. Omnis cuiuslibet ordinis clericus qui catholicam deserens communionem heretice se pravitati miscuerit[6], si ad ecclesiam et[7] communionem catholicam reverti voluerit, prius errores suos et ipsos auctores[8] suos[9] dampnatos a se sine ambiguitate fateatur, et proprie manus scriptis protestationibus[10] plene et aperte loquatur, et sic in eo gradu quo erat, sine aliqua

---

[1] *om.* Lc
[2] Quam BeCaEaPfTc; Quod Mg
[3] *in mg.* BeCaEa(*no inscr.)*MgPfTc, *in text* Vo(*adding* cxxvi); De professione hereticorum *in text and marg*. Db; *om.* MqOaPtTbVp. viii *add in mg* Be[2]
[4] pape *add.* MqTbTc, *om.* BeCaMgPf
[5] vi BeCaPf?TbTcVo; vii MgVp; iii Oa. viii *add. in mg.* Be[2]
[6] misc- MgPfTbTc; inmisc- Ca
[7] ad *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
[8] auct- CaMgPfTc; act- Tb
[9] suos BeMgTbTc; *om.* CaPf
[10] -ationibus CaMgPfTb; -antibus Tc

promotione recipiatur. Qui tamen pro magno habeat beneficio, si adepta[11] sibi omni[12] spe promotionis, in eo quo invenitur ordine, stabilitate perpetua permaneat[13], si tamen iterata tinctione non fuerit maculatus[14]. Non levem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros ordines promovendos[15] iudicaverit. Quod si cum[16] grandi[17] examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet[18] licere suspectis. Igitur apostolica auctoritate precipimus ut circumspecte ab omnibus amodo impleantur, que ad totius ecclesie incolumitatem et laudabiliter suggesta sunt et salubriter ordinata.

4L 2.134]

---

[11] adepta BeMgPfTb; adempta ?Ca; adepti Tc
[12] omni CaMgPfTb; *om.* Tc
[13] perp. perm. CaMgPfTc; perm. perp. Tb
[14] non fuerit mac. CaPfTbTc; mac. non fuit Mg
[15] ord. prom. CaMgPfTb; prom. ord. Tc
[16] cum CaMgTbTc; eum Pf
[17] grandi MqPfTbVo; gravi BeCaEaRa; grandi et gravi MgTcVp
[18] debet CaMgPfTb; *om.* Tc

132[1]

[De illo qui de aliqua[2] heresi infamatur quod[3] in sacro conventu formulam istius libelli recitare[4] debet[5]][6]. Ex epistola[7] Cirilli ad Iohannem Antiochenum[8]

Ego ille[9] nomine hac[10] scriptura quam manu mea scripsi, profiteor sequens sanctum[11] iudicium patrum Nicene sinodi cccxviii, vel Chalcedonensis sinodi universale concilium, cuius definitionem sedes apostolica confirmavit, quod etiam beatissimi[12] pape Leonis[13] epistola ad sancte memorie Flavianum Constantinopolitane urbis episcopum[14] data predicatione lucidissime veritatis exposuit. Confiteor unum eumdemque Dominum nostrum Iesum Christum unigenitum Dei Patris, perfectum

---

[1] *om.* Lc
[2] De illo qui de aliqua BeCaEaMgVo; Qui de aliqua Pf; De illo qui de Tc
[3] quod BeCaEaMgTc; *om.* Pf
[4] -are BeMgPfTc; -ari Ea
[5] -et PfTc; -eat BeCaEaMgVo
[6] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* cxxvi); x. De professione hereticorum *in mg.* BdLj; *om.* EgMqOaPtTbVp
[7] Ex ep. *BeCaEgPfTbTc; Exempla Mg
[8] episcopo *add.* Tc, *om.* *BeCaEgMgPfPwTb; *no insc.* Ea
[9] ill’ MqOaPfPtWc; Iohannes BePw; ille CaMgTb; Cirillus DbEgFcRfTc; ille N. Cb; N. Ea; illis Vo
[10] ac Mg
[11] seq. sanct. CaMgPfTb; sanct. seq. Tc
[12] beatissimi *CaMgPfTb; beati Tc
[13] pape Leon. *MgPfTbTc; Leon. pape Ca
[14] confirmavit *add.* Tc, *om.* *CaDcMgPfTb

eumdem[15] in deitate, perfectum[16] eumdem[17] in humanitate[18], Deum verum et hominem verum, ipsum eumdem[19] ex anima rationali et carne, consubstantialem[20] Patri secundum deitatem[21], consubstantialem nobis eumdem secundum humanam rationem[22] in omnibus similem, absque peccato, ante secula quidem de Patre genitum secundum deitatem, in novissimis vero[23] diebus eumdem propter nos et propter nostram salutem de virgine Maria natum, que eumdem Deum peperit secundum humanitatem, unum eumdemque Christum Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfuse, inconvertibiliter, individue et[24] inseparabiliter cognitum[25], nequaquam naturarum differentia sublata, propter unionem, sed potius salva manente proprietate utriusque nature[26], in unam, non in duas concurrisse personas, sed unum eumdemque Filium unigenitum Deum verum Dominum[27] Iesum Christum, sicut olim prophete, de eo vel ipse nos[28] Christus per semetipsum Dominus[29] erudivit. Qui autem ita non sentiunt, cum Nestorio et Eutiche vel[30] eorum sectatoribus eterno anathemate dignos esse pronuntio.

ID 5.344]

---

[15] -dem *MgPfTb; -demque Ca
[16] *in mg.* Ra
[17] perf. eumd. BeCaFcObOdPf; eumd. perf. Eg; eumd. Mg; perf. eumdemque Tb
[18] eumdem in deitate - hum. CaEgFcMgObOdOeOfPfSgTbVm; *om.* Tc
[19] -dem MgPfTbTc; -demque *Ca
[20] consub- *BeCaTbTc; sub- MgPf
[21] deitatem BeDbPfTbTc; divinitatem CaMg
[22] humanam rationem *BeEaMgPfTb; humanam naturam Ca; humanitatem Tc
[23] vero *MgPfTb[2]Tc; nec Ca
[24] et *CaMgPfTb; *om.*Tc
[25] cognitum *CaMgPfTc; congenitum Tb
[26] -ure *CaMgPfTb; -uram Pf
[27] nostrum *add.* BeMgPfTc, *om.* *CaTb
[28] nos *CaMgPfTc; *om.* Tb
[29] Dominus *CaMgPfTb; *om.* Tc
[30] vel CaMgPfTb; et Tc

132bis[1]

[Quod consecrati ab excommunicatis deponantur][2]. Gregorius Maximo[3] presumptori Salone

Auditur inauditum nefas, quod post interdictionem quoque nostram, que sub excommunicatione quoque nostra[4] ordinantiumque te facta est, cesis presbiteris

---

[1] *om.* LcVp
[2] *in mg.* BeCaMgOaPfTc, Ea(*in text after* Greg. *only)*Vo(*adding* cxxviii); De lapsis in sacris ordinibus qui non debeant ministrare *in text and mg.* Db; *om.* MqOaPtTb
[3] Maximo *BeFcMgPfPwTbVo; Maxime Ca; Martino Tc; Marino Rf

diaconibus[5] manu militari ad medium diceris[6] deductus. Quam rem nos consecrationem dicere nullo modo[7] possumus, quia ab excommunicatis est[8] hominibus[9] consecrata[10].

ID 14.54; cf 5.134 med., var.]

---

[4] nostra CaPfTbTc; tua Mg
[5] -onibus BeCaOaPfTc; -onibus ceteroque clero Mg; -onis Tb
[6] diceris MgPfTbTc; dictis Ca
[7] dic. nullo modo CaMgPfTb; nullo modo dic. Tc
[8] est MgPfTbTc; cum Ca
[9] hom. CaMgPfTb; *om.* Tc
[10] consecrata BeCaPfTb; celebrata MgTc; est consecrata Vo

133[1]

[Quod clerici in sacris ordinibus constituti si in peccato carnis[2] fuerint, deponantur][3]. Gregorius Ianuario episcopo Caralitano[4]

Pervenit[5] etiam ad nos[6] quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post penitentiam, vel ante penitentiam[7] ad ministerii sui officium revocari. Quod omnino prohibemus, et in hac[8] sacratissimi canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccato[9] carnis fuerit, sacro ordine ita careat ut ad altaris ministerium ulterius non accedat.

4L 3.18a; Ars 713 fo. 150v; ID 6.78] D 50 c 9

---

[1] *om.* Lc
[2] lapsi *add.* BeTc, *om.* CaEaMgPf
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* EaVo(*adding* cxxviiii); xi. De lapsis in sacris ordinibus qui non debeant ministrare et qui misericorditer ad ministrandum possint accedere *in mg.* BdLj; De lapsis qui sunt deponendi, qui vero per misericordiam reconciliandi Of; *om.* MqOaPtTbVp
[4] Gregorius Ianuario episcopo Caralitano (Catal’ Mq) BeCaMgMqObOdOeOfTcVo; Greg., *before rubr.* Ea; Idem Ianuarii episcopi Caralitan’ Pf; Greg. Ian. Caral. ep. Tb; Ian. ep. Caral. Greg. A. ix *add. in mg.* Be[2]
[5] Prev- Vp
[6] et. ad nos *BeMgPfTcVo; ad nos et. Tb; ad nos ARa
[7] vel post pen. vel ante pen. *BeMgPfTbTc; vel post pen. Ca; vel post vel ante pen. A
[8] hac PfA; hac re CaMgVo; hoc Tb(*obsc. corr.*)Tc
[9] -ato *CaPfTbTc; -atis Mg

134

[1]Gregorius omnibus per regnum Italicum[2] et Teutonicorum[3]

Si qui sunt presbiteri vel diaconi vel subdiaconi[4] qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis[5] ex Dei parte[6] omnipotentis, et sancti Petri auctoritate ecclesie introitum usque dum peniteant et emendent. Si qui vero[7] in peccato suo[8] perseverare maluerint[9], nullus vestrum eorum audire presumat[10] officium, quia benedictio eorum vertitur[11] in maledictionem, et oratio[12] in peccatum, Domino testante[13] per prophetam, Maledicam, inquit, benedictionibus vestris. Qui vero huic saluberrimo precepto obedire noluerit[14] idolatrie peccatum incurrerunt[15], Samuele teste et beato Gregorio instruente[16], Peccatum ariolandi est, non obedire: et scelus idolatrie non acquiescere. Peccatum igitur paganitatis incurrit quisquis dum Christianum se asserit, sedi apostolice obedire contendit[17].

Ars. 713 fo. 150] +D 81 c 15

---

[1] De eodem *add. in mg.* CaLn[2]; Ut presbiteri, diaconi, subdiaconi fornicantes ecclesiam non intrent, et si ministrare presumpserint nullus eorum offitium eorum audiat *add.* Vo
[2] Italicum BeCaMgPfTbA; Italorum Ra; Italie Tc; Ytalicorum Vo; Italium Vp
[3] omn. – Teut. *om.* Ea
[4] vel sub. BeMgPfTbTcA; *om.* Ca
[5] *rep. and canc.* Tb
[6] Dei parte MgPfTbTcA; parte Dei Ca
[7] qui vero CaMgPfTcA; vero Ca; qui Tb
[8] peccato suo PfTbTcA; peccatis suis Mg
[9] maluerint BeCaMgPfA; voluerunt Tb; voluerint Tc
[10] eor. aud. pres. MgOaTbA; eor. pres. aud. BeCaPf; pres. aud. eor. Tc
[11] vert- OaPfTbTcA; convert- BeCaMg
[12] oratio CaMgPfTcA; omnino Tb
[13] test- CaPfTbTcA; attest- Mg
[14] -erit TbTcA; -erint BeCaMgPf
[15] incurrerunt BeCaMgPfA; incurrit Tb; incurrunt Tc
[16] et beato Greg. inst. BeCaMgPfA; et b. Greg. astruente Tb; *om.* Tc
[17] contendit MqTbA; contempnit BdBeCaEaMgPfTcVo

135[1]

[2]Decretum Nicolai iunioris[3]

Nullus missam audiat presbiteri, quem scit concubinam indubitanter[4] habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam[5] ipsa sancta sinodus hoc[6] capitulum sub

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod nullus audiat missam presbiteri quem scit concubinam habere *add. in mg.* CaLn[2]
[3] De eodem cxxxi *add.* Vo
[4] conc. ind. BeCaMgOaPfA; ind. conc. TbTc
[5] etiam CaMgPfTbA; hoc Tc
[6] hoc MgPfTbTcA; vel Ca

excommunicatione posuit dicens, Quicumque sacerdotum, diaconorum aut[7] subdiaconorum post constitutum beate memorie predecessoris nostri sanctissimi[8] Leonis pape de castitate clericorum concubinam palam duxerit[9], vel ductam non reliquerit[10], ex parte omnipotentis Dei[11], auctoritate beatorum apostolorum Petri et Pauli precipimus et omnino contradicimus, ut missam non cantet, neque[12] evangelium vel[13] epistolam legat ad missam, neque in presbiterio ad divina officia[14], qui prefate[15] constitutioni fuerint[16] inobedientes[17] maneat[18], neque partem ab ecclesia suscipiat[19], quousque a nobis sententia super[20] huiusmodi, Deo concedente, procedat.

Ars. 713 fo. 150] +D 32 c 5, D 32 c 6 to ab ecclesia suscipiat, *then distinct]*

---

[7] aut CaMgPfTbA; *om.* Tc
[8] *corr. fr.* -ime Mg
[9] dux- *MgPfTbTcA; dix- Ca
[10] reliq- MgPfTbTcA; derelinq- Ca
[11] omn. Dei CaMgPfTbA; Dei omn. Tc
[12] neque CaPfTbTcA; nec Mg
[13] vel CaMgPfTcA; neque Tb
[14] officia CaMgPfTb; maneat officia cum his Tc
[15] -ate BePfTbTcA; -ata Ca; -ati Mg
[16] -erint MgOaTbTcA; -erit BeCaPfVo
[17] inobedientes MgOaTbTc; inobediens BeCaEaPfVo; obediens A
[18] maneat BeCaEaPfVoA; maneant MgTb; *om.* Tc
[19] -iat BeCaPfTcA; -iant MgTb
[20] super MgPfTbTcA; *om.* Ca

136[1]

[2]*Nicolaus Carolo archiepiscopo*[3] *et eius suffraganeis*[4]

Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum[5], et criminis manifestus sive ostensus fuerit actus[6], sacerdotii non possunt habere honorem secundum canonice institutionis auctoritatem.

Ars. 713 fo. 150v] +D 50 c 33

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add. in mg.* CaLn[2]
[3] Car. archiepiscopo Be[2]MgPtTcVoVpA; Car’ Be; Car. archid’ CaOaPf; arch’o Car. Tb
[4] xcv.. *add.* Pt; De eodem cxxxi *add.* Vo
[5] cec. laq. CaMgPfTbA; laq. cec. Tc
[6] sive ostensus fuerit (fuit Ca) actus BeCaMgPfA; fuerit actus sive ostensus Tb; fuerit actus Tc

137[1]

[2]Innocentius Exuperio Tolosano[3] episcopo[4]

Proposuistis quid de his observari[5] debeat quos in diaconii ministerio an[6] in[7] officio presbiterii positos incontinentes esse aut fuisse generati filii prodiderunt. De his et divinarum legum est[8] disciplina et beate recordationis Siricii[9] episcopi monita evidentia[10] cummearunt[11], ut incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico[12] privarentur, nec admittantur[13] ad tale ministerium[14] quod sola continentia oportet impleri.

Ars. 713 fo. 150v] D 82 c 2a

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Tolosano BeCaOaPfA; Tolestano Mg; Toletano MqTbTcVp
[4] cxxxiii *add.* Vo
[5] observari CaMgPfTbA; obseri Tc
[6] an MqPfA; aut BeCaMgTc; vel Tb
[7] *ss* Tb
[8] est MgPfTbTcA; cum Ca
[9] Siricii MgPfTbTcA; Siriati Ca
[10] -tia MgPfTcA; -tius Tb
[11] cummearunt MgPfTcA; comearunt BeVo; commeantur (vel commemorant *ss*) Ca; commearunt Ra*Brant;* commemorant Tb; emanaverunt *Migne*
[12] hon. ecc. CaMgPfTcA; ecc. hon. Tb
[13] -antur CaMgPfTcA; -erentur Tb
[14] minist- MgPfTbTcA; mist- Ca

138[1]

[2]Alexander[3] II episcopis et regi Dalmatiarum[4]

Si quis amodo episcopus, presbiter, diaconus[5] feminam acceperit vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat usque[6] ad satisfactionem veniat, nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Ars. 713 fo. 150v] +D 81 c 16

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Alex. Be[2]CaMgTbTcA; A. Be; *om.* (??) Pf; Ambrosius Vo
[4] Dalmatiarum OaPfRaTbVo(*adding* cxxxiiii)A; Salmatiarum Be; Dalmatiorum CaMg; Dalmaticarum Tc
[5] diac. CaPfTcVpA; diac. vel subdiaconus Mg; *om.* Tb
[6] usque BeOaTbWcA; quousque CaPfTcVp; usque dum MgRa; quoadusque Vo

139[1]

[2]Idem clero Mediolani[3]

Si quis sacerdotum, vel diaconorum, vel subdiaconorum officium contumaciter deserens, feminam sibi potius eligit[4], sicut sponte ob fornicationem dimittit[5] officium, ita[6] ob prevaricationem dimittere cogatur et invitus beneficium.

Ars. 713 fo. 150v, has more] +D 81 c 17

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] -lani BeCaOaPfVo(*adding* cxxxviA; -lano MgTb; -lanensi Tc
[4] eligit BeMgPfTbVoA; degerit Ca; eligerit Tc
[5] -tit BeCaMgTbTc; -tunt Pf; ?? A
[6] Oa *runs on* beneficio ecclesiarum privatos *etc at end of c 140, omitting rest of c. 139, beginning of c 140*

140[1]

[2]Idem[3] populo Mediolano[4]

Eos[5] etiam qui ut fornicari liceat divinum officium dereliquunt, et a Deo recedentes diabolo et eius operibus[6] serviunt, sicut se iustissime officio[7] alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum privatos esse abiudicamus[8].

Ars. 713 fo. 150v] +D 81 c 18

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] Idem CaMgPfTb; Item Tc
[4] -lano CaMgPfTb; -lanensi Tc; -lani Vo(*adding* cxxxvi); *no break or insc.* A
[5] Eos CaMqRaTbA; Hos BdBeMgPfPkTcVoVpVqWc
[6] eius op. BeCaPfTbA; op. eius MgTc
[7] officio CaMgPfTbA; officii Tc
[8] abiud- BeCaMgPfTbA; audiamus Oa; iud- Tc

141[1]

[2]Martinus papa Amando[3]

Qui semel post suam ordinationem[4] in lapsu cecidit[5], deinceps iam[6] depositus erit, nullumque gradum sacerdotii[7] poterit adipisci.

Ars. 713 fo. 150v] D 50 c 2

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add*. Vo
[3] cxxxvii *add.* Vo
[4] ordionem Mg
[5] in lapsu cec. PfRa; in lapsu ceciderit BeEaMgVo; de lapsu cec. Ca; in lapsu decidit Oa; lapsus cecidit Tb; in lapsum ceciderit TcVp; in laps... cecidit A
[6] *ss* Be
[7] gr. sac. CaPfTbTcA; sac. gr. Mg

142[1]

[2]Gregorius Venantio episcopo Lunensi[3]

Statuimus diaconem et abbatem quem de portu Veneris indicas[4] cecidisse, ad sacrum ordinem non debere vel[5] posse aliquomodo reparari. Quem quidem sacro ordine[6] privatum[7] in penitentiam te deputare convenit. Cuius si postea actus[8] et[9] conversatio meruerit, priorem inter monachos, ubi tu tamen decreveris, standi locum obtineat. Subdiaconos[10] quoque quos similis culpa[11] constringit, ab officio suo irrevocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In portu[12] autem Veneris loco lapsi, diaconum[13] alium qui hoc officium implere[14] debeat ordinabis.

Ars. 713 fo. 150] cf D 50 c 10 med.

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] ep. Lunensi BeCaMgOaTcVo(*adding* cxxxv)A; ep. Luversi Pf; Lunensi ep. Tb
[4] -cas CaPfTbTcA; -cans Mg
[5] vel CaMgPfTbA; nec Tc
[6] ordine CaMgPfTbA; *om.* Tc
[7] puatum Ca
[8] auctus Ca
[9] et CaMgTbTcA; *om.* Pf
[10] -nos MgPfTbTc; -nes Ca; ?A
[11] culpa CaMgPfTcA; pena Tb
[12] portu CaMgPfTcA; porticu Tb
[13] -num CaMgPfTbA; -nem Tc
[14] impl- CaMgPfTbA; adimpl- Tc

143[1]

[Clericus adulterasse confessus au convictus in monasterium trudatur][2]. Sinodus Aurelianensis[3] tempore Childeberti regis[4], cap. vii[5]

Si quis clericus adulterasse aut confessus fuerit aut convictus[6], depositus ab officio suo[7] communione concessa[8] in monasterio toto vite sue tempore trudatur.

Ars. 713 fo. 150v, ID 8.285] +D 81 c 10

---

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* MgPfTc; De eodem Vo; *om.* BeCaEaMqOaPtTbVp
[3] Sin. Aurel. *BeEaPfTbA; VII sinodus Aurel' CaMg; Ex sinodo Aurelianensi Tc
[4] Child. reg. *CaTcA; Hildeberti reg. Be; Childiperti regis Mg; Hyldiperti Mq; reg. Child. Tb; ?? Pf; Gildeberti regis Vo
[5] cap. vii *BeMgTbTcVo(*adding* cxxxviiii)A; *om.* Ca; ??Pf; temp. – vii *om.* Ea
[6] fu. aut con. MgOaPfTbA; aut con. fu. *Ca
[7] suo *BeCaTc; *om.* MgPfTbA
[8] *corr. fr.* decessa Ca

144[1]

[2]Pelagius Constantino defensori[3]

Romanus ecclesie Teanensis clericus, pro crimine adulterii quod admisisse perhibetur, clericatus ordine deposito[4], in monasterio[5] hic in urbe Romana[6] ad agendam penitentiam ex nostra iussione retrusus est[7].

Ars. 713 fo. 150v] +D 81 c 11

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] cxxxx *add.* Vo
[4] -ito CaMgTbTcA; -itus Pf
[5] -erio CaMgPfTbA; -erium Tc
[6] est *add.* CaPfPtWc, est detrusus *add.* Be, est retrusus *add.* Tc, *om.* MgOaTcA*Brant*
[7] retrusus est MgOaRaTbVoA, etrusus est Mq; detrusus est *Brant, om.* BeCaFcPfPtPwRfTcWc

145[1]

[2]Gregorius Constantino Mediolanensium episcopo[3]

Si lapsis[4] ad suum ordinem revertendi licentia concedatur[5], vigor canonice procul dubio frangitur discipline, dum pro reversionis spe, prave actionis desideria quisque concipere non formidat[6]. Et post pauca[7]. Illud pre omnibus studete, ut lapsos in sacrum ordinem nullius vobis[8] supplicatio aliquomodo revocare suadeat, ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata[9] credatur esse vindicta.

ID 6.80 (Ars. 713 fo. 150r-v has to formidat *and ends variant)] D 50 c 1*

---

[1] *om.* Lc
[2] Lapsi ad suum ordinem non revertantur *add. in mg.* Tc; De eodem *add.* Vo
[3] Const. – episc.] papa Ea; cxli *add.* Vo
[4] -sis *BeMgPfTbTc; -sus Ca
[5] -atur *OaTb; -itur BeCaMgPfTcVo
[6] -idat *MgPfTbTc; -idet Ca
[7] Et post pauca *CaEaMgPfPwTb; *om.* Tc
[8] vobis *CaPfTbTc; nobis Mg
[9] dil- *CaPfTbTc; del- Mg

146[1]

In decretis Gregorii[2], cap. xcviii[3]

Gregorius[4] Sabiniano[5] Ladertino episcopo. Presbiterum de quo nos fraternitas tua latoris presentium legatione[6] consuluit, nulla ratione in sacro ordine post[7] lapsum

---

[1] *om.* EaLc
[2] Gregorii BeCaMgTbTc; Greg. de eodem Vo; eiusdem Pf. In – Geg. *om.* Pt
[3] xcviii BeCaOaPfRfTb; cxcviii Cb; xviii Mg; xxviii PtTc; cp. xcviii. cp. cxlii Vo
[4] episcopus *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
[5] Sabiniano CaCbMgPfTb; Sabino Tc

aut permanere aut revocari posse cognoscas. Circa quem[8] tamen mitius agendum est propter commissum facinus, quia[9] facili[10] dicitur professione confessus.

Coll. Sem. 3.124; AL 8.23] D 50 c 3

---

[6] legatione CaMgPfTb; relatione Tc
[7] post CaMgPfTb; *om.* Tc
[8] *ss* Mg[2]
[9] quia CaMgPfTc; *om.* Tb
[10] facili CaMgTbTc; fallaci *after corr.* Pf

147[1]

[2]*Beatus Gregorius*[3] *ad Secundinum*[4] *inclusum*[5]

Sanctitas tua hoc[6] a nobis requisivit ut tibi rescriberem[7] de sacerdotali officio post lapsum resurgendi[8], dum dicis de hoc canones diversos[9] te legisse, diversasque sententias alias resurgendi alias nequaquam. Nam nos generaliter a Nicena sinodo incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramur[10], que ipsam[11] sequentes in cunctis sententiis unanimes concordant. Nos ergo precedentes patres[12] sequimur, quia auctore Deo[13] a sacra doctrina illorum[14] non discordamus. A capite itaque[15] incipientes usque in quartum altaris ministrum[16] hanc formam servandam cognoscimus, ut quem[17] minorem maior precedit, sicut maior est[18] honore, ita sit in crimine. Et quem maior sequitur culpa, maior ei implicetur vindicta, et sic postea penitentia credatur esse[19] fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, et fructum eius non[20] colligere? Aut

---

[1] Lc *lacks all to* Quid est ergo gravius
[2] Et qui misericorditer ad ministrandum possint accedere *add. in text and mg.* Db; Lapsi post penitentiam ad ordinem redire possunt et honorem *add. in mg.* Tc
[3] Beatus Greg. BeCaCbMgOaTb; Beatus Greg. papa *only* Ea; Greg. PtTcVo; Idem Pf
[4] ad Secundinum BeMgOaPfTcVo*IDcpd*; ad Sedunium Ca; Secundino Pt; ad Secundinum servum Dei Tb*IDm*
[5] Beatus – inclusum BeCaMgPfTbTc; *om.* Lc. Qualiter lapsi reparandi sunt cxliii Vo
[6] hoc *BeCaMgTb; hec Pf; ??Tc
[7] rescr- *CaMgPfTb; scr- Tc; *om. Brant*
[8] scriberemus *Brant*; scriberem dum de tali officio post lapsum resurgendi scriberemus *add. Migne, om.* *CaEaMgPfTbTcVoVp
[9] de hoc can. div. *CaMgPfTb; div. de hoc can. Tc
[10] quat. ven. *CaMgPfTc; ven. quat. Tb
[11] ipsam *CaMgPfTb(*after corr.*); se Tc
[12] patres *CaMgPfTb; *om.* Tc
[13] Deo *CaMgPfTb; *om.* Tc
[14] illorum *CaPfTbTc; eorum Mg
[15] itaque *CaMgPfTc; igitur Tb
[16] ministrum *BeCaTbTc; ministerium MgPf
[17] quem *CaPfTbTc; quia Mg
[18] sicut maior est *CaMgPfTbTc; *om. Brant*
[19] pen. cred. esse *CaMgPfTc; cred. esse pen. Tb
[20] fruc. eius non *CaPfTbTc; non eius fruc. Mg

domum[21] construere et[22] non illic habitare? Post dignam enim satisfactionem credimus lapsum redire posse[23] ad honorem, propheta dicente, Nunquid qui cadit, non adiciet[24] ut resurgat? Et, Qui aversus[25] est, non revertetur? Quid est ergo[26] gravius, carnale delictum admittere sine quo pauci inveniuntur, aut Dei Filium negare? In quo peccato ipsum beatum principem apostolorum[27] Petrum, ad cuius[28] corpus nunc[29] indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem, penitentia secuta est, et post penitentiam indulgentia[30] data est, quia illum ab apostolatu non deiecit quem ante seipsum negaturum esse[31] predixit. Tibi hec, fili[32] carissime, dicta sufficiant[33], ut illum quem conspicis delicta fletu delere, non dubites in conspectu divinitatis misericordiam consequi, quia nullum peccantem reversum[34] despicit, qui peccatores sanguine suo[35] redimere venit.

4L 3.18 is widely variant; ID 6.85] D 50 c 16 to ipsum se negare predixit

[21] domum *BeCaMgTbTc; *om.* Pf
[22] *suppl.* Pf[2]
[23] red. posse CaMgPfTb; posse red. Tc
[24] -iet *CaPfTbTc; -iat Mg
[25] av- *CaMgTc; adv- PfTb
[26] ergo *CaMgPfTb; *om.* Tc
[27] beat. pr. ap. CaMgObOdOeOfPfTc; pr. ap. beatum Tb
[28] Petri *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc
[29] nunc *CaMgPfTb; non Tc
[30] penitentiam indulgentia BeCaMgTbTc; negationem penitentia Pf
[31] esse *RaTbTc; *om.* BeCaMgPf
[32] mi *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc
[33] dicta sufficiant *CaMgTbTc; *om.* Pf
[34] -sum *MgPfTbTc; -sus Ca
[35] suo BeMgTbTc; *om.* CaPf

148[1]

In decretis[2] Calixti pape[3], cap. ii[4]

Calixtus papa Romanus, dilectis episcopis per Galliam constitutis. Errant qui putant Domini sacerdotes[5], post lapsum, si condignam[6] egerint penitentiam Domino ministrare non posse, et suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, et suum sacerdotium condigne[7] custodierint. Et ipsi quidem qui hoc putant, non solum

[1] *om.* AaLc
[2] decretali Ea
[3] In – pape *om.* Pt
[4] cap. ii BeCaLdLfLmMgOaPfPtTb; cap. v AdCbLjRf; *om.* Ea; cap. vi TcVp; cp. v De eodem cxliiii Vo
[5] Dom. sac. CaEaMgPfTbTc; sac. Dom. Cb
[6] condignam BeCaCbEaLdLfLjPfTbVo; cum dignam Lm; dignam MgTc
[7] sac. cond. BePfTcVo; con. sac. Mg; sac. cum digne Oa; sac. digne Tb

errant[8], sed etiam traditas ecclesie claves despicere videntur, de quibus dictum est, Quecumque solveritis[9] in terra[10], erunt soluta et[11] in celo. Alioquin hec sententia aut Domini non[12] est, aut vera[13]. Nos vero[14] indubitanter tam Domini sacerdotes[15] quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus, testante Domino per prophetam, Nunquid qui cadit non adiciet[16] ut resurgat? Et, Qui aversus est, non revertetur? Et alibi, Nolo, inquit Dominus[17], mortem peccatoris[18], sed ut[19] convertatur et vivat, et propheta David penitentiam agens dixit, Redde mihi letitiam salutaris tui[20] et spiritu principali confirma me[21]. Ipse namque[22] post penitentiam et alios[23] docuit, et sacrificium Deo[24] obtulit, dans exemplum doctoribus sancte ecclesie, si[25] lapsi fuerint, et condignam Deo penitentiam gesserint[26], utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit, Doceam iniquos vias tuas[27]. Sacrificium[28] pro se[29] obtulit dum dicebat[30], Sacrificium Deo spiritus contribulatus[31]. Videns enim[32] propheta scelera sua mundata per penitentiam[33] non dubitavit predicando et Domino libando, curare aliena. Lacrimarum[34] effusio movet animi passionem, satisfactione[35] autem[36]

---

8 *corr. fr.* erant Lm
9 solveritis BeCaCbLdLfLjLmMgTbTc; solveris Pf
10 in terra MgPfTc; super terram BeCaLfTb
11 et BeCaCbLdLjLmMgPfTb; *om.* LfTc
12 Dom. non BeCaCbLdLfMgPfTb; non Dom. Lm; non Tc
13 est *add.* Mg, *om.* PfTbTc
14 vero CaCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Tc
15 -otes CaMfPfTbTc; -otis Cb
16 adiciet CaCbLdLfLjMgPfTb; adiciat Lm; *om.* Tc
17 Dominus CaDbEaMgTc; Deus Be; *om.* PfTb
18 mort. pecc. BeCaCbLdLfLjLmMgTbTc; pecc. mort. Pf
19 ut BeLd^{2}OaLfTbTc; ut magis CaMg; *om.* CbDbEaLdLfLmPf
20 sal. tui BeCaCbLdLjLmTbTc; sa’ Ea; s. t. LfTc; salutis tue Mg; sal. Pf
21 me CaCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Tc
22 et *add.* CaTc, *om.* BeDbMgPfTb
23 post pen. et alios CaCbLdLfLjLmMgPfTb; et alios post pen. Tc
24 Deo CaCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Tc
25 illi *add.* Lf, *om.* CaMgPfTbTc
26 gesserint BeCaCbLdLfLjLmMgPf; egerint TbTc
27 et impii ad te convertentur et *add.* CbLj*Brant*, *om.* TbTc
28 Deo *add*. CbLj, *om.* TbTc
29 pro se Tc; *om.* Tb
30 Doceam (Docebo Tb)- tuas. Sacrificium - dum dicebat (dum dixit Eg, quando dixit Tb) CbEgLjTb*Brant*; Sacrificium pro se – contribulatus. Sacrificium – pro se Mo. Doceam - tuas et Tc; Docebo iniquo v. a. s. t. et i. a. t. c. et sacrificium – dicebat Vo; *om.* AbAdBbBdBeCaDbEaEbEcFcGcLbLdLfLmMfMgMhMjMkMmMqOaObOdOeOfPdPfPkPtPwQaRa SdSeSgSlVpWaWbWcZa
31 Sacr. - contrib. *before* Sacrificium pro se MoTc
32 enim CaCbLfLjLmMgTbTc; *om.* BeEaFcLdPfPw
33 proph. scel. sua mun. per pen. BeCaCbEaLdLfLjLmPfTb; scel. sua proph. mun. per pen. Mg; proph. sua scel. per pen. mun. Tc
34 ergo *add.* CbLj, *om.* BeCaMgPfTbTc
35 *obsc. corr.* Lf

impleta avertitur[37] animus ab ira[38]. Superabundant[39] peccata, superabundet et misericordia. Quoniam[40] apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio. Mundatur ergo homo[41] a peccato, et resurgit gratia[42] Dei a lapsu, et in pristino manet officio, iuxta predictas auctoritates[43]. Videat ne amplius[44] peccet, ut sententia evangelii maneat in eo, que ait[45], Vade, et amplius noli peccare. Sententiam itaque, fratres, que misericordiam vetat, non solum tenere, sed et[46] audire refugite, quia potior est[47] misericordia omnibus holocaustomatibus et sacrificiis.

4L 3.16, cf ID 6.48] cf D 50 c 14b

---

[36] autem CaMgPfTbTc; aut Lm; *om.* Sl
[37] avertitur CaMgPfSlTbTc; avertit Lm
[38] Qui enim non ignoscit alteri, quomodo sibi ..... misereri? *add.* MoTc, *om.* AdBdBeCaCbEaFcLdLfLjLmMgMqOaPfPtPwRaSlTb; satisfactione impleta – ab ira *in mg.* Sl[2]
[39] enim *add.* Tc, *om.* CaCbLdLfLmMgPfTb
[40] Quoniam BeCaMgPfTbTc; Quia CbLj
[41] ergo homo CaMgPfTbTc; homo ergo Cb
[42] gratia CaMgPfTbTc; gloria Cb
[43] pred. auct. CaMgPfTbTc; auct. pred. Lf
[44] iam *add.* Cb, *om.* CaMgPfTbTc
[45] ait CaPfTbTc; dixit Mg
[46] et CaCbLjMgTb; etiam BeLdLfTc; *om.* LmPf
[47] est BeCaCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Tc

149[1]

[2]Ex epistola[3] Isidori ad Massanum[4] episcopum, cap. i[5]

Domino suo[6] meritisque beato fratri Massano episcopo, Isidorus episcopus. Quod in epistolis venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet[7] quod in canone Anciritano, capitulo xix legitur, post lapsum corporalem, restaurandum honoris gradum post penitentiam. Alibi vero legitur, post huiusmodi[8] delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum. Hec diversitas hoc modo[9] solvitur. Illos enim ad pristinos gradus canon redire[10] precepit, quos penitentie precesserit[11] satisfactio, vel

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add. in mg.* Ca[2]Ln[2]
[3] Ex ep. BeCaEaPfTb; Exempla Mg; Epistola Tc
[4] -san- CaPfTc; Damasonem *after corr.* Mg; Damasium Mq; -son- BeTb
[5] cap. i BeCaMgPfTb; *om.* Tc; De discretione lapsorum quomodo quidam reparandi sint, quidam vero non. cxlv *add.* Vo. ad M. – cap i *om.* Ea
[6] suo PfTbTc; sancto BeCaMgMqOa; *om.* Vo
[7] vid. CaMgTbTc; *om.* Pf
[8] huiusmodi BePfTbTc; huiuscemodi CaMg
[9] Hec div. hoc modo CaMgPfTc; Hoc modo hec div. Tb
[10] can. red. CaMgPfTb; red. can. Tc
[11] -serit MgPfTbTc; -sit Ca

condigna[12] peccatorum confessio. At contra hi[13] qui neque a[14] vitio corruptionis emendantur[15] atque[16] hoc[17] ipsum carnale delictum quod admittunt, etiam vendicare quadam superstitiosa temeritate nituntur, nec gradum[18] utique honoris nec[19] gratiam recipiunt communionis. Ergo ita est dirimenda[20] sententia ut necesse sit illos restaurari in loco honoris, qui per penitentiam reconciliationem merentur divine pietatis, hi non immerito consequentur adepte[21] dignitatis statum[22], qui per emendationem penitentie recepisse noscuntur remedium vite. Id autem ne forte magis sit ambiguum, divine auctoritatis sententia confirmetur. Ezechiel quidem[23] propheta sub tipo prevaricatricis Ierusalem ostendit post penitentie satisfactionem pristinum restaurari honorem. Confundere, inquit, O Iuda[24], et porta[25] ignominiam tuam[26]. Et post paululum, Et tu, inquit, et filie tue[27] revertimini ad antiquitatem vestram[28]. Quod dixit confundere[29], ostendit[30] post confessionem[31], id est peccati opus debere quemquam erubescere, et pro admissis[32] sceleribus verecundam[33] frontem, humoque[34] prostratam demergere, pro eo quod dignum confusionis[35] perpetravit[36] opus. Deinde precepit ut post ignominiam id est deiectionem[37] nominis sive dignitatis, revertatur ad antiquitatem[38]. Ergo dum quisque post opus confusionis sue confunditur, atque

---

[12] condig- CaMgPfTc; dig- Tb
[13] contra hi CaMgPfTc; hi contra Tb
[14] a MgPfTbTc; *om.* Ca
[15] corruptionis emendantur CaFcMgPfPwTb; corporis emundantur Tc
[16] atque BeCaMgPf; cui Tb; neque Tc
[17] hoc BePfTbTc; *om.* Ca; id Mg
[18] -dum CaPfTbTc; -du Mg
[19] nec CaMgPfTc; neque Tb
[20] est dir. BeMg[2]PfVo; est determinanda Ca(vel dirimenda *ss*)Mg; determinanda est Tb; dir. est Tc
[21] adepte CaPfTc; adempte BeMgTb
[22] hi non inmerito - statum *add. ss* Ca[2]
[23] quidem CaMgPfTb; *om.* Tc
[24] *lacuna follows in* Pf
[25] porta CaPfTbTc; portam Mg
[26] tuam CaMgPw[2]TbTc; *om.* Pf
[27] *ss* Be
[28] ad antiquitatem vestram CaMgPfPw; ad iniquitatem vestram Be; ad antiquitatem tuam Tb; ab iniquitate vestra Tc
[29] *corr. fr.* ostendere Ca[3]
[30] quod *add.* Mg, *om.* CaPfTbTc
[31] confessionem CaMgPfPwTbTc; confusionem Pf[2]
[32] adm- Ca[2]MgPfTc; am- CaTb
[33] -dam CaMgPfTb; -diam Tc
[34] humoque CaMgPfTc; humique Tb
[35] dig. con. MgPfTbTc; con. dig. Ca
[36] -avit BePfTc; -averit CaMgTb
[37] sui *add.* BeCaTc, *om.* MgPfTb
[38] antiquitatem CaMgPfTb; antiquam dignitatem Tc

ignominiam portans depositionem suam cum humilitate luget[39], revocari[40] secundum prophetam ad priorem poterit statum[41]. Item. Iohannes[42] evangelista Angelo Ephesi ecclesie inter cetera quedam[43] similia scribit, Memor esto[44] unde excideris[45], et age penitentiam et prima[46] opera fac. Alioquin veniam tibi et movebo candelabrum tuum de loco eius[47]. Ecce, in quantum valui, concilii Anciritani[48] antiquam plane et plenam auctoritate sententiam sacris testimoniis explanavi, ostendens eum posse restaurari in proprio[49] ordine, qui per penitentie satisfactionem novit propria delicta[50] deflere. Qui vero nec[51] luget que gessit, et lugenda sine ullo pudore religionis vel timore divini iudicii committit, eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari[52]. In fine autem epistole huius[53] hoc adiciendum putavi, ut quotiescumque in gestis conciliorum discors sententia[54] invenitur, illius concilii magis teneatur sententia, cuius antiquior aut[55] potior extat auctoritas.

4L 3.19] D 50 c 28

---

[39] cum hum. lug. CaMgPfTb; lug. cum hum. Tc
[40] revoc- MgPfTbTc; voc- Ca
[41] pot. stat. CaMgPfTb; stat. pot. Tc
[42] apostolus et *add.* Tb, *om.* CaMgPfTc
[43] quedam MgPfTbTc; quodam Ca
[44] esto CaMgTbTc; *om.* Pf
[45] excideris CaMgPfTb; cecideris Tc
[46] prima CaMgPfTb; priora Tc
[47] eius CaMgPfTb; suo Tc
[48] -ani CaMgTbTc; -ati Pf
[49] proprio BeMgPfTbTc; primo Ca; vel priori *add. ss* Mg
[50] *ss* Be
[51] nec MgPfTbTc; non Ca
[52] -ari CaMgTc; -are BePfTb
[53] ep. huius CaMgPfTc; huius ep. Tb
[54] sent. CaPfTbTc; causa (vel sent. *ss*) Mg
[55] aut CaPfTbTc; et Mg

150[1]

[2]*Ex concilio Cabillonensi, cap. xxv*[3]

Si quis presbiter ante[4] ordinationem peccaverit et post ordinationem peccata[5] confessus fuerit quod ante erraverit, non offerat sed tantum[6] pro religione nomen

---

[1] *om.* Lc
[2] Presbiter qui peccavit ante ordinationem, si confessus fuerit solo nomine sit presbiter *add. in mg.* Tc; *om.* CaMgMqPfTb
[3] cap. xxv *EaMgOaPfTbTcVo; cp. xiii? Be; cap. lxxv *before* Ex Ca; De his qui per ignorantiam ordinantur et postea deteguntur criminaliter peccasse. cxlvi *add.* Vo
[4] ante *MgPfTbTc; aut Ca
[5] pecc. *CaMgPfTc; *om.* Tb
[6] tantum CaPfTbTc; tamen Mg

presbiteri[7] portet. Si autem non ipse[8] confessus[9] sed ab alio publice convictus[10], nec hoc ipsum habeat, ut nomen presbiteri[11] portet. Similiter de diaconibus observandum est[12], ut si ipse confessus fuerit, ordinem subdiaconi[13] retineat[14].

ID 6.149] C 15 q 8 c 4

---

[7] -eri *CaMgPfTb; -erii Tc
[8] ipse *CaMgPfTb; *om.*Tc
[9] fuerit *add.* Tc, est *add.* Pf, *om.* *BeCaMgTb
[10] sit *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
[11] -eri *CaMgPfTb; -erii Tc
[12] de diac. obs. est *CaMgPfTc; obs. est de diac. Tb
[13] subdiaconi *EaCaMqPfVo; diaconi BeMgTc; subdiaconii Tb
[14] retineat *CaMgTbTc; obtineat Pf

151[1]

[2]Ex concilio Neocesariensi[3], cap. viii[4]

Presbiter si preoccupatus[5] corporali peccato[6] promoveatur, et[7] confessus fuerit de se quod ante ordinationem[8] deliquerit[9], oblatam non consecret, manens in reliquis officiis propter studium bonum. Quod si de se ipse[10] confessus non fuerit[11], et argui manifeste nequiverit, potestatis sue iudicio relinquatur.

ID 6.150]

---

[1] *om.* EaLc
[2] De clericis homicidis qui debeant minstrare, qui non add. *in mg.* Tc; De eodem *add.* Vo
[3] -esariensi *CaMgMhMjPf; ?? Tb; -anensi Tc
[4] viii CaMfMgMhMjMmTc; PfTb *unclear*
[5] fuerit *add.* Tc, *om.* *CaMfMgMhMjMkMkMoPfPtTb
[6] si *add.* Tc, *om.* *BeCaMfMgMhMjMkMmMoPfTb
[7] non *add.* Tc, *om.* *BeCaMgPfTb
[8] ordinationem *BeMfMoOaRaTbTcVo; ordinem CaMgMhMjMkMm; *om.* DbPfPt
[9] deliquerit BeMgPf[2]; deliquit Ra; delinquitur Mf; relinquitur Mj; reliquetur Mm[2]
[10] de se ipse BeCaMfMgMhMjMkMmMoObOd[2]OeOfPf*IDp*; ipse de se OaTc; ipse Od; de se Tb; de se ipso DbPtVo*IDm*
[11] fuerit *CaMfMgMhMjMkMmPfPtTb; fuit Tc

152[1]

Ex epistola Rabani archiepiscopi[2] ad Heribaldum[3]. Ex concilio Hilerdensi, cap. x[4]

De his vero visum est nobis scribendum qui sacros ordines habent et ante vel post ordinationem[5] contaminatos in capitalibus criminibus se esse profitentur. In

---

[1] *om.* Lc
[2] archiepiscopi *BeCaFcMgOaTbVp(*repeated*); episcopi Tc; *om.* Pw
[3] Ex - Her. *BeCaCbEaFcMgOaPwRfTbTcVp; *om.* Pf
[4] cap. x *BeCaCbFcMgPfRfVo; cap. xi Tc; *om.* Tb. Ex conc. – x *om.* Mq. Qua distantia sit inter eos qui publice lapsi sunt in crimine et eos qui occulte. cxviii *add.* Vo
[5] vel post ord. *CaMgPfTc; ord. vel post Tb

quibus, ut mihi videtur, hec distantia esse debet, ut hi[6] qui deprehensi vel capti fuerint[7] publice in periurio, furto, atque fornicatione, et ceteris huiusmodi criminibus, secundum sacrorum[8] canonum instituta a gradu proprio[9] deponantur, quia scandalum est populo Dei tales personas superpositas[10] habere, quas ultra modum vitiosas esse constat. Nempe inde detrahunt homines sacrificio Dei, sicut quondam filiis Heli peccantibus fecisse leguntur, et rebelles hinc[11] atque contrarii existentes eorum pravis exemplis quotidie peiores fiunt[12]. Qui autem de predictis peccatis abscondite a se admissis[13] per occultam confessionem coram oculis Dei, presente etiam sacerdote, qui eis indicturus est penitentiam, confitentur, et semetipsos[14] graviter deliquisse queruntur, si se per ieiunia et elemosinas, vigiliasque[15] et sacras orationes cum lacrimis purgare certaverint[16]. His etiam gradu servato, spes venie de misericordia Dei[17] promittenda[18] est.

ID 6.400] D 50 c 34

---

[6] *supersc.* Tc
[7] vel capti fu. *MgPfTbTc; fu. vel capti Ca
[8] sacrorum *MgPfTbTc; sacrum Ca
[9] grad. prop. *CaMgPfTc; prop. grad. Tb
[10] superpositas *CaMgPfTc; super se positas Tb
[11] hinc *BeMgTbTc; huic CaPf
[12] fiunt *CaMgPfTb; existunt Tc
[13] adm- *MgPfTbTc; comm- Ca
[14] semetipsos *CaMgPfTc; se ipsos Tb
[15] -que CaMgPfTb; *om.* Tc
[16] -int *CaMgTbTc; -unt Pf
[17] mis. Dei *CaMgPfTb; Dei mis. Tc
[18] prom- *CaMqTcVo; perm- BeMgPfRaTcWc

153

[1]*Iohannes VIII Cennemoco Venetiensi episcopo*[2]

Miror minus[3] doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpatratum homicidium posse in sacerdotio[4] ministrare[5], immo, quod est ineptius, nobis suadere velle ut ipsi tali presumptioni preberemus assensum[6]. Quis enim tam demens tamque

---

[1] xii. De clericis homicidis qui debent, qui non debent ministrare *in mg.* BdLj; Quod sacerdos post perpetratum homicidium in sacerdotio ministrare non debeat *add. in mg.* Ca[2]Ln[2]; Quod presbiter post perpetratum homicidium amplius non possit ministrare. cxlviiii *add.* Vo; De clericis homicidis qui debeant ministrare, qui non *add.* Vp
[2] x *in mg* Be[2]
[3] minus *CaPfTbTc; nimis Mg
[4] posse in sacerdotio *OaTc; in sacerdotio posse BeCaMgMqPw[2]Ra; in sacerdotio EaPfPwVo; in sacerdotium Tb
[5] ministrare *CaEaMgPfPwTb; permanere Tc
[6] assensum *CaMgPfTc; exemplum Tb

perversi sensus[7] tale quid estimaret[8], vel post[9] quantamcumque penitentiam concedendum, cum omni sit canonice discipline contrarium? Debet ergo sacerdotio privatus lacrimarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

ID 6.114, 10.51] D 50 c 4

---

[7] est *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[8] est- BePfTb; exist- CaMgTc
[9] post *CaMgPfTb; *om.* Tc

154

Urbanus II[1] Garnerio Mereburgensi[2] episcopo[3]

Clericum quo iaciente lapidem puer dicitur interemptus nos pro amore tuo in eodem ordine[4] permanere permittimus, ut tamen semper in penitentia et timore[5] permaneat.

Ars. 713 fo. 138v] D 50 c 37

---

[1] Urb. II CaMgPwTbVoA; Rab. II BeCbEaMqOaObPtRa; Rabanus FcOdPfTc; Urbanus Od[2]
[2] Mereburgensi BeCaEaMgOaOdPfPwTbA; Mersunensi Tc; Meburcensi Cb; Meburnensi Fc; Morenburgensi Pt; Mereburcensi Vo
[3] De his qui in ordine constituti homicidium non sponte commiserunt *add.* Vo
[4] eod ord. CaMgPfTcA; ord. eod. Tb
[5] pen. et tim. CaPfTbTcA; tim. et pen. Mg

155

[1]Stephanus V[2] Sichiperto[3] Corsice episcopo[4]

Quia te quasi obnoxium iudicas eo quod a Saracenis captus homines interficere[5] videris, bene facis. Sed quoniam non tua sponte[6] interfecisse cognosceris, inde canonice nullo modo[7] iudicaris.

Ars. 713 fo. 138v] D 50 c 38

---

[1] De eodem *add.* Vo
[2] Steph. – V] Ste<panus> Be; *om.* Pt
[3] Sichiperto BeMqOaTbVpA; Sigberto Mg; Sichiberto CaPfRaVo; Sichicperto Pt; Sigiberto Tc
[4] cl *add.* Vo. Steph. – ep.] Item Ea
[5] interficere CaMgPfTbA; interfecisse Tc
[6] tua sponte CaMgPfTbA; sponte tua Tc
[7] nullo modo *main text* BeCaMgOaTb, *after corr.* PfTc

156[1]

[2]Eliberitanum concilium, cap. xx[3]

Si quis clericorum[4] detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari[5] et abstinere.

ID 13.12] +D 47 c 5

---

[1] *156-7 as here* BbBdBeCaCbDbEaEgFcLcLdLfLjLmMfMgMhMjMkMmMqObOdOeOfPdPfPqPtPwQaRaSeSgVmVoVpVqWc*Brant*; *reversed* MoOaTbTc
[2] Quod usuras clerici non accipiant *in mg. here* Tc, *before c. 157* Pf; xiii. De usurariis *in mg.* BdLj; Quod clerici usuras accipere non debeant *in mg.* Ca[2]Ln[2]; De usurariis *in mg.* Cb[2]Db(*and in text*)Lj; De usura *in text* Ea
[3] Eliberitanum (Elibitanum Lf) concilium cap. xx (x CaPw) BdBeCaCbLdLfLjLmMqPwRaTb; Elibertano conc. cp. xx Db; *om.* Ea; Ex conc. El. cap. xx EgMg; Ex Elib. conc. cap. xx FcPf; Eliberitano concilio Qa; Ex Traconensi concilio cap. ii [*i.e. insc. to ID 13.13*] Tc; Eliberitano conc. cp. Ut clericus accipiens ab ordine deponatur. clii Vo, *cf c. 157.* xi *in mg.* Be[2]
[4] clericorum BeMgPfTbTc; clericus PtVo
[5] -ari BeMgPfPtTbTc; -are Ca

157

[1]Canones apostolorum, cap. xliiii[2]

Episcopus aut presbiter aut diaconus usuras a debitoribus exigens, aut certe dampnetur, aut desinat et[3] communione privetur.

ID 13.15] D 47 c 1, end var.

---

[1] *cf c. 156 for* Pf *rubr.* De eodem *add.* Vo
[2] Can. - xliiii BeCaCbLdLjLmMgOaObOdOeOfPfPwTb; Can. ap. EaMq; Can. - xxliii Lf; Ex Heliberitano concilio, cap. xx Tc; Can. – clxiii. cliii Vo
[3] et CaMgObPfTc; *om.* Tb

158

[1]Concilium III Cartaginense, cap. xvi[2]

Nullus clericorum[3] amplius recipiat[4] quam accommodaverit, si pecuniam, pecuniam, si speciem, speciem, eamdem quantam[5] dederit accipiat, et quicquid aliud tantum quantum dederit.

ID 13.9] C 14 q 4 c 6

---

[1] Quod clerici usuras accipere non debeant *add. in mg.* Ca[2]; Item de usuris *(no insc.)* Ea; De eodem *add.* Vo
[2] Concil’ III Cartaginense cap. xvi *BeCaOaTbVoVp (Tb *continues*, Ex eodem concilio cap. xvi) ; Concil’ IIII Cartaginense, cap. xvi CbMq; Ex conc. Cart. III cap. xvi Mg; Ex Cart. conc. cap. xvi Pf; Concil. II Cartag’, cap. v Tc. cliiii *add.* Vo
[3] clericorum *MgPfTbTc; *om.* Ca
[4] rec- *CaMgPfTb; acc- Tc
[5] quantam *BeCaEaMgOaTcVo; quam PfTb

159[1]

Terraconense concilium cap. iii[2]

Si quis clericus in necessitate solidum prestiterit, hoc[3] de vino vel de[4] frumento accipiat, quod mercandi causa tempore statuto[5] decretum fuerit venundari. Ceterum si speciem non habuerit necessariam, ipsum quod dedit sine ullo augmento recipiat.

ID 13.14] +C 14 q 4 c 5

---

[1] *om.* Lc
[2] Terraconense concilium cap. iii BeCaOaVo(*adding* clv)Vp; Item Ea; Ex conc. Terraconensi cap. iii Mg; Ex Terragonensi concilio, cap. iii pf; Tarraconense concilium cap. iii Tb; Ieronimus super Iezechielem, libro V Tc; Item iii *IDp*
[3] hoc *BeCaPfTb; hoc vel Mg; vel Tc
[4] de *BeMgPfTbTc; *om.* CaOa
[5] temp. stat. *CaMgPfTc; stat. temp. Tb

160[1]

[2]*Hieronimus super Ezechielem, libro VI*[3]

Putant quidam usuram tantum esse in pecunia, quod providens divina scriptura[4] omnis rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti. Item. Alii[5] pro pecunia fenerata solent munuscula[6] accipere diversi generis[7], et non intelligunt usuram appellari et superabundantiam quicquid illud est[8], si ab eo[9] quod dederint plus acceperint[10].

ID 13.18] C 14 q 3 c 2

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod non tantum de pecunia sit usura, sed de omni re *add.* Vo
[3] lib. VI *om.* Vo; super – VI *om.* Ea
[4] div. scr. *BeCaMgTbTcVp; scr. div. OaPf
[5] Alii *BeCaPfTbTc; Quidam EgMgVp
[6] inunusolam Ca
[7] acc. div. gen. *CaMgPfTb; div. gen. acc. Tc
[8] illud est *BePfTbTc; est illud CaMg
[9] *repeated* Mg
[10] *corr. fr.* accipiant Tb

161

Ex concilio Agatensi, cap. i[1]

Usura est ubi amplius requiritur quam datur[2]. Verbi gratia, si dederis solidos decem et amplius quesieris, vel dederis frumenti modium unum et super aliquid exegeris[3].

ID 6.200] +C 14 q 3 c 4

---

[1] Quid sit usura. clxvii *add.* Vo; Ex – cap i] Item Ea
[2] Usura – datur *as rubric* Wc
[3] et super – exegeris] amplius requisieris Ra; Ea *adds here* hoc turpe lucrum dicimus *from the end of c 162*

162[1]

[2]Ex decretis Iulii pape usuariis missis[3], cap. cxxxi[4]

Quicumque enim[5] tempore messis vel vindemie non necessitate sed propter cupiditatem comparat[6] annonam vel vinum[7], verbi gratia, de duobus denariis comparat[8] modium unum et servat usque dum venundetur[9] denariis quatuor aut sex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus[10].

ID 6.201] C 14 q 4 c 9

---

[1] *om.* Lc
[2] De eodem *add. in mg.* Ca[2]Mj
[3] us. (usurar- Wc) missis BeCaEaMgVoVpWc; usura.... *add.* Tb, de us. missis Cb(*after* cxxxi); usariis mensis Oa; us. messis Ra; *om.* EgMqPfPtQaTc
[4] cxxxi *BeCaEgPfPtTbTcVo; xli MgWc; *om.* EaQa. Quid sit turpe lucrum tempore messis vel vindemie, annona, vel viunum non necessitate comparare et servare donec plus venundatur. clviii *add.* Vo
[5] enim *BeEaMqPtTb, *om.* BdCaEgMfMgMoOaPfQaTcVq
[6] *suppl. ss* Mh
[7] ut carius vendat usura est *add.* Mg, *om.* *AdBdBeEaEgMfMjMkMoOaObOdOeOfPfPtQaSgTbTcVmVo*Brant.* non nec. set propter cupiditatem *after* vinum Pt
[8] annonam vel - comparat MgPfTbTc; *om.* Ca
[9] venundetur *CaMgPfTc; venditur Tb
[10] dicimus BeCaEgMgTbTc; dominis Oa; Pf *obscure*; hoc turpe luc. dic. *at end of c. 161* Ea

163[1]

Capitularum libro I, cap. lxxxii[2]

Si quilibet servus dominum fugiens, aut latitans, aut[3] adhibitis testibus pretio conductis aut[4] corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus ecclesiasticos pervenerit, decretum est ut deponatur, et dominus eius eum recipiat. Si vero avus vel

---

[1] *om.* Lc
[2] lxxxii BeCaEaMgTcVoA; lxx... Pf; lxxxiii Tb; lxxii Vp. xiiii. De servis per ignorantiam ordinatis qui debeant manere in ordine, qui non *in mg.* BdLj; De servis per ignorantiam ordinatis, qui debeant manere, et (*om.* Tc) qui non *add. in text* Db, *in mg.* Tc; De servis *add. in mg.* Db; Ut si quilibet servus ignorante domino suo ordinatus fuerit, ab ordine deiciatur. clviiii *add.* Vo. xii *add. in mg.* Be[2]
[3] aut BeCaMgTbTcA; vel Vo; *om.* Pf
[4] aut TcA; vel BeCaMgMqOaPfTbVo

pater, ab alia patria in aliam migrans[5] in eadem provincia filium genuerit, et ipse filius ibidem educatus, et[6] ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, et utrum servus sit ignoraverit, et postea veniens dominus eius legibus eum adquisierit, sancitum est[7] ut si dominus eius illi[8] libertatem dare voluerit[9], in gradu suo permaneat, si vero eum[10] catena[11] servitutis a castris dominicis abstrahere voluerit, gradum amittat[12].

ID 6.132 has more; Ars. 713 fo. 125 has a preceding sentence, missing here] +D 54 c 6 med., Palea, as ID 6.132

---

[5] in al mig. BeCaMgPfTc; <in al.> mig. A; mig. in al. Tb
[6] et CaMgPfTcA; *om.* Tb
[7] sanc. est MgTbTcA; statutum Ca
[8] eius illi TbTcA; ei BeCaMg
[9] sancitum - voluerit CaMgTbTcA; *om.* Pf
[10] cum *add.* Mg, *om.* CaPfTbTcA; cum (*with* eum *in mg.*) Ra
[11] -ena CaMgPfTbA; -is Tc
[12] gradum amittat] deponatur Ra; Ea *here adds the rubric to c. 164 as part of the text of c 163*

164[1]

[Si servus per ignorantiam ordinatus fuerit in presbiterum, in gradu permaneat[2] et peculium amittat, si ordinatus fuerit in diaconum aut vicarium prestet aut reddatur. In ceteris ordinibus vicarium non prestet sed deponatur et domino reddatur][3]. Gelasius[4] Martino[5] et Iusto episcopis

Actores[6] siquidem[7] illustris viri filii nostri Amandiani graviter conqueruntur, homines suo iuri[8] debitos[9], alios adhuc clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum non solum post modernum quod[10] tantorum collectione pontificum sub omnium saluberrime provisionis assensu constat esse perfectum[11], huiusmodi personas[12] suscipere non debere[13], verum etiam si qui forte in divine cultum[14] militie ante fuerint, ignorantia faciente, suscepti, eliminare[15] prorsus et exutos religioso privilegio ad

---

[1] *om.* Lc; Ea *lacks canon, but incorporates rubric as end of c. 163*
[2] in gradu perm.] maneat in gradu BeEaVo
[3] *in mg.* BeCaMgTc; *in text* EaVo(*adding* clx)Vp(*as separate canon*); *om.*MqOaPtPfTb
[4] papa *add.* BePfTbTc, *om.* *CaMgOa
[5] *corr. to* Martirio Vo[2]
[6] Act- BeMgOaPfTbTc; Auct- CaOf
[7] siquidem *CaMgTbTc; quidem Pf
[8] suo iuri *Tb; iuri suo BeCaMgOaOfPfTcVo
[9] deb- DbOaPfRaTcVo*IDpBrant*; ded- Be[2]CaMgMqObOdOfTbVm*IDm*
[10] quod *BeCaPfTbVo; tempus quemquam Mg; quidem Tc
[11] constat esse perfectum *CaPfTbTc; perspectum constat esse Mg
[12] *in mg.* Ra[2]
[13] sus. non deb. MgPfTb; accipere (suscipere *ss*) non deb. Ca; non deb. sus. Tc
[14] -tum *CaMgPfTb; -tu Tc
[15] -are *MgPfTbTc; -atos Ca

dominorum possessiones iusta debuerint admonitione compelli[16]. Et ideo, fratres charissimi, eos quos supradicti viri actores[17] in clericatus[18] officio monstraverint, adtineri discussos et obnoxios ac probatos[19], custodito legum tramite, sine intermissione restituite, ita ut si quis iam presbiter reperitur, in eodem gradu peculii sola amissione permaneat. Diaconus vero aut vicarium prestet, aut si non habuerit, ipse reddatur. Residua officia sciant neminem posse ab obnoxietate[20], si convincitur[21], vindicari, quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec privilegia ulla ratione turbentur.

ID 6.353, Ars. 713 fo.137v has more] D 54 c 9b

---

[16] debuerint admon. compelli *BeDbPfTbVo; admon. debuerint compelli Ca; admon. debere compellere Mg; debere admonitionem compelli Tc
[17] act- *DbMgPfTbTc; auct- Ca
[18] *corr. fr.* -tos Mg
[19] ac prob- *Pf; approb- BeCaMgTbTc; approbato Mq
[20] -ietate *BeCaDbPf[2]TbTc; -itate MgPf
[21] -itur *CaDbMgPfTc; -untur Tb

165[1]

[2]*Gelasius*[3] *Herculentio*[4], *Stephano et Iusto*[5]

Actores[6] illustris femine Placidie[7] petitorii oblatione[8] conquesti sunt Sabinum Marcellianensis[9] sive Cusilinatis[10] urbis antistitem, Antiochum servum iuris patrone[11] sue absentis domine, occasione captata, ad presbiterii honorem usque perductum[12], eiusque fratrem Leontium clericalis officii privilegio decorasse. Et ideo, fratres carissimi[13], inter[14] supradictos actores[15] et eos qui conditionis extreme repetuntur,

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add. in mg* Mj, *in text* Vo
[3] Gelasius *BeCaFcMfMgMhMjPtTbTc; Idem Pf; Gel. papa Pt
[4] Herculentio *PfVo; Exculentio BePwTbTc; Erculenio CaFc; Erculeio Db; Erculentino Mg; Herculenio Mq; Erculentios Oa; Eleulentio Vp
[5] Stephano et Iusto *MgPfTbTcVo; et Stephano et Iusto Be; et Iusto Stephano MhMkMq. clxi *add.* Vo
[6] Act- *BeMgPfPtTbTcVo; Auct- CaMhMjMkOf; Factores Pk; *corr. fr.* Maiores Oa
[7] -die CaMfMgMhMjMkObOdOeOfPf(*lacuna follows*)PtTcVm; -de BeTbVo*Brant*
[8] pet. obl. *om* Pt
[9] -sis *CaMfMhMjMkPfPtTbTc; -sem Mg
[10] Cusilinatis MgPfTb; Silmatis Ca; Cusumatis Ra; ...sinatis *ss* Ra[2]; Culisnitis Tc
[11] patrone *BeMgPfTc; viri matrone Mf; matrone Mj
[12] -ductum *CaMfMhMjMkPfPtTb; -duxisse MgTc
[13] mei *add.* Mf
[14] in Pt
[15] act- *BeMfMgPfTbTc; auct- CaMhMjMkPt

obiectam cognitionem[16] vobis nostra[17] auctoritate deputamus, ut[18], omni veritate discussa, si revera obiectam sibi maculam iuste[19] refragationis non potuerit ratione diluere[20], Leontium clericum, quem[21] gradus definitus legibus non defendit, ad sequendam cognationis sue necessitatem modis omnibus redibete[22]. Antiochum vero, quia per sacerdotium iam non potest[23] retolli, si in suam ecclesiam[24] in hoc in quo est honore desiderat collocare[25], non velut redditum sibi sed[26] habeat pro ministeriorum celebratione susceptum.

ID 6.354, Ars. 713 fo. 138 has more] D 54 c 10b

---

[16] obiectam cognitionem BeCaCbDbMfMgMhMjMoOaObOdOeOfPfPwVmVoVp*IDpBrant*; obiecta cognitione Tb; obiectam conditionem (id est cognitionem *superscr.* Tc) MkMmMqTc; obiectu cognitionem *Migne*
[17] nostra CaMfMgMhMjPfTc; vestra Tb
[18] *om.* Mj
[19] iuste BeCaCbFcMgOaPtPwTcVo; iustitie DbMkMqTb; ratione iuste Mf; iustitiam Mj; iustitia vel iuste Pf
[20] ratione diluere *BeFcPtPwRaTb; rationem diluere CbMqPf; ratione divellere CaMgTc; diluere MfMh; ratione dilui Oa
[21] quem *MfMgMjMkOaPfPtTbTc; quam Ca
[22] redibete *Mq[2]OaTb; exhibete BeCaMgPf[2]TcVo; exhibite MfMjPfPt; rehibite Mk; reddite MqRa
[23] iam non potest*BePfRaTb; non iam potest CaMfMgPtVo; non iam post Oa; non iam poterit Tc
[24] suam ecclesiam *MfMgMhMjMkPfPtTb; sua ecclesia BeCaTc
[25] -are *BeCaMfMgMjPfPtTc; -ari MkTb
[26] sed *CaMfMgMhMjMkPtTbTc; *lacuna* Pf

166

[Si servus scienter et non contradicente domino ordinatus fuerit[1], liber maneat. Si ignorante domino intra annum liceat probare et servum suum recipere, post annum minime liceat[2]. Quod si servus laicorum vitam assumpserit, deponatur et in servitio redigatur][3]. Novellarum constitutio V, cap. xxiii[4]

Si servus, sciente et non contradicente domino[5], in clero sortitus sit, ex hoc ipso liber et ingenuus fiat. Si enim[6] ignorante domino consecratio facta fuerit, liceat domino intra annum tantum conditionem probare et proprium servum recipere. Sin autem servus, sciente domino vel ignorante, secundum ea que diximus, ordinatus

---

[1] scienter et – ordinatus Tc] ord. fuerit sciente (-enter Ea) et non contrad. domino BeEaVo
[2] liceat BeCaEaTc; *om.* Mg
[3] *in mg.* BeCaFcMgTc, Ea *in text after insc,* Vo(*here, adding* clxii); *om.* MqOaPfPtTbVp; *for* Pk *see Conspectus*
[4] Nov. (*in black* Tb)const. V (et Fc) cap. xxiii BdBeCbEaFcOaPfPwTbVo; Nov. constitutiones cap. xxiii Ca; Nov. const. cap. xiii Mg; Constitutionum lib. II cap. xxiii Tc; cap. xxiii *only* QaA. xiii *add. in mg.* Be[2]
[5] et non cont. dom. CaMgPfTcA; dom. et non cont. Tb
[6] enim CaMgPfPwTbA; autem Tc

fuerit, ex ipso honore clericatus libertatem meretur, et si postea ministerium ecclesiasticum reliquerit, et ad laicorum vitam transierit, in[7] servitio tradatur[8].

Ars. 713 fo. 138] +D 54 c 20 begins so, but ends widely var.

---

[7] in BeMgPfTbA; in in Ca; *om.* Tc
[8] tradatur Mg(vel reddatur *ss*)MqOaPfTbVoA; reddatur BeCa(vel redigatur *ss*)RaTcVp; reddetur EaPt; tradetur Lc

167[1]

[Que[2] penitentia sit danda episcopis, presbiteris, diaconibus[3] venationi studentibus][4].

Ex concilio Meldensi, cap. viii[5]

Episcopum, presbiterum aut diaconum[6] canes ad venandum aut accipitres aut huiusmodi res habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sepius detectus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus a communione suspendatur[7], presbiter duobus mensibus, diaconus[8] uno[9], ab omni officio et[10] communione suspendatur[11].

ID 6.288, cf 5.366, 13.30] +D 34 c 2, Palea

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod Vo
[3] de *add.* Vo
[4] *in mg.* BeCaMgPf, *in text* EaMfVo(*adding* clxiii); (xv. Bd) De clericis ebriosis, scurrilatoribus *in mg.* BdLj, *in text and mg.* Db; Episcopis – studentibus Mj *in* text; om. MkMqOaPtTbTcVp; De canibus non habendis *in mg.* Ra[2]
[5] Ex – viii *om.* EaMj. xiii *in mg.* Be[2]
[6] -num *EaPtTbTc; -nem CaCbMfMgMjMkPf
[7] suspendatur *BeCbOaTc*Brant*; privetur BeCaEaMfMgMhMjMkMqPfPtRaTbVoWc
[8] vero *add.* Mj
[9] et *add.* Cb, et si non resipuerit *add.* Tc, mense *add.* Tb, *om.* *BeCaEaFcMfMgMjMkPfPtPw
[10] et *BePfTbTcVo; et a CaMgRa; a Ea; *om.* MfMhMkPt.
[11] suspendatur *BeCaEaFcMfMgMhMjMkMqOaPfPtRaVoWc; privetur MoTbTc

168[1]

Ex eodem concilio, cap. xviii[2]

Quicumque ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant, sed professionis sue vocabulum religiosis moribus et religioso habitu prebeant[3]. Quod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores, et

---

[1] *om.* Lc
[2] eodem – xviii] Concil. Meldensi Ea. Ut clerici qui arma miltaria sumpserint proprii gradua amissione multentur clxiiii *add.* Vo
[3] preb- CaMgPfTc; hab- Tb

ecclesiastice sanctitatis[4] profanatores proprii gradus amissione multentur[5], quia non possunt simul Deo[6] et seculo militare.

ID 6.286] +C 23 q 8 c 6

---

[4] eccl. sanct. *CaMgPfTc; ecclesie sancte Tb
[5] am. mult. *CaMgPfTb; mult. am. Tc
[6] sim. Deo *BeOaPfTbTc; Deo sim. CaMg

169[1]

[Quod clerici qui consulunt[2] sacrilegos, magos, aruspices deponantur][3]. Ex Toletano concilio IV[4], cap. xxx[5]

Si quis episcopus aut[6] presbiter aut diaconus vel[7] quilibet ex ordine clericorum aruspices aut[8] ariolos, aut certe augures vel sortilegos vel eos[9] qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum[10] similia exercentes consuluisse[11] fuerit deprehensus, ab honore dignitatis sue depositus[12] monasterii curam excipiat[13], ibique perpetue penitentie[14] deditus scelus admissi sacrilegii solvat.[15]

ID 11.5, cf 8.64] C 26 q 5 c 5

---

[1] *om.* Lc
[2] -lunt BeCaMfPfTc; -ltant Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* EaMf; Qualiter episcopus, presbiter vel quilibet clericus tractandus sit qui fuerit deprehensus consuluisse augures vel sortilegos vel magos vel eorum similia exercentes lxv Vo; *om.* MkMqOaTbVp
[4] Ex Tol. conc. IV PfTc; Toletanum conc. Be; Toletanum concilium IV CaMfMkMqTb; Ex conc. Tol. IV Mg; Toletano concilio IV MhMo*ID*; Toletanum concilium IV Oa; Toletano concilio III Pt; Toletano concilio Vo; Ex eodem concilio Vp
[5] xviii Vp. *no insc.* Ea
[6] aut *BeCaMfOaPtTbTc; vel Mg; *om.* Pf
[7] *corr. fr.* aut Ca
[8] aut *CaPfTbTc; et Mg
[9] *om.* Mf
[10] eorum *CaMfMgPfPtTb; *om.* Tc
[11] -lu- *supersc.* Pf
[12] depositus MoTc*IDm*; depulsos Ca[3]; depulsus BeMgOd[2]*Brant*; multatus Oa; exutus Tb; deiectus Vo; depressus *IDp*; suspensus *Migne*; *om.* CaDbEaMfMKMmMqObOdOeOfPfPtRaVmWc
[13] accipiat Mf
[14] perpetue pen. *CaEaMgMhMkOaPfTb; pen. perp. Pt; pen. Tc
[15] Ra[2] *in mg.:* Auruspices, horarum inspectores. Ariolos propter aras idolorum; augures qui volatus avium intendunt et voces; sortilogos qui sub nomine ficte religionis per quosdam sanctorum <quas> sortes vocant divinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt. Magi qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur, vel ..... Vel magi dicunt interpretes stellarum quomodo se habeant cum quisque nascitur. *(cf below 8.66)*

170

[Quod clericus aleator aut ebriosus deponatur][1]. Canones apostolorum, cap. xlii[2]

Episcopus[3], presbiter, aut diaconus alee atque[4] ebrietati deserviens, aut desinat aut certe deponatur. Cap. xliii[5]. Subdiaconus aut lector aut cantor similia faciens aut desinat aut communione privetur, similiter et laicus[6].

ID 13.73] D 35 c 1

---

[1] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea(*after insc.*)Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[2] cap. xlii *om.* Ea
[3] aut *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
[4] atque *CaMgPf; vel Be; aut TbTc
[5] cap. xliii BeCaMgTc; Idem cap. xlii Pf; xliii Pk; Ibidem cap. xliiii Pt; Sermo Aug' in letaniis secundis (*cf c. 171*) Tb; De eodem cp. xliii. clxvii Vo; Ysidorus Ethimologiarum Wc
[6] sim. et laic. *supersc.* Tc; et laicus similiter Vo. Wc *has a tie-mark here, and at head of fo. 61:* Ab hac arte fraus et mendacium atque periurium nunquam abest. Postremo et odium et dampna rerum. Unde et aliquando propter hec scelera interdicta legibus fuit.

171

[1]Sermo Augustini in letaniis II [2]

Luxuriosum[3] et saluti anime contrarium tabule ludum velut seminarium peccatorum non solum his diebus, sed etiam omni[4] tempore fuge[5].

---

[1] De eodem *add.* Vo
[2] Sermo Aug. in let. II BeCaEaFcMgOaSeTbVo(*adding* clxviii); Sermo – II. Quod clerici – deponantur (*cf 172)* Lc; Sermo Aug' lect. ii Mq(*mg.*);Ex sermone Aug. in let. II Pf; Sermo Augustini super let. II Rf; Ex concil' Cart' cap. xlx (*cf c. 172*) Tb; Aug' in sermone de Tc
[3] Luxuriosum BdCaCbEcEgMgOaObOfPdPwQaRaTcWa; Furiosum AaBbBeDbEaGcKaLbLcMfMhMjMkMmMoMqPfRfSdSgTbVmVqVtWbWcZa; Luxuriosum vel furiosum Eb; Curiosum FcOePkPtSeVo; vel furiosum *add. ss* Mg[2]; Euriosum Oa; < >uxiosum Od; Iuriosum Sl; *obsc. corr.* Ab
[4] etiam omni BeCaFcMgPfPtPwTb; omni etiam Tc
[5] fuge BbMfMgMjPf[2]QaSl; fugite BeMkMmMqOaRaTbTc; fugiet EaFcPdPtPwVoWc; fugens Lc; fugere Mh; *om.* Ca

172[1]

[Quod clerici[2] scurriles et[3] ioculatores deponantur][4]. Ex concilio Carthaginensi, cap. lx[5]

Clericos scurriles, et verbis turpibus ioculatores[6] ab officio detrahendos.

---

[1] *om.* Lc, *but cf rubric to 171.*
[2] -ici BeMgPf[2]Tc; -icos Ca; -ice Pf
[3] aut Be
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* LcVo(*adding* clxviiii); *om.* MgOaPtTbVp
[5] Ex conc. Cart. cap. lx BeCaMgOaOePfVo; *om.* Ea; Ex concil' Cart. i Mq; Ex - xix ObOd; Ex - lvix Of; Ex eodem conc. cap. xlx Tb; Ex conc. Cart. cap. x Tc; Ex – ix Vp; Ex eodem cap. lx *IDp*; Ex Cartag. cap. lx *IDm*
[6] censemus *add.* Tc, censens *add.* Lc; *om.* *BeCaMgPfPwTbVo

ID 6.263] +D 46 c 6 var.

173[1]

[2]Ex eodem, cap. lvi[3]

Clericus qui adulationibus et proditionibus vacare deprehenditur, degradetur ab[4] officio[5].

ID 6.267] D 46 c 3

---

[1] *om.* Lc
[2] De clericis proditoribus *add.* Vo
[3] cap. lvi PfPt*IDm*; concil' cap. lvi BeDbMgMqOaTbVo(*adding* clxx)*IDp*; concilio CaTc; Ex concilio Cartaginensi Ea; concil' cap. vi Vp
[4] ab BeMgPfTbTc; *om.* Ca; de Ea
[5] suo *add.* Tc, *om.* *BeCaEaMgPfTb

174[1]

[Hic incipit de monachis[2] quod subiecti debeant esse episcopo][3]. Ex concilio Calcedonensi, cap. iii[4]

Qui vere et pure solitariam eligunt vitam[5], digni sunt convenienti honore. Quia tamen sunt quidam monachi habitantes indifferenter per civitates, nec non et[6] per monasteria, seipsos presumptione propria[7] commendantes, placuit neminem aut edificare, aut constituere monasteria, aut oratorii domum[8], sine conscientia ipsius civitatis episcopi. Eos vero qui per singulas civitates seu[9] possessiones in monasteriis[10] sunt, subiectos esse debere episcopo[11], et quieti operam dare, atque[12] observare ieiunia et orationes[13] in locis in[14] quibus semel Deo se[15] devoverunt[16],

---

[1] *om.* Lc
[2] de mon. *ss* Vo[2]
[3] Hic (*om.* Mg) incipit - episcopo (-pis Lf) CaEaLd*(mg.)*LfLmMgObOdOe(*mg.*)PdPwSlVcVo; xvi. De monachis *in mg.* BdLj; Hic – quod deb. sub. esse episcopo Be; De monachis quod subiecti debeant esse episcopis CbLj, *adding in mg.* De monachis (et religiosis Cb) CbLj; Hic incipit de monachis *in text and marg.* Db; Quod monachi ...iecti esse deb.... aut exc....Pt; Hic incipit debeant episcopo (*sic*) Tc; De monachis DbTbMkMqVp(*mg.*), *om.* MfMjMmOaPfPkRaWc
[4]Ex - iii *BeCbFcLdLfLjMgOaPfVo(*adding* clxxi)Vp; Ex - iiii Ca; Ex conc. Calc. Ea; Ex eodem capitulo lvi Mo; Ex - xxx Tb; Ex eodem cap. libro VI Tc; *om.* LmPw. xiiii *in mg.* Be[2]
[5] el. vit. *CaMgPfTbTc; vit. el. Lm
[6] et *BeCaMgPfTbTc[2]; *om.* LmTc
[7] pres. prop. *CaCbLdLfLjLmMgPfTb; prop. pres. Tc
[8] or. dom. *CaMgPfTbTc; dom. or. Lm
[9] per *add.* CaLfMgMqTc, *om.* *BeCbLdLjLmPfTb
[10] in monasteriis *LdPf[2] ; monasterii BeCaCbEaLfLjMgPfRaTbTcVo; monasteriis LmMq; monasterium Oa
[11] esse deb. ep. *EaMgOaPfTcVo; debere esse ep. BeCa; esse deb. *(obsc. corr.)* Christo Lf; esse ep. deb. Tb
[12] atque *CaCbLdLfLjLmMgPfTb; ac Tc
[13] iei. et or. *CaMgPfTbTc; or. et iei. Lf

permanentes, et neque communicare[17] ecclesiasticis neque seculares aliquas attrectare[18] actiones, relinquentes propria monasteria, nisi forte iubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis episcopo, et neminem servorum suscipi in monasterium[19] ut sit cum eis monachus, nisi cum domini propria[20] conscientia. Pretereuntem vero hec decrevimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur. Convenit vero[21] civitatis episcopo curam sollicitudinemque necessariam[22] monasteriis exhibere.

ID 7.1] C 16 q 1 c 12, a short passage of which was a later addn

---

[14] locis in *CaMgPfTbTc; *om.* Ld
[15] semel Deo se *CaCbLdLjLmMgPfTb; se Deo semel Be; Deo semel se Lf; semel se Deo Tc
[16] de- *ss* Mg
[17] decimis et huiusmodi *interlined* Ld[2]
[18] -ectare *CaLmMgPfTbTc; -actare CbLf
[19] -erium *CaCbLdLfLjLmMgPfTb; -erio Tc
[20] -ria CaMgPfTbTc; -rii CbLj
[21] vero *BeCaPfTc; enim CbLj; ergo MgTb
[22] nec. *CaMgPfTbTc; <nec.> in Ld

175

[Quod episcopi, presbiteri locum tenent[1] apostolorum, monachi vero locum[2] heremitarum][3]. Hieronimus in epistola ad Paulinum presbiterum[4]

Si cupis esse quod diceris monachus, id est solus, quid facis in urbibus[5]? Que utique non sunt solorum[6] habitacula[7], sed multorum. [8]Habet unumquodque propositum principes suos. Et ut ad nostra[9] veniamus, episcopi, presbiteri habeant ad exemplum apostolos et apostolicos viros quorum honorem possidentes habere nitantur et meritum. Nos autem[10] habeamus propositi nostri principes Paulos et Antonios, Iulianos, Hilarios, Macharios. Habeto simplicitatem columbe, ne[11] cuiquam machineris dolos, et serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris[12] insidiis. Non multum distat in[13] vitio vel decipere posse vel decipi. Christianum quem senseris tibi

---

[1] teneant Be
[2] *om.* Be
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea(*after* Ieron')Vo(*adding* clxxii) ; *om.* MqOaPtTbVp
[4] in ep. – presb. *om.* Ea, presb. *corr. fr.* episcopum Mq
[5] qui solus es *add.* Tb, *om.**CaDbMgPfTc
[6] sunt sol. *OaPfTbTc; sol. sunt CaMg
[7] -ula *MgPfTbTc; -ulum Ca
[8] Item *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[9] vestra *Tc; nostra CaMgPfTb
[10] autem *CaMgPfTb; vero Tc
[11] ne CaEaMgPfTc*IDp*; nec Tb*IDm*
[12] *corr. fr.* -aris Tb
[13] in *CaMgPfTc; *obsc.* Tb

aut semper aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemosina que indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto quam monachum[14]. Preter victum et vestitum[15] et manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem[16] canes comedant.[17]

ID 7.2] C 16 q 1 c 5, of which the end was a later revision

---

[14] monachum *CaMgPfTb[1]c; clericum Tb
[15] vestitum *CaMgPfTc; vestimentum Tb
[16] panem *BePfTbVo; panes CaMgTc
[17] Ea *here adds* Idem. Monachus non doctoris – prestoletur adventum *from beginning of c 176*

176[1]

Idem in epistola ad Riparium[2] et Desiderium presbiteros[3]

Monachus non doctoris habet sed plangentis officium[4], qui vel se vel[5] mundum lugeat, et Domini pavidus prestoletur adventum, qui sciens imbecillitatem suam et vas fragile quod portat, timet[6] offendere ne impingat[7] et[8] corruat atque[9] frangatur. Unde et mulierum maximeque[10] adolescentularum vitat[11] aspectum[12], et in tantum castigator sui est[13], ut etiam que tuta sunt pertimescat[14]. Cur, inquis[15], pergis[16] ad[17] heremum? videlicet ut te non audiam, non videam[18], ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar. Ne me capiat oculus meretricis, nec forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis, Hoc non est pugnare, sed fugere. Sta in acie,

---

[1] *om.* Lc*; For* Ea, *which omits most of this canon, see end of c 175.*
[2] Riparium *CaDbMgPfTb; Ripacium Tc
[3] presbiteros PfTbTc*IDmBrant*; presbiteros (-erum Od) unde supra BeCaDbMgOaOdOeOfVmVo(*adding* clxxiii)*IDcp*; presbiterum Mq; unde supra Ob; presb. episcopos unde supra Vp
[4] hab. sed pl. off. *CaMgPfTb; sed pl. hab. off. Tc
[5] vel se vel *MgPfTbTc; se hec Ca
[6] -et *BeOaPfTbTc; -eat CaMg
[7] impingat *CaMgTbTc; inpinguat Oa; impinguatur Pf
[8] et *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] atque *CaPfTbTc; et Mg
[10] maximeque *CaMgPfTb; et maxime Tc
[11] -at *BeOaPf; -et CaMgTbTc
[12] *corr. fr.* eff- Tb
[13] est *BePfTb; sit CaMgTc
[14] ut etiam - pert. *CaMgOaTbTc; *om.* Pf
[15] -uis *BeCaMgPf; -uit TbTc
[16] *after corr.* Pf
[17] ad *TbTc; in BeCaMgPf
[18] non aud. non vid. *MgPfTbTc; non vid. non aud. Ca

adversariis armatus obsiste, ut postquam[19] viceris coroneris. Fateor imbecillitatem meam. Nolo spe pugnare victorie, ne perdam aliquando[20] victoriam.

ID 7.3] C 16 q 1 c 4 to prest. adventum *only*

---

[19] posquam Tb
[20] perdam aliquando *CaMgPfTb; quando Tc

177[1]

Idem in epistola ad Rusticum monachum[2]

Mihi oppidum carcer, et solitudo paradisus est. Quid desideramus urbium frequentiam, qui de[3] singularitate censemur? Moises, ut preesset populo Iudeorum, quadraginta annis eruditur[4] in eremo. Pastor ovium hominum factus est pastor[5]. Apostoli de piscatione lacus Genezareth ad piscationem hominum transierunt. Tunc habebant patrem, rete, naviculam, secuti[6] Dominum, protinus omnia reliquerunt, portantes quotidie crucem[7] suam, et ne[8] virgam quidem in manu habentes.

ID 7.4a]

---

[1] *om.* Ea
[2] Unde supra lxxiiii *add.* Vo
[3] hac *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[4] -itur *CaMgPfTbTc; -itus est Pf[2]
[5] factus est pastor *CaMgPfTb; pastor factus est Tc
[6] sunt *add.* BePfTbTc, *om.* *CaMg
[7] domini *add. and canc.* Ca
[8] ne *BePfTbTc; nec Ca; *om.* Mg

178[1]

[Quod monachi[2] *debeant vivere de labore manuum]*[3]*. Idem*[4] *in eadem epistola*[5]

Facito[6] aliquid operis, ut semper te diabolus[7] inveniat[8] occupatum. Si apostoli habentes potestatem de evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, et aliis tribuebant refrigeria, quorum pro[9] spiritualibus debebant metere carnalia, cur tu in usus tuos successura[10] non prepares[11]? In desideriis est omnis otiosus.

---

[1] *om.* Lc
[2] semper *add.* Be
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* EaVo(*adding* clxxv); *om.* MqOaPtTbVp
[4] Idem *CaTc; Item BeMgOaPfTbVo
[5] Idem – ep.] Ieronimus *before rubr.* Ea; Item in ep. in eadem Vp
[6] Facto Pk
[7] te diab. *BeCaMg; te Pf; diab. te Tb; diab. Tc
[8] te *add.* Tc, *om.* CaMgPfTb
[9] quorum pro *CaMgPfTb; pro quorum Tc
[10] *corr. fr.* -uras Ca; vel necessaria *add. in mg.* Ra[2]
[11] -es *CaMgPfTb[2]; -as TbTc

Egiptiorum monasteria hunc morem tenent[12], ut nullum absque opere ac labore[13] suscipiant. Non tam propter victus necessaria quam propter anime salutem, ne vagentur perniciosis cogitationibus[14], et instar fornicantis Ierusalem[15] omni transeunti[16] divaricent pedes suos.

ID 7.5, extracts only] De cons. D 5 c 33 med.

---

[12] -ent *CaMgPfTc; -ebant Tb
[13] op. ac lab. *CaMgPfTb; lab. ac op. Tc
[14] suis *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc
[15] cum *add.* CaMgTcVp, *om.* *BeOaPfTb
[16] -unti *BePfTbVo; -unte CaMgTcVp; -unt Oa

179[1]

[2]Augustinus in epistola ad Eudoxium[3]

Vos[4] autem fratres exhortamur in Domino ut propositum vestrum custodiatis, et usque ad finem perseveretis, ac si qua[5] opera vestra mater ecclesia desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis, sed miti corde obtemperetis Deo cum mansuetudine, portantes eum qui vos regit, quia dirigit[6] mites in iudicio[7] docebit mansuetos[8] vias suas. Nec vestrum otium necessitatibus preponatis ecclesie[9], cui parturienti si nulli boni ministrare vellent[10], quomodo nasceremini non inveniretis.

ID 7.8b] +C 16 q 1 c 30

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem *add.* Vo
[3] clxxvi *add.* Vo
[4] Nos Eg
[5] qua *CaMgPfTb; quando Tc
[6] -git *CaMgPfTb; -get Tc
[7] mites in iudicio *CaMgPfTb; in iudicio mites Tc
[8] mansuetos *BeCaOaPf; mites MgTbTc
[9] nec. prep. eccl. BeCaMgPf; nec. eccl. prep. *Oa; prep. nec. eccl. TbVo; eccl. prep. nec. Tc
[10] min. vellent *MgPfTbTc; ministrares (*obsc. corr.*) velint Ca

180[1]

[Quod monachi debeant[2] provehi ad dignitatem clericatus[3]][4]. Augustinus[5] in epistola ad Aurelium[6]

Ex[7] his qui in monasterio permanent, non tamen nisi[8] probatiores atque meliores in clerum assumere solemus. Nisi forte sicut vulgares dicunt, Malus coraula, bonus simphoniacus est, ita idem ipsi vulgares de nobis[9] iocabuntur dicentes, Malus monachus, bonus clericus est. Nimis dolendum[10], si ad tam[11] ruinosam superbiam monachos[12] subrigimus[13], et tam gravi contumelia clericos dignos putamus, in quorum numero sumus, cum etiam aliquando bonus monachus vix[14] bonum clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia et tamen desit instructio necessaria aut persone[15] regularis integritas.[16]

ID 7.7 med.] +C 16 q 1 c 36 med.

---

[1] *om.* Lc
[2] *ss* Vo[2]
[3] prov. ad dig. cl. MgTc; ad cl. dig. prov. Be; ad dig. cl. prov. CaEaPfVo
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* EaVo(*adding* clxxvii); *om.* MqOaPtTbVp
[5] Aug' BeCaMgOaTcVo; Idem PfTb; Eurilianum Vp
[6] in ep. – Aur. *om.* Ea
[7] Ex CaMgPfTbTc; De Rf
[8] nisi *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] nobis *CaPfTb; vobis MgTc
[10] -dum *BeOaPfVo; -dus est Ca; -dum est MgTbTc
[11] tam *CaMgPfTb; *om.* Tc
[12] *corr. fr.* man- Tb
[13] erigimus, *with* vel subrigimus *in mg.* Ra
[14] bon. mon. vix *CaMgPfTc; vix bon. mon. Tb
[15] persone *CaMgOaTbTc; *om.* Pf
[16] aut pers. reg. integ. *om.* Ra

181[1]

[Quomodo debeat fieri abbatis electio][2]. Ex decretis[3] Gregorii pape[4]

Defuncto vero abbate cuiusque congregationis, non extraneus nisi de eadem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit, et qui electus fuerit[5] sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur[6]. Quod si aptam inter se personam invenire nequeunt, solerter sibi de aliis monasteriis similiter eligant

---

[1] *om.* LcVp
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxviii); *om.* OaPtTb
[3] Ex decretis PfVo; Decreta Be; Decretum CaMgRaTc; Decr' OaTb
[4] Greg. pape CaMgTbTc; pape Greg. BeEaPf
[5] et qui electus (est *add.* Oa) fuerit *BeCaMqOaOd[2]RaTbTc; *om.* EaFcMgObOdOeOfPfPtPwVoWc
[6] aliq. ord. *CaMgPfTb; ord. aliq. Tc

ordinandum. Neque constituto abbate[7] quecumque persona qualibet occasione preponatur, nisi forte exstantibus[8] quod absit criminibus[9], que sacri canones punire monstrantur[10]. Pariter autem custodiendum est, ut invito abbate ad ordinanda alia[11] monasteria, aut ad[12] ordines sacros[13], vel clericatus officium, tolli[14] exinde monachi non debeant.

ID 7.11b] C 18 q 2 c 5 med. has defuncto vero abbate – eligant ordinandum *but ends, partly after revision, widely var.*

---

[7] -ate *CaMgPf; -ati TbTc
[8] exstantibus *MqOaPfTb; existentibus BeCaMgTcVo*Brant*
[9] -inibus *CaPfTbTc; -inalibus Mg
[10] -antur *BeCaPfTb; -ant MgTc. Ea *ends cap. here*
[11] ord. alia MgPfTbTc; alia ord. Ca
[12] ad *CaMgPfTb; *om.* Tc
[13] ord. sac. *CaMgPfTc; sac. ord. Tb
[14] *corr. fr.* tali Mg

182[1]

[Quod monachus votum vel propositum suum non debeat[2] frangere][3]. Leo Rustico Narbonensi episcopo, cap. xii[4]

Propositum monachi[5] proprio arbitrio aut[6] voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit[7] Deo, debet et[8] reddere, unde[9] qui relicta[10] singularitatis professione[11] ad militiam vel[12] ad nuptias devolutus est, publice penitentie satisfactione[13] purgandus est, quia etsi innocens[14] militia et honestum potest esse coniugium, electionem[15] meliorum deseruisse transgressio est.

ID 7.19] C 20 q 3 c 1

---

[1] *om.* EaLc
[2] -eat MgPf; -et BeCaTc
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxviiii); *om.* MqOaPtTbVp
[4] cap. xii BeCaMgOa(*before* Leo)PfTb; *om.* Tc
[5] Prop. mon. *in mg. in different ink* Mq
[6] aut *CaMgPfTb; et Tc
[7] vovit *MgPfTbTc; novit Ca
[8] et CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] et *add.* BeCaPfTbVo, *om.* *MgOaTc
[10] relicta *CaMgTbTc; recta Pf
[11] sing. prof. *CaMgPfTc; prof. sing. Tb
[12] vel *BePfTbTc; et CaMg
[13] pen. sat. *CaMgPfTb; sat. pen. Tc
[14] innonens Tc
[15] -ionem *CaMgTbTc; -ione Pf

183[1]

[Quod non debeat[2] *effici monachus nisi prius probetur per annum ad minus]*[3].

Alexander II[4] *Hudoni*[5] *Treverensi et*[6] *Theoderico*[7] *Verdunensi episcopis*[8]

Beati Benedicti canonica[9], que[10] et[11] precipue[12] patris et predecessoris[13] nostri sancti Gregorii pape constitutio[14], interdicit monachum ante unius anni probationem[15] effici.

ID 6.428 pt] C 17 q 2 c 1 med.]

---

1 *om.* Ea
2 -eat BeMgPfTc; -et Ca
3 Quod – minus *in mg.* BeCaMgMjPfTc, *in text* Mf; Quod non – nisi prius per annum probetur. clxxx Vo; *om.* LcMhMkMqOaPtTbVp
4 II *BeCaMfMgMhMjPfPtTc; *om.* Tb
5 Hudoni BeFcMkPfPtRaTbVo; Hidoni CaPw; Hugoni Cb; Ludoni Mf; Huidoni Mg; Hosdoni Mj; *lacuna* Tc
6 et *BeMfMgMjPfTbVo; *om.* CaPt; *lacuna* Tc
7 Theoderico CbFcPfRaTbVo; Theodorico BeCaOaPt; Theorico Mg; *om.* Tc
8 Verd. ep. *BeMfMgMjPfPtTbTcVo; Undumersi ep. Ca; *om.* Pw. et theod. – episc. *om.* Mk
9 canonica *BeCaCbFcMfMhMjMkMoOaPfPtPwTbVo; regula EgTc; regula canonica Mg
10 que *BeMfMhMjMkOaPfPtTbVo; quo Ca; ?Mg?Tc; *om.* Mo
11 et *BeCaEgMfMgMhMjMkMoPfPtVo; *om.* TbTc
12 canonica *add.* Eg; canonica et *add.* Tc, *om.* *BeCaFcMfMgMhMjMkMqOaPfPtPwTbVo
13 et *add.* EgTc, *om.* *BeCaMgPfTb
14 -tio *BeCaEgTc; -tionem Mg; -tio est PfTb
15 unius anni prob. *BeCaEgMfMhMjMkMqPfPtTb; prob. unius anni Mg; unius anni propriatione Oa; unius anni prob. non Tc; anni huius prob. Vo

184[1]

[2]*Ex*[3] *concilio Toletano, cap. v*[4]

Si aliquis incognitus monasterium ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus ei non[5] prestetur, et si intra tres annos aut servus aut libertus vel[6] colonus queratur a domino suo, reddatur ei cum omnibus que attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra[7] triennium non fuerit requisitus, postea queri non potest[8] nisi sit tam longe quod inveniri non possit, sed tantum[9] ea que in monasterium adduxit, dominus servi recipiat.

ID 7.41] +C 17 q 2 c 3, to non possit

---

1 *om.* EaLc
2 De eodem *add.* Vo
3 Ex *MgPfTbTc; *om.* Ca
4 clxxxi *add.* Vo
5 mon. hab. ei non *MgPfTbVo; mon. ei hab. non Be; mon. hab. non ei Ca; ei mon. hab. non OaTc
6 vel *CaMgPfTc; aut Tb
7 intra *CaMgPf; infra TbTc
8 postea qu. non pot. *CaMgPfTc; qu. non pot. postea Tb
9 tantum *BeCaOaPfTc; tamen MgTb

185[1]

[Quid faciendum sit de his[2] *qui ante legitimos annos sine consensu parentum seu per vim tonsorati sunt]*[3]*. Ex concilio Magotiensi cui interfuit*[4] *Karolus imperator*[5] *et Ricolphus*[6] *archiepiscopus, cap. xx*[7]

Si quis ante annos legitimos[8] tonsuratus est, sine consensu parentum suorum, et si ipsi parentes infra annum non se[9] reclamaverint ad principem, aut ad proprium episcopum, aut ad missum dominicum[10], in ipso clericatu permaneat[11]. Si vero post legitimos annos per vim clericus factus est[12] et infra annum ad supra memoratas[13] personas minime se reclamavit[14], in clericatu[15] permaneant[16], sicut[17] is de quo superius dictum est. Si vero prefate persone[18] infra annum reclamationem fecerint, hi qui eos clericos[19] fecerunt[20] ipsis sive parentibus[21] eorum hoc per legem exsolvent, quod contra eos[22] contraxerunt.[23] Ille vero qui ante legitimos annos tonsuratus est, utrum in eadem[24] tonsura permanere debeat necne, in potestate sit parentum[25]. Si vero

---

[1] Lc *ends cap. at* eos contraxerunt.
[2] fac. - his BeCaEaPfVo; de his fac. sit Mg
[3] Quid - sunt *in mg.* BeMgMjPf, *in text* Ea(*no insc.*)Vo(*adding* clxxxii); (xvii. Bd) De etate qua possunt parentes contradicere religioni filiorum et qua non possunt (*om.* Tc) *in mg.* BdLjTc, *in text* Db; Quid - parentum consecrati sunt Ca; De etate *in mg.* Db; *om.* PtTbVp
[4] interfuit *MgMjSeTc; interfuerunt BeCaOaPfTbVo; inter Pt
[5] imperator *CaMgPfSeTb; *om.* Tc
[6] Ricolphus Pf; Ricolfus BeCaVo; Richolfus MgOa; Arnulfus Tb; Rocolfus Tc
[7] cap. xx *BeMgPfTc; cap. xxii *after* Mag. Vo; *om.* CaTb. xv *in mg.* Be[2]; Ex – xx *om.* Pt
[8] ann. leg. *CaMgPfTc; leg. ann. Tb
[9] non se *CaPfTbTc; *om.* Mg
[10] dominicum *MgTc; dominum BeCaPkRaSeTbVo; domini Pf
[11] perm- *CaMgPfPkTb; rem- Tc
[12] est *CaMgPkSeTcVm; fuerit Tb
[13] memoratas *CaMgSeTb; dictas Tc
[14] -avit Tb; -averit CaEgMgPkSe; -averint Tc
[15] ipso *add.* Vo
[16] permaneant *MoTb; permaneat BeVo; maneant CaEgMgQaRaSe; permaneas Oa; maneat Od[2]PkVm; remaneant Tc. Si vero post – (permaneant) *AbBeCaEbEcEgGcMgMoOd[2]PkQaRaSdSeTbTcVmVoVtWaWb; *om.* AaBdCbDbFcKaLbObOdOeOfPdPfPtPwSgZa*Brant*
[17] *after corr.* Pf
[18] pref. pers. *BePfTbTc; pers. pref. CaEgMg
[19] clericos *EgTbTc; ecclesiasticos Mg
[20] (vel *add.* Sg) hi qui - fecerunt (-int TbVm) *EgMgOaSg[2]TbTcVm; *om.* BeCaFcMhMjMkMmPdObOdOeOfPfPwRaSgVo*Brant*
[21] ipsis sive parentibus *EgMgOaTc; ipsi (ipse Vo) sive (sine Ca) parentes BeCaFcMhPdPfPwRaTbVo
[22] dixerunt vel *add.* Tb, *om.* *CaEgMgPfTc
[23] Lc *ends cap. here.*
[24] *corr. fr.* eodem Tb
[25] sit par. *PfTbTc; par. sit CaMg

is[26] qui tonsuratus est alicuius servus fuit, domino per legem emendetur quicquid de eius servo contra eum contractum est. Ille vero qui tonsuratus est utrum in eadem tonsura permaneat[27] in potestate sit domini sui[28]. Si vero hi qui liberi[29] sunt ante legitimos aut post legitimos annos[30], hoc modo, sicut superius taxatum[31] est, tonsurati sunt, et ad gradus ecclesiasticos pervenerint, in eisdem gradibus perseverare cogantur. Si vero servus qui[32] superius taxato modo tonsuratus est, et ad gradus ecclesiasticos pervenerit[33], domino suo per legem emendetur, et ei redditus in suo gradu permaneat[34]. Hoc et de velandis puellis observandum est.[35]

ID 7.26]

---

[26] is MgPfTbTc; his Ca
[27] *corr. fr.* perm. ton. Ca
[28] sit dom. sui *CaMgPfTc; dom. sui sit Tb
[29] liberi *BeCaMgPfTc; legitimi Tb
[30] aut post leg. annos *TbTc; annos aut post BeCaMgPfVo
[31] taxatum BePfTbTc; tractatum CaMgVo; vel taxatum *add.* Mg[2]
[32] qui BeMgPfTb; quis CaTc
[33] -enerit *CaMgPfTb; -enit Tc. in eisdem gradibus perseverare – pervenerit *in mg.* Mq; *the rest of c 185 and c 186 to* nescientibus se *in a smaller hand*
[34] perm- *CaMgPfTb; rem- Tc
[35] permaneant – obs. est *om.* Oa

186[1]

[Quod usque ad decimum annum filius vel filia tonsurari vel velari non possunt[2] inconsultis parentibus, postea vero possint illis nolentibus][3]. Toletanum concilium[4] de minoribus etatibus[5], cap. vi[6]

Si in qualibet minori etate vel religionis tonsuram vel religioni[7] debitam vestem, in utroque sexu filiis, aut unus aut[8] ambo parentes dederint, aut certe nolentibus aut[9] nescientibus se susceptam, non[10] mox visam in filiis abdicaverint, sed[11] vel coram se, vel coram ecclesia palamque in conventu, eosdem filios talia

---

[1] *om.* EaLc
[2] possint Be; debeat Vo
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxxiii); *om.* MqPtTbVp
[4] Toletanum conc. BeOaTbVo; Ex Tol. conc. PfTc; Concilium Toletanum Ca; Ex conc. Toletano *Mg; Toletano conc. Mq
[5] de minoribus etatibus BeMgOaTbTcVoVp, de maioribus etatibus Ca, *om.* *MqPfPt
[6] vi *BeCaPfTbTc; v Mg?
[7] -ioni *MgTbTc; -ionis BeCaPfVo
[8] aut *CaPfTbTc; *om.* Mg
[9] aut *MgTbTc; vel BeCaPf
[10] non *CaPfTbTc; nox Mg
[11] sed *CaMgPfTb; si Tc

habere permiserint, ad secularem reverti habitum ipsis filiis, quandoque penitus[12] non licebit[13], sed convicti quod tonsuram[14] aut[15] religiosam vestem aliquando habuerint[16], mox ad religionis cultum habitumque revocentur, et sub strenua districtione huiuscemodi observantie[17] inservire[18] cogantur. Parentibus sane[19] filios suos[20] religioni contradere[21] non amplius quam usque ad decimum etatis eorum annum[22] licentia poterit[23] esse. Postea vero an cum voluntate parentum, an sue devotionis[24] sit solitarium votum, erit filiis licitum[25] religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione[26] tonsure vel secularis vestis[27] assumptione detectus fuerit attigisse transgressionem, excommunicationis censuram accipiat, et religioni semper inhereat.

ID 7.27, IDm only] C 20 q 2 c 1

---

[12] penitus *CaMgPfTb; reverti Tc
[13] non lic. *in mg, for insertion before* quandoque Tb
[14] religionem *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[15] *in mg.* Ra
[16] aliquando habuerint *MgPfTbTc; habuerit Ca
[17] observande *obs. corr.* Ca
[18] viri *add. ss* Ca[3]
[19] sane *CaMgTbTc; *om.* Pf
[20] filios suos *MgPfTbTc; filiorum suorum Ca
[21] contradere *OaPfTbTcVo; tradere Be; contradicere CaMg; vel tradere *add.* Mg[2]
[22] eorum annum*OaTc; annum BeCaMgPfVo; annum eorum Tb
[23] lic. pot. *CaMgPfTb; pot. lic. Tc
[24] vel voluntatis *add. ss* Mg
[25] voluntarium *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[26] abolitione *BeCa[2]MgTbVo; obligatione CaMqTc; oblivione OaRa; oblatione Pf; vel abolitione *and* vel obligatione *in mg.* Ra
[27] vestis *TcVo; usus BeCaMgOaPfTb

187[1]

[Amplificatio sententie][2]. Ex concilio Triburiensi[3], cap. x[4]

Virgines[5] que ante duodecim annos insciis mundiburdiis[6] suis sacrum velamen capiti suo imposuerint, et illi mundiburdi[7] annum et diem[8] hoc tacendo consenserint[9],

---

[1] *om.* Lc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea(*after insc.*)Vo(*adding* clxxxiiii); xviii. De virginibus velatis *in mg.* BdLj; *om.* MqOaPtTbVp
[3] Trib- *BeCaPfMgTc; Tib- TbVo
[4] cap x] *om.* Ea. xvi *add in mg.* Be[2]
[5] *corr. fr.* -ine Ca
[6] -diis OaPfTc; -dis BeMgTbVo; -dus *obsc. corr.* Ca
[7] -urdi BePfTbVo; -urdii CaMgTc
[8] et diem *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] -int *CaMgTbTc; -unt Pf

in sancto proposito permaneant. Et si in predicto anno et die pro illis se[10] proclamaverint, petitioni eorum assensus prebeatur[11], nisi forte Dei timore tacti[12] cum eorum[13] licentia in religionis habitu perseverent.

ID 7.33]

---

[10] pro (*ss* Be) illis se *CaMgOaTbVo; se pro illis Tc; pro illis *and lacuna* Pf
[11] eorum ass. preb. *CaMgPfTb; preb. ass. Tc
[12] tacti CaMgPfTc; tacte Tb
[13] eorum *BePfTbTcVo; illorum CaMg

188[1]

[2]Ex concilio Carthaginiensi, cap. xi

Sanctimonialis virgo, cum ad consecrationem suo episcopo offertur in talibus vestibus applicetur[3] qualibus semper usura[4] est professioni et sanctimonie aptis.

ID 7.43] D 23 c 24

---

[1] *om.* Lc
[2] Hic incipit de consecratione sanctimonialium *add. in text* CaEa(*no insc.*) Vo(*adding* clxxxv)Vp, *in mg* BeMg; De viduis et virginibus velatis *add. in text*, De viduis *in marg.* Db; *om.* MqOaTcTb
[3] *obsc. corr.* Ca
[4] usura *BeCaMgOaTbTc; usus Pf

189[1]

[Quo tempore debeat fieri[2] virginum consecratio][3]. Ex decr' Gelasii pape, cap. xii[4]

Devotis quoque[5] virginibus nisi aut in Epiphania aut[6] in Albis paschalibus, aut in apostolorum Natalitiis, sacrum minime velamen imponatur[7], et non ante viginti quinque annos, nisi forte, sicut de baptismate dictum est, gravi languore correptis[8] ne sine hoc munere de seculo exeant[9] implorantibus non negetur.

ID 7.36] +C 20 q 1 c 11, adding Viduas - attemptet

---

[1] *om.* Lc
[2] fieri BeEaMgPfTc; esse Ca
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea*(no insc.)* Vo(*adding* clxxxvi); *om.* MqOaPtTbVp
[4] cap. xii *MgPfTbVo; cp. xi Be; *om.* CaTc; *insc. in mg.* Mq
[5] quoque MgPfTbTc; quippe Ca
[6] aut *CaPfTbTc; vel Mg
[7] min. vel. imp. *CaMgPfTb; vel. non imp. Tc
[8] et *add.* Pf[2], *om.* *CaMgPfTbTc
[9] de sec. ex. *BeOaPfTbTc; ex. de sec. CaMg

190[1]

[Qua etate consecrande sint[2] virgines][3]. Ex decretis Pii pape

Ut virgines non velentur ante viginti quinque annos etatis[4], nisi forte necessitate periclitantis virginalis pudicitie. Et non sunt[5] consecrande alio tempore nisi in Epiphania et[6] in Albis[7] paschalibus, et in[8] apostolorum natalitiis[9] nisi causa mortis urgente.

ID 7.39] +C 20 q 1 c 15

---

[1] *om.* EaLc. Bb *repeats this cap. at foot of fo 60v.*
[2] cons. sint BeMg; cons. sunt CaPf; sint cons. Tc
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc(*also in text after* pape), *in text* Vo(*adding* clxxxvii); *om.* MqOaPtTbVp
[4] annos etatis *BeOaTbTcVo; etatis annos Ca; annos MgPf; annos etatis sue Vp
[5] sunt *MgPfTbTc; *om.* Ca
[6] et *CaMgPfTb; aut Tc
[7] abis Pf
[8] in *MgPfTbTc; *om.* Ca
[9] ap. nat. *BeCaOaPfTcVo; nat. ap. MgTb

191[1]

[Quod omni tempore velentur virgines si necesse fuerit[2]][3]. Ex concilio Milevitano, cap. xxvi[4]

Item placuit ut quicumque[5] episcoporum[6] necessitate periclitantis pudicitie virginalis, cum vel[7] petitor potens vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquando mortis periculoso[8] scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos etatis, non ei obsit concilium[9], quod de isto numero annorum constitutum est.

ID 7.37]

---

[1] *om.* EaLc
[2] fuerit BeMgPfTc; sit Ca
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxxclxxxviii); *om.* MqOaPtTbVp
[4] Euticianus papa cap. xiii. cxxi *add.* Pt (*cf c 194)*
[5] Item - quic. *superscr.* Tc
[6] episcoporum *BeCaMgPfTc; *om.* Tb. Item – episcoporum *in mg.* Bb[2]
[7] cum vel *BeCaPfTcVo; vel cum MgTb
[8] -loso CaMgTbTc; -lo Pf
[9] conc- *CaMgPfTc; cons- Tb

192[1]

[Quod virgo consecrata semper maneat innupta][2]*. Hieronimus*[3] *contra Iovinianum*[4]

Si nupserit virgo non peccavit[5]. Non illa virgo que se[6] semel Dei cultui[7] dedicavit, harum enim[8] si qua nupserit, habebit dampnationem quia[9] primam fidem irritam fecit. Si autem hoc de viduis[10] dictum obiecerint, quanto magis de virginibus[11] prevalebit, cum etiam his non liceat quibus aliquando licuerit? [**193**] Virgines enim que post consecrationem nupserunt[12], non tam adultere sunt quam inceste.

ID 7.124] D 27 c 5 to irritam fecit*, D 27 c 9 from* Virgines enim

---

[1] *om.* BbLc
[2] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea(*after* Ieron')Vo(*adding* clxxxviiii); *om.* MqOaPtTbVp
[3] Item Pt
[4] contra Iov. *om.* Ea
[5] peccavit *CaMgTbTc; peccat Pf
[6] se *MgPfTbTc; *om.* Ca
[7] se *add.* Ca, *om.* *MgPfTbTc
[8] enim *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] quia *MgRaTcVo; quod BeCaMqPfTb
[10] hoc de vid. *CaMgPfTc; de vid. hoc Tb
[11] hoc *add.* Mg, *om.* *CaPfTbTc
[12] -erunt CaMgPfTb; -erint Tc

195[1]

[Quantum peccatum sit[2] *concumbere cum sanctimoniali*[3]*]*[4]*. Bonefacius*[5] *martyr Hiltribaldo*[6] *regi Anglorum*

Apud Grecos et Romanos[7] quasi blasphemiam Deo irrogasset[8], qui in hoc reus sit, ut[9] proprie de hoc peccato ante ordinationem interrogatus, si reus inventus fuerit, ut cum velata et consecrata nonna[10] concubuisset, ab omni gradu sacerdotii Dei[11] prohiberetur[12]. Propter hoc[13], fili[14] carissime, sollicite considerandum est quanti

---

[1] cc. *195-4* BdCbEaEgLfLjLkLmMhMkMmMoMqOaOfPfPkPwQaRfTcVo; *cc. 194-5* AdBeCaDbFcLdLgLhLnMfMgMjObOdOePdPqPtRaSeSgSlTbVmVpWc; *cc 195-4 om.* BbLc
[2] sit BeCaLdMgPf; est MjTc
[3] -moniali BeLdMgPf; -monialibus Tc
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea(*after insc.*) Vo(*adding* clxxx); *om.* CbEgLmMhMqOaPtTbVp
[5] papa et *add.* Pt
[6] Hiltribaldo BeCaEgLfLjLmOaPf; Hildribaldo CbLdMq; Hiltibaldo Mg; Histribaldo Pt; Hatribaldo Rf; Hiltrigaldo Tb; Atribaldo Tc; Hyltribaldo Vo; Tibaldo Vp
[7] est *add.* MgTc, *om.* *BeCaCbLdLfLjLmMhMkPfPtTbVo
[8] -asset *BeCaPfTbTc; -asse Mg
[9] sit ut *CaCbLdLfLjLmMgMkTbTc; *an obsc. corr.* Pf
[10] nonna *BeCbDbLdLfLjLmOaObOdRaTb*Migne*; sanctimoniali CaEgMgMjTcVm; una EaLg*Brant*; nunna MhMkMmMqOePfVo; *om.* Mo; non Of; monacha Pt; nuana (*with abbrev. mark over)* Sl; nona Wc
[11] Dei *BeCbLdLfLjLmMgMkPfPtTbVo; *om.* CaMjTc
[12] -eretur *BeCaMgMjMkPfTbTc; -etur CbLjLmPtVo
[13] hoc *MkPfTbTcVo; quod hoc BeCa; hec LfLm; quod MgMj

ponderis hoc peccatum esse videtur[15] ante oculos eterni iudicis, quod facientem inter idolatrie servos constituet[16], et[17] divino ministerio altaris abiciet[18], licet ante peracta penitentia reconciliatus sit Deo.

ID 7.129b]

[14] *obsc. corr.* Ld
[15] esse videtur BeLdLfLjMgMjMkPfPtTbVo; videtur esse Ca; videtur Oa; esse videatur Tc
[16] -uet BeCaMgMjMkPfPtTc; -uit *Tb
[17] a *add.* Tc, *om.* *CaCbLdLfLjLmMgPfTb
[18] -ciet BeCaMgMjPfPtTcVo; -cit MkTb

194[1]

[Quod abbatissa nec virginem nec viduam[2] debeat velare][3]. Ex decretis[4] Euticiani[5] pape, cap. xiii[6]

[7]Nihilominus etiam[8] in quibusdam locis inolitum[9] invenimus usum[10] stultitie plenum, et ecclesiastice auctoritati contrarium, eo quod videlicet[11] nonnulle abbatisse, et alique ex sanctimonialibus, viduis et puellis virginibus, contra fas velum imponere presumant. Et ideo nonnulle iniuste velate putant[12] se liberius[13] suis[14] carnalibus desideriis[15] posse inservire, et suas voluntates explere[16]. Quapropter statuimus ut si abbatissa aut quelibet[17] sanctimonialis post hanc definitionem in tantam audaciam proruperit, ut aut viduam aut puellam virginem velare presumpserit, iudicio canonico usque ad satisfactionem subdatur.

ID 7.38] +C 20 q 2 c 3 from Statuimus ut si

[1] *om.* Lc
[2] virg. nec vid. BeCaLdPf; vid. nec virg. EaMgMjTc
[3] *in mg.* BeCaLdMgMjPfTc, *in text* Ea(*no insc.*); xix. (*om.* Lj) De viduis *in mg.* BdLj; Ut nulla abbatissa vel monialis viduis, puellis, virginibus velum imponere presumat clxxxxi Vo; *om.* CbEgLfMqOaPtTbVp
[4] Ex decr. *om.* Mj
[5] Euticiani *BeCaCbLf(?)LjMgPtQaTb; Eutaciani EgLdLmPf; Eutichii Tc; Cuticiani Vo
[6] cap. xiii *BeMgPfPtTbTcVo; xiii Ca; xiiii Lf; *om.* Mq
[7] Si *add.* Oa
[8] etiam *CaMgPfTbTc; et Lf
[9] inolitum *MgTcVo; inditum BdBeCaCbEaLdLfLjLmPfRaTb; inditiusnes Oa
[10] visum Oa
[11] quod vid. *CaCbLdLfLjLmMgPfTb; vid. quod Tc
[12] vel. put. *CaMgMq^{2}PfTbTc; put. vel. Lf; vel. Mq
[13] *obsc. corr.* Ld
[14] suis *CaCbLdLfLjLmMgPfTb; *om.* Tc
[15] *in mg.* Ra^{2}
[16] suas voluntates explere *CaCbEgLdLfLjLmMgPfTb; suam voluptatem habere Tc
[17] et *add.* Lm, *om.* *CaMgPfTbTc

196[1]

[Quod puelle ab episcopis tantum sint velande][2] *Ex concilio Rothomagensi, cap. ix*[3]

Statutum est viduas[4] non debere velare[5]. Simul et hoc statutum est ut si quispiam[6] presbiterorum deinceps huius constitutionis norme contumaciter transgressor extiterit, scilicet ut aliquas viduas velare presumat, quia hoc[7] et episcopis non licet, gradus sui periculum incurrat. Similiter et de puellis virginibus a presbiteris non velandis statutum est ut si quis hoc facere temptaverit, tanquam transgressor canonum dampnetur[8].

ID 7.52]

---

[1] *om.* Lc
[2] Quod – velande *in mg.* CaMgTc, *in text* Vo(*adding* clxxxxii); Quod puelle a presbiteris non sint velande sed ab episcopis tantum *in mg.* Be; *om.* EaMqOaPfPtTbVp
[3] ix *BeMgPfTbTc; xx Ca; xi Vo; cap. ix *om.* Ea
[4] Stat. est vid. CaMgMq[2]PfTbTc; Vid. stat. est Ea; Vid. Mq
[5] deb. -are BeCaEaLgMgOaObOeOdOfPfTcVmVo*IDp*; deb. -ari Od[2]Tb*IDm*; velari deb. *Brant*
[6] quispiam BeCaMgOaObOeOfPfTcVmVo*IDpBrant*; quippiam Lg; quisquam Tb*IDm*
[7] in tempore *add. ss* Mg
[8] dampnetur *CaMgPfTb; deputetur Tc

197[1]

[Quod vidue non sint velande ab episcopis, et si velum sumpserint spontanee quamvis[2] *non consecratum maneant caste]*[3]*. Ex Magontiensi concilio*[4]*, cap. vi*

Viduas autem velare pontificum nullus[5] attemptet, prout statutum est in decretis Gelasii[6] capitulo xiii, quod nec auctoritas divina nec canonum forma prestitit[7]. Que[8] si propria fuerit voluntate continentiam professa, ut in eiusdem Gelasii capitulo xxi legitur, eius intentio pro se reddat rationem[9] Deo, quia sicut[10], secundum apostolum, si se continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur, sic secum habita deliberatione promissam fidem pudicitie Deo debet custodire. Nos autem auctoritate[11]

---

[1] *om.* EaLc
[2] quamvis BeCaPfTcVo; quasi Mg
[3] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxxxiii); De viduis *in mg.* Vp; *om.* MqOaPtTb
[4] Magontiensi conc. *Tb; conc. Magon- BeCaVo; conc. Magunt- CbRaTc; conc. Mogunt- Mg; conc. Magot- Pf; conc. Magut- Vp
[5] pont. nul. CaMgPfTc; nul. pont.Tb
[6] in *add.* Tc, *om.* *CaMgPfTb
[7] -titit *CaMgPfTb; -tituit Tc
[8] Que *BePfTbTcVo; Quod CaMgOa
[9] red. rat. *MgPfTbTc; rat. red. Ca
[10] sicut *CaMgPfTc; *om.* Tb
[11] *in mg.* Mq

patrum suffulti in hoc sacro conventu sancimus et libere iudicamus[12] si sponte velamen, quamvis non consecratum[13], sibi imposuerit, et in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit sanctimonie habitum ulterius habere debet[14], licet sacramento[15] confirmare velit eo tenore et ratione velamen sibi[16] imposuisse ut iterum posset deponere.

ID 7.55] +C 27 q 1 c 8, Palea

---

[12] et lib. iud. *ss* Be
[13] consec- *BeCaPfTcVo; sac- MgTb
[14] ult. hab. deb. *CaMgPfTc; deb. ult. hab. Tb
[15] *corr. fr.* sacra Mq
[16] vel. sibi *CaMgPfTb; sibi vel Tc

198[1]

Ex concilio Aurelianensi, cap. iii[2]

Vidue[3] que[4] spontanea voluntate ab altari[5] sacre conversationis[6] velamen suscipiunt[7], decrevit sancta sinodus in eodem proposito eas permanere. Non enim fas esse decrevimus[8] ut postquam se[9] semel Deo sub velo consecraverint, et inter velatas oblationes[10] fecerint, iterum eis concedi Spiritui sancto mentiri[11].

ID 7.54] C 27 q 1 c 16

---

[1] *om.* EaLc
[2] De eodem clxxxxiiii *add.* Vo
[3] -uas *Brant*
[4] ab altari sacrum velamen acceperint (-unt *Migne*) *add. Brant, om.* *BeCaMgOaPfTbTcVoVp
[5] ab altari *BeCaMgPfTbTcVo; *om. Brant*
[6] conversationis *CaMgPfTc; conversionis Tb
[7] vel. susc. *CaMgPfTbTcVo; *om. Brant*
[8] decrevimus BeCaMgPfTbVo; decernimus *Tc
[9] se *CaMgPfTc; *om.* Tb
[10] -ones *MgPfTbTc; -onem Ca
[11] conc. Sp. sancto ment. *BeCaMgPfTbVo; ment. Sp. sancto OaTc

199[1]

Nicolaus Carolo archiepiscopo et eius suffraganeis[2]

Vidua quidem[3] que capiti posuerit[4] sacrum velamen, si[5] inter ceteras[6] velatas feminas in ecclesia oraverit, et oblationem cum illis obtulerit, si professa est in eodem

---

[1] *om.* EaLcPqPt
[2] De eodem clxxxv *add.* Vo
[3] quidem *BeCaMgPfTbVo; quod Oa; quippe Tc
[4] posuerit *CaMgPfTb; suo imposuerit Tc
[5] si BeCaLgMgObOeOdOfPfTcVmVo*IDmBrant*; et Tb; *om.* Oa*IDp*
[6] *ss* Be

habitu permanere, spondens nunquam religionis velamen deponere, a religionis observantia discedere non[7] presumat.

ID 7.145] +C 27 q 1 c 34

[7] non *CaMgTbTc; *om. with lacuna* Pf

200[1]

Augustinus de bono viduitatis[2]

Vidue que se non continent nubant antequam professe continentiam Deo voveant. Quod[3] nisi reddant, iure dampnantur.

ID 7.146] +C 27 q 1 c 33

[1] *om.* EaLcPt
[2] De viduis incontinentibus clxxxvi *add.* Vo
[3] si voverint *add.* Tc, *om.* *CaMgOaPfTb

201[1]

[2]*Ex concilio Arausico, cap. vi*[3]

Viduitatis servande professionem coram episcopo in secretario[4] habitam, imposita coram episcopo[5] veste viduali non esse violandam. Ipsam talis professionis desertricem merito esse dampnandam decernimus[6].

ID 7.61] +C 27 q 1 c 35

[1] *om.* EaLcPk
[2] Quod vidue debeant facere professionem *add. in mg.* Ca
[3] De eodem clxxxxvi *add.* Vo
[4] secretario *Be[2]CaOaPfVo; sacrario BeRaTb; secretorio MgTc
[5] coram ep. *MgPfTbTc; *om.* Ca
[6] decernimus *BePfVoVp; decrevimus CaMgOaTbTc

202[1]

[Quomodo vidue debent[2] facere professionem[3]][4]. Ex concilio Toletano[5], cap. v

Omnes femine venientes ad sacram religionem et pallio capita contegant[6], et conscriptam roboratamque professionis[7] faciant scripturam[8], post quam ulterius non

[1] *om.* EaLc
[2] -ent MgTc; -eant CaPf
[3] fac. prof.] semper prof. fac. Be
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Vo(*adding* clxxxxviii); *om.* MqOaPtTbVp
[5] conc. Tol. CaMgPfTc; Tol. conc.Tb
[6] contegant BeCaMgPfVo; non tegant Oa; tegant TbTc
[7] -ionis BeMgPfTcVo; -ionem CaTb
[8] prof. fac. script. (*corr. to* -ura Ca) CaMgPfTc; professionem faciant Tb

sinantur relabi ad prevaricationis audaciam. Que vero ex his omnibus[9] fuerint reperte[10] animum aut vestem in transgressione[11] dedisse, excommunicationis sententiam ferant, et rursus[12] mutato habitu in monasteriis donec diem ultimum claudant, sub erumpnis ardue penitentie permaneant religate[13].

4L 4.126] +C 27 q 1 c 36

---

[9] his omn. CaMgPfTb; omn. his Tc
[10] fu. rep. CaMgPfTc; rep. fu. Tb
[11] -ione MgPfVo; -ionem BeCaTbTc
[12] -sus CaMgPfTb; -sum Tc
[13] -ate MgPfTbTc; -are Ca

203[1]

Ex decretis Gelasii pape ad Sicilienses episcopos missis[2], cap. ix[3]

Neque viduas ad nuptias transire patimur, que religioso proposito diuturna observatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus[4], quas annis plurimis in monasteriis etatem peregisse[5] contigerit.

ID 7.64] C 27 q 1 c 3

---

[1] *om.* EaLc
[2] missis *MgOaPfVo; *om.* BeCaMqTc
[3] Ex - ix *BeMgMqPfTc; Ex - episcopos Ca; Gelasius papa Tb. Quod non liceat viduas religiosum propositum transgredi, nec virginem nubere que in monasteriis aliquandiu conversate (*corr. fr.* –ande) sunt vel fiunt clxxxviiii Vo
[4] que religioso proposito – nubere prohibemus *in mg.* Mq
[5] pereg- *MgMqOaTbTc; eg- BeCaPfRaVoVp

204[1]

[Quod vidue a proposito continentie[2] discedentes excommunicande sint donec ad propositum redeant[3]][4]. Ex epistola Gregorii pape[5] missa ad Bonefacium[6]

Viduas a proposito discedentes viduitatis, super quibus[7] nos[8] consulere voluit dilectio tua, frater charissime, credo te nosse a sancto Paulo et a multis sanctis patribus[9] nisi convertantur, olim esse dampnatas. Quas et nos apostolica auctoritate

---

[1] *om.* Lc
[2] cont. a prop. Be
[3] ad (*corr. fr.* a Pf) prop. red. BeMgPfTc; red. ad prop. Ca; donec – red. *om.* Ea
[4] *in mg.* BeCaMgPfTc, *in text* Ea; De eodem cc Vo; *om.* MqOaPtTbVp
[5] pape *BeCaMgTbTc; *om.* Pf
[6] missa ad Bon. *BeCaPfTbTcVo; ad Bon. missa Mg'. Ex – Bonef.] Greg' Ea
[7] quibus *CaMgPfTb; quas Tc
[8] nos *CaMgPfTb; *om.* Tc
[9] patribus *CaMgPfTb; fratribus Tc

dampnandas et a communione fidelium atque[10] a liminibus ecclesie arcendas fore censemus, usquequo obediant suis episcopis[11], et ad bonum quod ceperunt, invite aut voluntarie revertantur. De virginibus autem[12] non velatis, si deviaverint, a sancte memorie predecessore nostro papa Innocentio taliter decretum habemus. He vero que necdum sacro velamine[13] tecte, tamen in proposito virginali semper se simulaverunt[14] permanere, licet velate non fuerint[15], si nupserint, aliquanto[16] tempore his agenda penitentia est[17], quia sponsio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bone fidei contactus[18] nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio quam cum Deo[19] pepigit, solvi sine vindicta non poterit, etc[20]. Nam si virgines nondum velate taliter penitentia publica[21] puniuntur, et a cetu fidelium usque ad satisfactionem veniant excluduntur, quanto potius vidue, que perfectioris etatis et maturioris sapientie atque[22] consilii existunt, virorumque consortio multotiens use sunt, et habitum religionis assumpserunt, et demum apostataverunt, atque[23] ad priorem vomitum sunt reverse, a nobis et ab omnibus fidelibus a liminibus ecclesie et a cetu fidelium usque ad satisfactionem[24] sunt eliminande et carceribus tradende, qualiter[25] iuxta beatum apostolum Paulum[26], Tradentes[27] huiusmodi hominem Satane ut spiritus salvus sit in die Domini[28]. De talibus enim et Dominus[29] per Moisen loquitur, dicens[30], Auferte malum de medio vestri. De quibus et per prophetam[31] ait, Letabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris. De talibus

---

[10] atque *CaMgPfTb; et Tc
[11] ob. suis epp. *CaMgPfTc; epp. suis ob. Tb
[12] autem *MgPfTbTc; *om.* Ca
[13] sacro velamine *CaMgPfTb; sunt velamine sacro Tc
[14] -erunt *CaMgPf; -erint TbTc
[15] fuerint *MgPfTbTc; fuerunt Ca
[16] -anto *CaMgTbTc; -ando Pf
[17] ag. pen. est *BeMgPfTbVo; ag. est pen. Ca; est ag. pen. Tc
[18] contactus PfTbTcVo; tractus Be; contractus Be^{2}CaMg
[19] Deo *CaMgPfTc; Domino Tb
[20] etc *CaMgPfTb; *om.* Tc
[21] pen. pub. *CaMgPfTb; pub. pen. Tc
[22] atque *CaPfTbTc; at Mg
[23] *corr. fr.* adque Mg
[24] usque ad sat. *CaMgPfTb; *om.* Tc
[25] qual- *CaPfTc; equal- BeTb; *om.* Mg
[26] ap. Paulum *CaMgPfVo; Paulum ap. BeTc; Paulum Tb
[27] -entes *BeTbTc; -entem Mg; -ere CaPf; -amus Vo
[28] Domini *CaMgPfTb; iudicii Tc
[29] Dominus *MgPfTbTc; Deus Ca
[30] dicens *MgTc; *om.* BeCaPfTb
[31] per proph. *BePfTcVo; prophetam Ca; propheta MgTb

namque et eorum similibus atque eisdem[32] consentientibus dicitur, quia non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus[33] rei sunt.

ID 7.63] C 27 q 1 c 2

---

[32] eisdem *CaPfTbTc; *om.* Mg
[33] qui cons. fac. *BeCaEaMgPfVo; consentientibus fac. Tb; qui fac. cons. Tc

205[1]

[Si mulier post obitum viri sui sanctimoniale[2] velum sumpserit, tenere cogitur[3] quod spopondit, licet figmentum fuerit[4]][5]. Ex epistola Nicolai pape, cap. v[6]

Nicholaus episcopus[7] servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo confratri[8] nostro[9] Adalwino sancte Iuvavensis[10] ecclesie archiepiscopo. Quod interrogasti de femina que post obitum mariti sui velamen sacrum super caput suum imposuit et finxit se[11] sub eodem velamine sanctimonialem esse, postea vero ad nuptias rediit, bonum mihi videtur, quia per hipocrisim ecclesiasticam regulam conturbare voluit, et non legitime in voto suo permansit[12], ut penitentiam agat de illusione nefanda, et[13] revertatur ad id quod spopondit, et in sacro ministerio[14] inchoavit[15]. [**206**] Nam si consenserimus[16] quod omnia sacramenta ecclesiastica quisque prout vult fingat, et non vere faciat, omnis ordo ecclesiasticus conturbabitur[17], nec Catholice fidei iura consistunt, nec canones sacri rite[18] observantur. Quid enim profuit Simoni Mago baptismum sacrum[19] ficte suscipere, et in Christianitate permansurum se[20] finxisse, cum per apostolum fraude eius detecta, quid[21] sibi

---

[1] *om.* Lc
[2] -ale] -alis Ca; -l’ BeMgPfTc
[3] -itur CaMgTc; -atur BePf
[4] quod spop. - fuerit BeMgPfTc; *om.* Ca
[5] *in mg.* BeCa²MgPfTc, *in text, no insc.* Ea; De eodem Vo; *om.* EgMqOaPtTbVp
[6] Ex - v BdBeCaEgMgPfRfTbTc; Nicholaus ad Adalwinum episcopum Iuvac. Cb; cap. v Pt
[7] episcopus *MgTbTc; *om.* BeCaPfVo
[8] confratri *CaPfTbTc; et fratri Mg
[9] nostro *CaMgPfTb; suo Tc
[10] Iuvav- CaOaTb*IDp;* Iuvac- BeLgVo; Vivac- Mg?ObOdOePfTc?Vm*Brant*; Viennensis *Migne*
[11] se *MgPfTbTc; *om.* Ca
[12] voto suo permansit *CaMgPfVo; voto permansit suo Be; suo voto permansit TbTc
[13] et *CaMgTbTc; etiam Pf
[14] maneat quod *add.* *Tc, permaneat quod *add.* Ca, *om.* BeMgMqOaPfRaTbVo
[15] *om.* Oa
[16] consenserimus *CaMgPfTc; conserimus Tb
[17] contur- *MgPfTbTc; tur- Ca
[18] rite *CaMgPfTb; *om.* Tc
[19] *corr. fr.* sacro Ca, *ss* Tb
[20] se *MgPfTcVo; *om.* CaTb
[21] quid *PfVo; quod BeCaTb; quod id MgTc

futurum esset prenuntiatum[22] est[23]? Ait enim, Pecunia tua tecum sit in perditionem[24], cor enim tuum non est rectum coram Deo[25]. Penitentiam itaque age ab[26] hac nequitia tua, et roga Deum ut forte remittatur tibi hec[27] cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione[28] iniquitatis video te esse. Ideo tales nisi resipiscant[29], spirituali gladio percutere censemus. Non enim fas est Spiritui sancto mentiri, sicut Ananias et Saphira mentiti sunt, et statim perierunt.

ID 7.65] D 27 c 6 to quod inchoavit*; +D 27 c 7 to end*

---

[22] pren- *CaMgPfTb; pron- Tc
[23] est *MgTbTc; fuit BeCaPfVo
[24] -onem *Ca; -one BeMgPfTbTcVo
[25] Deo *CaMgPfTb; Domino Tc
[26] ab *PfTbVo; de BeCaMgTc
[27] hec *TcTb; hoc Mg; *om.* BeCaPf
[28] obligatione *BeEaOaTbTc; oblatione Ca(id est obligatione *add.* Ca[2])Mg; obligationem PfVo
[29] -iscant *CaMgPfTc; -icant Tb

207[1]

Ex concilio Arelatensi[2], cap. vii[3]

Sciendum est omnibus quod Deo sacratarum[4] feminarum corpora, per votum proprie sponsionis, et verba sacerdotis Deo consecrata templa esse, scripturarum testimoniis comprobantur, et ideo violatores earum[5] sacrilegi[6] ac iuxta apostolum, filii perditionis esse noscuntur.

ID 7.69] +C 27 q 1 c 37

---

[1] *om.* Lc
[2] Arelatensi *BeCaEaMgPfTb; Aurelian' MqTc; Ardatensi Vo
[3] cap. vii *om.* Ea. De sacratis Deo feminis et de ipsarum violatoribus ccii *add.* Vo
[4] sacratarum *BeEaMgOaPfTbVo; sacratarium Ca; sacrarum Tc
[5] earum *CaMgPfTc; *om.* Tb
[6] -egi *CaMgTbTc; -egii Pf

208[1]

Apostolus dicit[2]

Precipe, inquit[3], ut vidue irreprehensibiles sint. Vidua eligatur non minus xl[4] annorum in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, etc[5].

---

[1] *om.* EaLc
[2] Ap. dicit BdCaCbDbMqPfVo(*adding* cciii)Vp; Apostolus ait BeEaMoPk(*as text*); Apostolus ad Timoth' Eg; Apostolus Pt; Paulus apostolus Tc; *om.* Bb(*running 208 into 207)*MgTb; Timotheum *in mg.* Mo[2]
[3] apostolus *add.* Mg, *om.* BeCaPfTbTc

Adolescentiores viduas devita[6]. Cum enim luxuriate fuerint in Christo nubere volunt, habentes dampnationem quia[7] primam fidem irritam fecerunt, simul et otiose loquentes quod non oportet. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam converse[8] sunt retro[9] Satanam.

ID 7.59]

---

[4] xl *CaMqPfVo; lx BeMgTbTc
[5] etc *BeCaMgTbVo; *om.* Pf; etc. Et Item Tc
[6] vid. dev. *marked for corr.* Tb
[7] quia *MgPf?TbTc; quod Ca
[8] conv- *BeCaMgPfTb; rev- Tc
[9] retro BeDbEaMgMqPfTbTcVo; retrorsum Ca. post *add.* CaEg(*moved from after* Sath.)Tc, *om.* MgOaPfTbVo

209[1]

[Quomodo abbatisse debeant vivere et sanctimonialium curam agere[2]][3]. Ex concilio Magotiensi, cap. xiii cui interfuit Carolus imperator[4]

Abbatissas autem cum sanctimonialibus omnino recte et iuste vivere[5] censemus. Que vero professionem secundum regulam sancti Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem canonice vivant pleniter et sub diligenti cura custodiam habeant, et in claustris suis permaneant[6], nec foras exitum habeant, sed et[7] ipse abbatisse in monasteriis sedeant, nec foras[8] vadant[9], sine licentia et consilio episcopi sui[10].

ID 7.76]

---

[1] *om.* Lc
[2] agere MgPfTc; gerere BeCa
[3] *in mg.* BeCaMgMjPfTc, *in text* Ea(*no insc.)*Vo(*adding* cciiii); xx. De abbatissis *in mg.* BdLj; De abb' *in text and mg*. Db; *om.* MqOaPtTbVp
[4] cui - imperator (rex Tb) *MgOaTb; *om.* BdBeCaEgMqPfPtTcVo; Pk *runs on without break or insc. from c.208.* xvii *add in mg.* Be[2]
[5] recte et iuste vivere *CaMgOaPfVo; iuste ac recte vivere Be; recte vivere et iuste Tb; iuste et recte vivere Tc
[6] et in claustris – exitum habeant *in lower mg.* Vo[2]. Que spiritualiter nubunt - transmigravit (*cf Conspectus) add.* Qa, *continuing* nec foris *without a break*
[7] et *MgPfTbTc; etiam Ca
[8] -as *CaPfTbTc; -is Mg
[9] exitum habeant – vadant *suppl. in mg* Mh
[10] ep. sui *CaMgPfTcVo; sui ep. Tb. Ea *here runs on end of c 210:* et si quando foras – peccandi, *and then*: Abbatissas iuvenculas vehementissime prohibemus. Nullum igitur episcopum fraternitas tua nisi sexagenariam virginem cuius vita hac atque mores exigerint velare permittat.

210[1]

Ex concilio Grangensi[2], cap. ix[3]

Abbatissa nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam episcopi sui[4]. Et si aliquando[5] foras pergit[6], de sanctimonialibus quas secum ducit curam habeat maximam[7], ut nulla eis detur occasio peccandi[8].

ID 7.98]

---

[1] *om.* Lc*; after c 211* Oe. *For* Ea *see note to end of c 209*
[2] conc. Grangensi *BeCaMgTb; conc. angrensi Db; eodem conc. Eg; conc. Gangrensi MqPtVo; conc. Grangrensi OaSe; conc. Graverensi PfRf; conc. Granetensi Pw; conc. Graneresi Tc; concilio Granensi Vp
[3] ix LgMgMqPfPtTbVo; xi BeOa; ii CaRfTc; xxvi EgPw; vii RaVp. De eodem ccv *add.* Vo. Pk *has insc. to c.209 here*
[4] nisi per lic. ep. sui DbEgLgMjMkOdOeOfPfTcVo*IDmBrant*; nisi per lic. sui ep. BeCaMfMhOaObPdPtVm*IDp*; sine sui ep. lic. Mg; nisi ep. sui lic. Tb
[5] aliqu- *PfVo; qu- BeCaMgMqOaTbTc
[6] -git *BeCaMgPfTb; -get Tc
[7] hab. max. *BeCaMgPfTb; max. hab. Tc
[8] ut nulla eis detur (detur eis Se) occ. pecc. *BeCaEgMgPfSeTc; ne pecc. ulla eis detur occ. Tb

211[1]

Ex concilio Magontino[2], cap. xxvi[3]

Abbatissa diligentem habeat curam[4] de congregatione sibi commissa, et[5] provideat ut in lectione et in[6] officio et in modulatione psalmorum ipse sanctimoniales strenue sint, et in omnibus operibus bonis illa eis ducatum prebeat, utpote pro animabus earum rationem redditura[7] in conspectu Domini, et stipendia sanctimonialibus prebeat[8] necessaria ne forte per indigentiam cibi aut potus peccare compellantur[9].

ID 7.112]

---

[1] *om.* Lc
[2] Magontino BeCaEaOaPfSeTb; Grantiensi Eg; Moguntiensi Mg; Maguntiensi Tc
[3] xxvi BeCaMgPfPkSeTbTcVo; ix Eg; xvi Pt; xxv Vp. cap. xxvi *om.* Ea. De eodem ccvi *add.* Vo
[4] hab. cur. CaMgPfTb; cur. hab. Tc
[5] et *MgPfTbTc; *om.* Ca
[6] in *CaMgPfTc; *om.* Tb
[7] rat. red. *CaMgPfTb; red. rat. Tc
[8] utpote pro animabus – sanctimonialibus prebe.. *in mg.* Vo[2]
[9] comp- *CaMgPfTb; imp- Tc

212[1]

Ex[2] *eodem*[3]*, cap. xiv*[4]

Sanctimoniales nisi forte abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente[5] mittente, nequaquam de monasterio egrediantur.

ID 7.77a]

---

[1] *om.* Lc
[2] Ex *CaMgPfTbVo; In RfTc
[3] eodem PfTc*IDp*; concilio Mogontino (Magontiensi Ca, Maguntiensi BeDbOa, Magot' Ea, Magont' Mq; Magontino TbVo) BeCaDbEaMgMqPtTbVo; eodem concilio Ra*IDm*; Maguntino Vp
[4] De eodem ccvii *add.* Vo
[5] iuc- Ca

213[1]

Ex concilio Gangrensi, cap. xiii[2]

Si qua mulier propter continentiam que putatur[3] habitum mutat, et pro solito[4] muliebri[5] amictum[6] virilem sumit[7] anathema sit.

ID 7.78

---

[1] *cc 213-4* BbBeCaCbDbEaFcLcLdLfLgLhLjLkLmMfMgMhMkMmMoMqOaObOdOeOfPdPfPkPqPtPwRaSeSl TbTcVmVoVpWc*Brant*; *cc 214-3* SgRf
[2] Ex conc. Gangrensi cap. xiii *BeLmVo; Ex conc. Grav. cap. xiii CbPfTbTc; Ex conc. Grangrensi, cap. xiiii CaLfOa; Item Ea; Ex eodem conc. cap. xvii Ld; Ex conc. Grangensi cap. xiii Mg; Ex conc. Gerundensi cap. xiii Ra; *om.* Mq. Ne qua mulier pro continentia habitu virilem sumat ccviii *add.* Vo
[3] que put. *CaMgPfTc; *om.* Tb
[4] pro solito] posito Mf
[5] -ebri CaMgPfTbTc; -ebre Lm
[6] -tum *CaMgPfTc; -tu Tb
[7] -mit *BeCaCbLdLfLjLmMgVo; -mat PfTbTc

214

Ex eodem concilio, cap. xvii[1]

Si qua mulier propter divinum cultum ut estimat crines attondet[2], quos ei Deus ad subiectionis memoriam[3] tribuit, tanquam preceptum dissolvens[4] obedientie, anathema sit.

ID 7.80]

---

[1] Ex (De Vo) eodem concilio cap. xvii *BeCaLfLjLmMgTbVo*Brant*; Ex eodem, cap. xvi CbTc; Ex conc. Granerensi cap. xiii (xiiii Vp) LdVp; Ex conc. Gangrensi cap. xvii Mq; Ex conc. eodem cap. xvii Oa; Ex eodem, cap. xvii Pf; Ex concilio Rotomagensi c. iii Ra. De eodem ccviiii *add.* Vo
[2] -det *BeCaCbLdLjLmPfTbVo[2];-dit Mg; -dat TcVo
[3] sub. mem. *BeCaMgPfTbTcVo; mem. sub. CbLj
[4] dissolvens *CaMgPfTbTc; solvens Ld

215[1]

Ex concilio Rothomagensi[2]*, cap. iii*[3]

Ut[4] episcopus monasteria monachorum et sanctimonialium frequenter introeat, et cum gravibus et religiosis personis in[5] eorum vel in earum[6] conventu residens, eorum vitam et conversationem diligenter discutiat[7], et si[8] quid reprehensibile invenerit corrigere satagat. Sanctimonialium etiam pudicitiam[9] subtiliter investiget[10], et si aliqua invenitur que, neglecto proposito castitatis[11], clerico aut laico[12] impudenter misceatur, acriter verberibus coerceatur[13], et in privata custodia retrudatur, ubi quod male commisit, digne peniteat. Interdicatur etiam ex auctoritate sanctorum canonum, ut nullus laicus aut clericus[14] in earum claustris et[15] secretis habitationibus accessum habeat, neque presbiteri, nisi tantum ad missam[16]. Expleta missa ad ecclesias suas redeant. Omnibus preterea[17] publice et privatim denuntiet quantum piaculum sit[18] qui sponsam Christi[19] vitiare presumit[20]. Si enim ille reus tenetur qui sponsam hominis violat, quanto magis reus maiestatis efficitur, qui sponsam omnipotentis Dei corrumpit?

ID 7.84]

---

1 *om.* Lc
2 -agensi BeCaCbLmMgOaTbTc; -acensi Pf; Ex eodem concilio Ra
3 cap. iii *om.* Ea. Qualiter episcopus se erga claustra monachorum et sanctimonialium hebere debeat ccx *add.* Vo
4 Ut *BeCaEaPfPkTbTcVo; Et MgOe
5 in *MgPfTbTc; et Ca
6 eorum vel in earum *OaTbTc; earum vel eorum Be; eorum CaLmMq[2]RaVo; earum CbLmMgMqPf[2]
7 disc- *BeCaMgPfTc; exc- Tb
8 si *CaMgPfTbTc; sic Lm
9 *corr. fr.* puditiam Lm
10 subt. inv. *BeCaPfTc; inv. LmVo; inv. subt. MgTb
11 cast- *CaCbLmMgPfTb; sanct- Tc
12 cl. aut (vel Tc, an Vo) laico CaLmMgPfTbTcVo; aut laico aut clerico Cb
13 *obsc. corr.* Cb
14 laicus aut cler. *CaMgPfRa; cler. aut (an Vo) laicus BeTbTcVo
15 et *CaMgPfTb; aut Tc
16 et *add.* Tc, *om.* *CaCbLmMgPfTb
17 et *add.* Tb, *om.**CaMgPfTc
18 piaculum sit *BeCaLmMqOa; periculum sit Be[2]MgTbTc*;* sit piaculum CbPfVo
19 violare vel *add.* Tb, *om.* *CaMgPfTc
20 require retro capitula Lf

Explicit liber tertius[1]

---

1 Exp. liber tert. DbMfMhMjMkMmMoOaPfSlTbVo(*after insc. to 4. 1 below)*; Expl. pars tertia Ea; Expl. III Pt; Expl. ... tertius Se; Exp. tert. Tc; *om.* BbBeCaLcMgMqRaVoVpVqWc. *cf* Lc *under 3.115a above*